

R100

ROMANISTIKA

**Knjiga sažetaka međunarodnoga znanstvenog skupa
100 godina zagrebačke romanistike: tradicija, kontakti, perspektive**
15. – 17. studenoga 2019., Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

**Libro de resúmenes del congreso internacional
100 años de estudios románicos en Zagreb: tradición, contactos, perspectivas**
15 – 17 de noviembre de 2019, Facultad de Humanidades y Ciencias Sociales de la
Universidad de Zagreb

**Recueil des résumés du colloque international
100 ans d'études romanes à Zagreb : tradition, contacts, perspectives**
15 au 17 novembre 2019, Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Zagreb

**Libro degli abstract del convegno internazionale
100 anni di romanistica a Zagabria: tradizione, contatti, prospettive**
15-17 novembre 2019, Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Zagabria

**Livro de resumos da conferênciia internacional
100 anos dos Estudos Românicos em Zagreb: tradição, contactos, perspetivas**
15-17 de novembro de 2019, Faculdade de Ciências Sociais e Humanas da Universidade de
Zagreb

**Cartea de rezumate a simpozionului internațional
100 de ani de romanistică la Zagreb: tradiție, contacte, perspective**
15-17 noiembrie 2019, Facultatea de Științe Umaniste și Sociale, Universitatea din Zagreb

Cent ans de linguistique romane à la Faculté de philosophie et lettres de Zagreb

August Kovačec, Université de Zagreb, Académie croate des sciences et des arts

Après la réorganisation et la modernisation de l'Université de Zagreb, à partir de 1882 l'enseignement pratique du français puis peu après de l'italien a été mis en place à la Faculté philosophie et lettres. Cependant ce n'est qu'en 1919 qu'a été créé, auprès de la Faculté, un Département (désigné à l'époque par le terme de Séminaire) de philologie romane. Le premier professeur de linguistique romane a été Petar Skok, ancien élève de Wilhelm Mayer-Lübke à l'Université de Vienne. Skok a entrepris des recherches systématiques sur les éléments romans de la côte orientale de l'Adriatique et des pays balkaniques. Petar Guberina, un des élèves de Skok, a introduit dans l'enseignement de la linguistique les points de vue et les méthodes de l'école de Genève, notamment la stylistique de Ch. Bally. Le premier professeur de philologie italienne a été Mirko Deanović qui a étudié les emprunts aux langues romanes dans la terminologie maritime de la côte adriatique et a proposé l'élaboration d'un atlas linguistique des langues de la Méditerranée. À partir des années 1960, c'est Vojmir Vinja qui a dirigé le Département de philologie romane. Il a étudié systématiquement les éléments romans empruntés par les parlers croates de la côte et des îles ainsi que la toponymie d'origine romane. Vinja et Deanović ont encouragé les jeunes romanistes à entreprendre une description systématique des idiomes romans parlés sur le territoire de la Croatie et de la Bosnie. C'est grâce aux efforts de Vojmir Vinja qu'ont été organisées à la Faculté de philosophie et lettres des chaires consacrées à des langues romanes autres que le français et l'italien. Aujourd'hui, les activités des romanistes de la Faculté dans le domaine de la linguistique se déroulent au sein de cinq sections – français, espagnol, portugais, roumain et italien – œuvrant dans deux départements : le Département de philologie romane et le Département de philologie italienne.

A saudade “do que nunca houve” em Fernando Pessoa

Paulo Borges, Universidade de Lisboa

Fruto da radicação do jovem Pessoa no pensamento implícito na “nova poesia portuguesa”, de um diálogo tenso e constante com Teixeira de Pascoaes, mas também de uma marcante impregnação pelo tema e pelo sentimento, a saudade assume uma presença dispersa mas muito significativa na obra pessoana.

Comentando um poema de Fernando Pessoa ortônimo, destacamos a inovadora experiência da saudade “do que nunca houve”, enquanto vínculo do sentimento saudoso à (meta-)dimensão trans-ontológica do supra-existente.

«[C]ome li antichi grammatici». L'ingombrante eredità della tradizione grammaticale latina nella grammaticografia italiana

Ilde Consales, Università degli Studi Roma Tre

La natura fondamentalmente normativo-retorica della grammaticografia italiana, consegnata per secoli e indissolubilmente legata alla letteratura fin dagli esordi, non potrebbe essere compresa a fondo se non se ne considerasse lo stretto legame con la tradizione grammaticale latina. Tutta la storia delle grammatiche italiane raccoglie e perpetua l'eredità lasciata dai grammatici del mondo classico, e in particolare di autori tardo-antichi come Prisciano, Donato, Carisio, Diomede, che già nel Medioevo godettero di una straordinaria fortuna.

Un confronto con il latino innesca, nel Quattrocento, il progetto della prima grammatica dell’italiano — la prima, oltretutto, di una lingua volgare a livello europeo —: la manoscritta *Grammatichetta della lingua toscana* di Leon Battista Alberti, nata come scommessa intellettuale per dimostrare la grammaticalità del volgare. Un confronto con il latino informa le prime grammatiche italiane a stampa che fioriscono nel secolo successivo e che si rifugiano nell’alveo rassicurante di un sistema rigoroso, di un impianto già definito e stabile che poggiando le proprie fondamenta sul modello degli *auctores* descrive una lingua regolata e letteraria.

Dai teorici latini sono desunte tassonomie e vengono riprese terminologie mantenute a tutt’oggi, nei manuali del nostro tempo. Macroscopici elementi di continuità, che inscrivono a pieno titolo la grammaticografia italiana nel solco della tradizione del pensiero occidentale, sono la divisione della materia per parti del discorso — l’isolamento di classi di parole che condividono proprietà funzionali all’interno della frase e sono fra loro diverse per aspetti formali e semantici — e il ricorso a etichette e a definizioni che si limitano a tradurre con cultismi i tecnicismi della tradizione classica. Tuttavia molti altri particolari rivelano, a un esame più attento, la rilevanza del ruolo giocato dalla grammaticografia latina; a volte si tratta di prospettive inerziali che mal si adattano alla natura romanza dell’italiano e che si traducono in torsioni, in forzature, o in atteggiamenti di distacco e di censura.

Su tutti questi aspetti ci s’intende soffermare, mostrando alcuni dati emersi da un’indagine condotta, partendo dai trattati latini di Prisciano, Donato, Diomede, Carisio, su più di cinquanta grammatiche italiane dell’italiano prodotte in cinque secoli: dalla quattrocentesca *Grammatichetta della lingua toscana* di Leon Battista Alberti fino alle grammatiche del secondo Novecento.

Masas, intelectuales y populismo en América Latina: amores y conflictos

Javier de Navascués, Universidad de Navarra

La función del sujeto letrado en América Latina se ha enfrentado a un dilema heredado desde los comienzos de la Emancipación: ¿Hasta qué punto se asumen las conquistas de la colectividad? ¿Cómo conciliar el deseo de influir de manera positiva en la sociedad hasta identificarse con ella, sin ser absorbido por las carencias del mismo pueblo que se dice defender? La problemática a la que se aboca el intelectual latinoamericano se refiere a las fronteras de su campo de acción. Por una parte, experimenta la presión de un compromiso con la sociedad, pero al mismo tiempo su espíritu crítico le paraliza porque no deja de encontrar limitaciones en el mismo proceso transformador. Desde la teoría de la posthegemonía se ha señalado, además, cómo los populismos latinoamericanos han utilizado la capacidad que tienen las masas de convertirse en una fuerza desestabilizadora, destructiva, y la han gestionado para redirigir su potencial. Mi propósito es, pues, mostrar cómo pueden funcionar literariamente estas tensiones entre las masas y el escritor que trata de redimirlas y, al mismo tiempo, quiere preservar su espíritu crítico individualista. Para ello, se comentarán distintos ejemplos canónicos en relación con distintos procesos populistas latinoamericanos.

Despre elementul romanic în limbile slave meridionale

Nicolae Saramandu, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti” al Academiei Române, Universitatea din Bucureşti

Contribuțiile privind raporturile lingvistice româno-slave au o tradiție îndelungată atât în România, cât și în Croația. Este suficient să amintesc câteva nume, de la Petar Skok la August Kovačec în Croația sau de la Al. Rosetti la Emil Petrovici în România.

Studiul elementului romanic în limbile slave meridionale se încadrează în cercetarea mai amplă privind elementul latin / romanic în limbile balcanice. Lucrările recente de geografie lingvistică reprezintă un progres în studiul limbii la nivel lexical, inclusiv în studiul împrumuturilor. Întemeindu-ne pe datele cuprinse în atlasele lingvistice, vom reduce în discuție câteva aspecte privind vechimea elementului romanic în limbile sud-slave și răspândirea lui teritorială. Ne propunem să oferim totodată o imagine de ansamblu asupra romanității orientale pe baza contribuțiilor recente.

Réflexions sur la terminologie linguistique française à la lumière de quelques grandes synthèses grammaticales du 20ème siècle

Olivier Soutet, Université Paris-Sorbonne

La réserve, voire la suspicion, à l'égard de la linguistique, chez les non-linguistes tient, pour une part à la complexité, pour ne pas dire à l'ésotérisme de sa terminologie. Il serait, du reste, sans doute préférable de parler de terminologies, le pluriel étant plus pertinent compte tenu des hésitations et des variations observables en la matière d'un auteur à l'autre, voire chez un même auteur. D'où ce paradoxe, au moins apparent, que les spécialistes du langage sont incapables de s'entendre sur les mots pour parler du langage.

Alors que l'on annonce pour un proche avenir la sortie de deux grammaires de synthèse du français (l'une d'orientation diachronique, l'autre ciblant la synchronie contemporaine), notre contribution tentera de donner un aperçu de cette complexité terminologique telle qu'on peut l'observer dans trois synthèses grammaticales du XXe siècle, faisant une place exclusive ou nettement prioritaire au français et typées sans être directement indexées sur un modèle théorique : l'*Essai de Grammaire de la Langue Française* (1911-1940), de Damourette, et Pichon, les *Eléments de syntaxe structurale* (1959), de Tesnière, et la *Grammaire critique du français* (1ère éd. :1996), de Wilmet.

Paralelne sesije / Sesiones paralelas / Sessions parallèles / Sessioni parallele / Sessões paralelas / Sesiuni paralele

„Lumile” romanice ale operei lui Vintilă Horia

Mihaela Albu, Universitatea din Craiova

Vintilă Horia va ajunge, prin tot ceea ce a realizat în exil – în limbile română, italiană, franceză și spaniolă – să devină unul dintre mesagerii importanți ai afirmării culturii românești în lume, făcând astfel *istorie*. El a scris poezie, roman, eseu, critică și istorie literară, interviuri, volume de memorii și jurnale în mai multe limbi românești, fiind totodată profesor la Universitatea din Buenos Aires și la Universitatea Alcalá de Henares, în Spania.

Într-un interviu realizat de Isidro Juan Palacios în revista *Punto y coma* (numărul 5/ 1986) la întrebarea „ce evenimente, ce autori, ce tendințe principale au contribuit la marcarea profilurilor operei” sale, scriitorul a răspuns, printre altele: „În primul rând, faptul că m-am născut în România. Acest lucru deja predetermină formarea mea, ființa mea, ca să spun așa. Apoi, evident, contactul cu mai multe limbi și mai multe culturi; Germania, Franța, Italia, Spania au fost imperii „cucerite” de către mine cu scopul de a înlătura imperiul pierdut. În al treilea rând, exilul ca experiment fundamental a constituit un factor esențial în evoluția mea”. Italia va constitui prima oprire pe drumul exilului pentru Vintilă Horia. După Italia a urmat Argentina (1948), unde va fi profesor și unde va fonda două reviste – *Nouvelles d'Argentine* și *La Rumania*, înținând totodată conferințe și publicând articole în reviste argentinene. În 1953, revine în Europa, la Madrid, între 1960-1964 va veni la Paris, unde se va face cunoscut internațional prin câștigarea premiului Goncourt cu romanul *Dieu est né en exil*, scris direct în franceză. Se va retrage apoi la Madrid, unde va primi, în 1972, cetățenia spaniolă și unde va locui până la sfârșitul vieții, în 1992.

Pentru a-i defini personalitatea poliglotă, de creator în mai multe limbi românești, vom aduce în atenție răspunsul profesorului (scriitor și savant, care ținea sute de conferințe în diferite țări, în mai multe idiomi) la întrebarea unei studente asupra numărului limbilor cunoscute. V. Horia, „cu multă umilință și seninătate, fără a vrea să surprindă pe cineva”, a spus „doar una.../... Latina. Dacă dumneavosă cunoașteți latina, puteți să comunicați practic cu orice european.” Pe acest temei, fosta studentă îl caracterizează ca pe „un mare euopenist. El a știut să vadă că eram uniți prin istorie și că uniți puteam să ajungem mai departe. și latina era una din limbile care unise Europa cu multe secole în urmă.” În lucrarea noastră vom face o prezentare de ansamblu a operei lui Vintilă Horia, diversă nu numai tematic, dar și ca limbă de exprimare.

Nomadismo literário e escrita extraterritorial: o caso Jorge Listopad

Yana Andreeva, Universidade de Sófia Sveti Kliment Ohridski

Partindo de pressupostos teóricos elaborados em estudos transdisciplinares de Steiner, Said, Deleuze e Guattari, a comunicação propõe-se analisar a construção da representação do escritor nómada nas narrativas autobiográficas do escritor português de origem checa Jorge Listopad, nomeadamente nas narrativas das coletâneas *Biografia de Cristal* (1992), *Deslizamento* (2009) e *Remington* (2013). O estudo concentra-se na focagem das características da escrita extraterritorial de Listopad. É destacada a recorrência temática das questões vinculadas à migração. Uma ênfase particular é dada à questão do nomadismo linguístico e à maneira como, através da escrita, se realizam os processos alternativos de desterritorialização e reterritorialização do escritor na prosa autobiográfica de Listopad.

500 anos de equívocos: a relação Brasil-Portugal a partir da literatura portuguesa do século XXI

Paulo Ricardo Kralik Angelini, Pontifícia Universidade Católica do Rio Grande do Sul

“500 anos de equívocos”, diz-nos o narrador da obra *Deus-dará*, de Alexandra Lucas Coelho, sobre a relação entre Portugal e Brasil. Essa rede de equívocos pode ser comprovada em outras narrativas, que trazem imagens de brasileiros como sensuais, preguiçosos, falsos, não confiáveis, alegres, numa reprodução de estereótipos seculares. Esta comunicação, pois, será estruturada a partir dos ecos advindos das narrativas da literatura portuguesa, investigadas no projeto de pesquisa “O Brasil dos outros”, que procura identificar e analisar quaisquer referências, implícitas ou explícitas, sobre o Brasil nas narrativas publicadas a partir do ano 2000.

O movimento humano das migrações e a forma como os personagens portugueses veem os brasileiros, numa teia tecida entre o ambíguo e o contraditório, entre o amor e o ódio, aparecem com recorrência nas obras portuguesas contemporâneas. De forma geral, o brasileiro imigrante desenhado nestas narrativas ocupa posições de subempregos. O universo da prostituição parece ser ainda o favorito, mas há também registros que ligam os brasileiros aos serviços de restauração, da televisão e do futebol. O que esta comunicação, portanto, intenta, é mostrar como os perfis traçados pelos autores portugueses nas obras do século XXI reproduzem velhos estigmas que têm relação com os fantasmas do colonialismo, como aliás sustenta Eduardo Lourenço. Para tal tarefa, é imprescindível reavaliar conceitos sobre estereótipo e estigma (Landowski, Rebhun, Bhabha, Stam), além de buscar noções sobre identidade (Hall, Guibernau, Bauman) e os conflitos entre as identidades dos países falantes de língua portuguesa (Lourenço, Matta, Mattoso, Santos, Scott).

Quand les subalternes parlent : manières verbales et corporelles de mettre en contact les langues romanes dans la littérature française

Nella Arambasin, Université de Bourgogne-Franche-Comté

Des études ont déjà été menées sur le parler des subalternes en littérature, chez Molière ou Sand par exemple, sur celui de Françoise en particulier chez Proust. Comme autant de témoignages de patois, de « fautes » de langue ou de singularités, les servantes notamment font entendre des variantes orales du français en fonction de leur provenance provinciale. Mais d'une époque à l'autre, les chemins de migration de la domesticité varient, et si pour trouver de l'emploi dans la capitale les jeunes filles de Lorraine ont fini par être remplacées par celles de Bretagne, celles des (ex)colonies se tournaient vers la métropole, parallèlement aux exilées espagnoles et plus tard des Portugaises, qui toutes, cependant, se sont mises au service du français comme langue maîtresse. De ces contacts avec les langues romanes, la littérature garde la trace, les gestes et le goût, élaborant un « hétérolinguisme » (Grutman 1997, 37) au croisement des réalités socio-historiques et des imaginaires, Selon différents degrés de « lisibilité » et de « visibilité » (Suchet 2014, 78, 91), les langues qui se recouvrent dans les textes littéraires nuancent la croyance en une transparence de la communication, mais s'ouvrent à une pragmatique des actes langagiers, où l'autre (destinataire, société, valeurs dominantes...) détermine moins une limite qu'une porosité : parce que le sujet hétérolingue semble « incapable de tracer des frontières stables entre lui-même et les autres » (p. 193), il en va aussi d'une relation entre des communautés locales et la mondialisation.

L’alternance des termes d’adresse entre tutoiement et vouvoiement : français, espagnol, italien

Samir Bajrić, Université de Bourgogne

Daniela Ventura, Université de Las Palmas de Gran Canaria

Envisagés comme une nécessité anthropologique et sociale dans la gestion des rapports humains, les termes d’adresse, nombreux et complexes à travers les langues du monde, créent une source inépuisable

de curiosité conceptuelle dès lors que les besoins énonciatifs des locuteurs oscillent entre tutoiement et vouvoiement. Bien qu'elle soit à l'écart des universaux du langage, cette différentiation hante de manière saillante les trois idiomes romans que nous examinons dans cette contribution. Chacun d'entre eux présente des paramètres communs aux deux autres et ajoute des particularités qui lui sont propres. Les alternances des pronoms d'adresses (fr. *tu, toi, vous* ; esp. *tú, vosotros, Usted, Ustedes* ; it. *tu, voi, Lei*) demeurent assujetties non seulement aux contraintes sociales régissant les relations humaines, mais également et de surcroît aux différents états intentionnels qui « sévissent » lors des interactions verbales (B. Coffen, 2002 ; V. Čosić, 2017 ; C. Kerbrat-Orecchioni, 1990 ; S. Schwenter, 1993 ; P. Molinelli, 2002, etc.). Sans puiser au sein d'un corpus écrit circonscrit, les faits de langue à exploiter emprunteront à plusieurs séries de conversations orales fictives et non moins représentatives des langues concernées. On s'aperçoit, d'une part, que les formes pronominales d'adresse (L. Tesnière parlerait d'indices personnels, opposés aux substantifs personnels) disposent tantôt d'une absolue transparence en termes d'identification, tantôt d'une réelle opacité interprétative (exemple : fr. *Tu parles anglais ?* – modalité interrogative – / *Tu parles !* – figement) et, d'autre part, que l'italien et l'espagnol quantifient autrement que le français lesdits termes. Ce faisant, ils offrent des faits de langue saillants non réductibles ni au système pronominal du français ni à sa notion d'adresse (it. *Lei è molto gentile* = fr. *Vous êtes très gentil* / *Vous êtes très gentille* / *Elle très gentille*). Cette multitude d'éléments affecte non seulement l'analyse contrastive inter-romane intrinsèque, mais aussi la dimension phénoménologique des relations interpersonnelles.

<Principiar a + infinitivo> no Português Europeu

Henrique Barroso, Universidade do Minho

<*Principiar a + infinitivo*> é uma construção que focaliza o ‘começo’ da situação denotada pelo predicado cujo núcleo é a forma verbal de infinitivo. Este valor, o “inceptivo”, não lhe é, todavia, exclusivo. Efetivamente, (i) <*começar a + infinitivo*>; (ii) <*desatar a + infinitivo*>, <*deitar a + infinitivo*>, <*largar a + infinitivo*>, <*deitar-se a + infinitivo*>, <*botar-se a + infinitivo*> e <*desandar a + infinitivo*>; (iii) <*entrar a + infinitivo*> e <*entrar + gerúndio*>; (iv) <*pegar a + infinitivo*>; (v) <*meter-se a + infinitivo*>; (vi) <*pôr-se a + infinitivo*>, <*ficar a + infinitivo*>, <*ficar + gerúndio*> e <*quedar-se a + infinitivo*>; (vii) <*recomeçar a + infinitivo*>; (viii) <*passar a + infinitivo*>; (ix) <*começar por + infinitivo*>, <*começar + gerúndio*> e <*principiar por + infinitivo*> são as outras vinte e uma construções que também o partilham. Deste conjunto, há algumas que estão amplamente documentadas (à cabeça, <*começar a + infinitivo*>), outras consideravelmente (por exemplo, <*desatar a + infinitivo*> e, em parte, também a construção sob escopo, <*principiar a + infinitivo*>), outras pouco (<*meter-se a + infinitivo*>) e outras, ainda, muito pouco (é o caso da construção <*romper a + infinitivo*>). Por conseguinte, constitui objetivo deste estudo indagar das suas especificidades, para o que – com base num *corpus* constituído por material linguístico autêntico, recolhido na imprensa escrita e em textos literários (finais do séc. XX e inícios do séc. XXI) – convoco argumentos vários, tanto de natureza estrutural quanto sintático-semântica.

Dificultăți și provocări în traducerea literaturii române în limba polonă. Studiu de caz: Soldații. Poveste din Ferentari al lui Adrian Schiop

Olga Bartosiewicz, Universitatea Jagiellonă din Cracovia

În ultimii ani, pe piața poloneză a cărții au început să apară din ce în ce mai multe titluri din literatură română contemporană, și se pare că această tendință se va menține, politica editorială abia acum creionându-și o formă mai texturată. Posibilitatea de a accesa la mai multe surse literare care reprezintă un punct de plecare important în privința discuțiilor referitoare la cultura și societatea românească de astăzi, permite cititorului polonez să-și extindă perspectiva și perceptia asupra realităților culturale și sociale ale României actuale. În acest context, romanul *Soldații. Poveste din Ferentari* al lui Adrian Schiop, una dintre cele mai discutate apariții din ultimul timp în România, ocupă un loc cu totul special.

În primul rând – datorită tematicii controversate pe care o abordează (relația homosexuală între personajul principal și prietenul lui rom din cel mai sărac cartier din București, Ferentari, un loc încremenit în anarhia anilor '90, unde muzica *manele* se aude de peste tot), în al doilea rând – datorită vocabularului extrem de inventiv, argotic și foarte des vulgar, care predomină în naratiune.

În calitate de traducătoare a romanului lui Schiop în limba polonă, îmi propun aşadar prin acest referat să evidențiez cele mai mari dificultăți și provocări pe care le-am întâlnit în timpul traducerii. Dincolo de asta, aş mai dori să semnalez ce strategii am folosit pentru ca cititorul polonez să înțeleagă contextele sociale și culturale ale romanului analizat și să explic de ce mi s-a părut important ca carteia lui Schiop să fie introdusă în discurs literar polonez.

Italiano e lingue slave meridionali: i tempi verbali del passato

Helena Bažec, Università del Litorale, Capodistria

Benché discendano tutte dall'indoeuropeo e appartengano al tipo morfologico fusivo, le lingue slave e romanze a confronto mostrano molte differenze, in particolare per quanto riguarda il paradigma verbale del passato. L'italiano ha molti tempi verbali, mentre le lingue slave rendono il sistema complesso attraverso altri meccanismi quali le forme perfette e imperfette del verbo. Il risultato è che entrambe le lingue, pur nelle proprie specificità, possono esprimere tutte le sfumature di significato. Il presente contributo si propone di analizzare i tempi verbali al passato dell'indicativo in italiano e confrontarli con quelli delle lingue slave meridionali con un duplice obiettivo; il primo è osservare le differenze sia tra i due gruppi linguistici come pure all'interno delle diverse lingue slave; il secondo, invece, è vedere quali strategie adoperano le lingue slave meridionali per sopprimere all'inesistenza di alcuni tempi verbali italiani e viceversa. I metodi usati sono l'analisi contrastiva basata sulle grammatiche per il primo obiettivo e un'analisi di studi precedenti e traduzioni per il secondo. In conclusione è plausibile sostenere che per colmare le lacune dei molti tempi verbali in italiano, le lingue slave usano altri tempi verbali, varie forme dei verbi, elementi lessicali quali avverbi o congiunzioni o l'intero contesto con cui è possibile collocare l'evento nel tempo e attribuirgli un valore modale.

La littérature française dans la bande dessinée croate

Luka Baule, Université de Zadar
Patrick Levacić, Université de Zadar

La naissance du neuvième art croate est étroitement liée avec la littérature française. Le dessinateur Andrija Maurović et le scénariste Krešimir Kovačić ont adapté en 1935 le roman de Paul Féval, fils, Mademoiselle Flambergue (Vjeronica mača).

Le dessinateur Ferdo Bis et le scénariste Marcel Čukli vont créer entre 1940-1942 l'adaptation du roman Atlantide de Pierre Benoit. La B.D. sera ensuite publié dans l'hebdomadaire Zabavnik de 1943 jusqu'à 1945.

La revue Horizont (1951/53), numero treize du vingt août 1951, publie une nouvelle B.D. d'Andrija Maurović intitulé Opsada (Le Siège). Cette histoire terminera le vingt janvier 1952 avec le numero 21. Cette fois-ci Andrija Maurović mêle fiction et fait historique ; le Siège de Zadar en 1202 par les croisés. Peut t'on voir ici un lien avec l'étude de Petar Skok sur le chroniqueurs français du moyen âge (Tri starofrancuske kronike) parue également en 1951 ?

En 1954 le magazine hebdomadaire Miki strip publie l'adaptation du roman de Jules Verne Vingt mille lieues sous les mers. Les premières planches, faites par les frères Walter et Robert Neugebauer, verront jour dans le numero 23 du 11 juin. Elles vont régulièrement apparaître dans les numéros suivants mais la B.D. reste inachevée car le magazine va s'éteindre.

Le but de cet article est de faire une recherche pourquoi, comment et de quelle façon la littérature française s'est transposée en B.D. croate. L'idée est d'introduire dans une étude interculturelle générale un champ de recherche intermédiaire.

Suffissi collettivi ad hoc fra italiano e russo

Valentina Benigni, Università degli Studi “Roma Tre”
Luisa Ruvoletto, Università Ca’ Foscari di Venezia

Attraverso un approccio *data-based* di tipo funzionale-cognitivo, proponiamo di studiare il potenziale derivazionale dei suffissi collettivi dell’italiano *-ame/-ume* per la designazione di categorie ad hoc (Barsalou 1983), ovvero categorie create al livello di discorso in risposta a specifiche necessità comunicative e referenziali: diversamente dalle categorie stabili, che sono archiviate nel lessico mentale, le categorie ad hoc infatti non dispongono di un’etichetta che le individui (Overstreet 1999). I due suffissi in esame infatti permettono di identificare e denominare sia categorie pienamente dotate di sostanza concettuale, ma non lessicalizzate (1), che categorie del tutto nuove e occasionali (2):

- 1) *L'estate sarà anche una bella stagione, ma ha innegabilmente i suoi inconvenienti: zanzare, zanzare tigre, zanzaroni giganti (**zanzarame** vario insomma) (AIM)*
- 2) *Lontani dal "gastrofighettame" che pullula nella rete, ci facciamo piccini piccini ed entriamo modestamente in questa schietta trattoria romagnola [...] (AIM)*

In (1) con *zanzarame* viene designata una categoria ampiamente rappresentata (*zanzare, zanzare tigre, zanzaroni giganti*) ma priva di un iperonimo che la individui. Invece in (2), con *gastrofighettame* (il cui carattere occasionale viene sottolineato dall’uso delle virgolette) si identifica un fenomeno socioculturale relativamente recente ma molto vitale: l’attenzione che la rete riserva alla gastronomia (blog di cucina, recensioni di ristoranti, forum a tema, ecc). La comprensione del neologismo è affidata a meccanismi di estensione metonimica, talvolta anche complessi: mentre *zanzarame* assume un significato categoriale rispetto alla base *zanzara*, *gastrofighettame* è presumibilmente un composto da *fighettame*, termine con cui si designa metonimicamente l’atteggiamento di chi si ritiene *figo* (colloquiale).

Partendo dall’uso nel lavoro si cercherà i) di descrivere i fattori morfonologici che determinano la selezione del suffisso (Poletto&Penello 2005) (*fighettame* vs *fighettume*), nonché di ii) indagare l’eventuale presenza di suffissi collettivi concorrenziali (*fighettume/fighettame* vs *fighettismo*), e iii) il rapporto che intercorre tra suffissazione collettiva e valutativa.

Infine, mediante un approccio contrastivo di tipo onomasiologico tenteremo di individuare le strategie morfologiche che in contesti analoghi permettono al russo di creare categorie ad hoc:

- 3) *Ja čitaju BD s 2009 goda. Za èto vremja on sliškom sil'no izmenilsja [...] Pomnju, kak interesnye i poznavatel'nye posty stala postepенно smenjat' politota*

Come in (3) dove il suffisso *-ota*, a partire dall’aggettivo *politiceskij* ‘politico’ permette di derivare la categoria INUTILI DISCUSSIONI POLITICHE.

O Mistério - o primeiro romance policial brasileiro

Mónika Bense, Universidade de Viena

Na história do desenvolvimento dos géneros literários, até ao início do século XX, existem culturas inventivas, como a cultura anglo-saxónica, francesa, alemã etc., e culturas receptivas ou seguidoras que incluem vários países da América Latina e a Europa de Leste. O desenvolvimento cultural das diferentes nações nunca foi equilibrado, por uma série de razões sócio-culturais, económicas, inclusive políticas. O Brasil na altura do nascimento da ficção policial tinha acabado de recuperar a sua independência, e por conseguinte, andava à procura da criação da identidade nacional e a expressão artística desta. Em termos do romance policial, a Inglaterra e os EUA foram pioneiros. Demarcaram as regras do género em que, na generalidade, escasseavam as características cómicas, parodísticas. Mas no Brasil, o primeiro policial nacional parodiou os modelos anglo-saxónicos. O contexto sócio-cultural das literaturas seguidoras, de modo geral, tem um meio sócio-cultural menos desenvolvido daqueles em que o género foi concebido. Por conseguinte, qualquer nova entidade cultural introduzida para um país vai ganhar uma abordagem crítica o que leva como consequência o surgimento de características que, no caso do Brasil, acabaram por ironizar, parodiar o género.

O caso do romance *O Mistério*, na autoria de quatro escritores consagrados nos anos 1920, exemplifica o fenómeno: a ficção policial pouco popular no país remodela o cânone do policial de enigma conferindo-lhe um caráter paródico a vários níveis: parodia os métodos da investigação clássica, o caráter do investigador, a instituição policial carioca, a personagem do criminoso e no desfecho a solução do crime.

Na minha comunicação pretendo argumentar que o motivo pelo qual o género do policial clássico não se popularizou no país teve razões tanto sociais como culturais, e não foi consequência da falta do conhecimento dos produtores da literatura de então.

La posición de los pronombres clíticos en las ediciones lisboeta y sevillana de la *Historia del noble Vespasiano*

Tibor Berta, Universidad de Szeged

El objetivo de la comunicación es comparar la posición de los pronombres clíticos en las ediciones lisboeta y sevillana de la *Historia del noble Vespasiano*. Según ha sido demostrado por la bibliografía especializada en el tema, la evolución de las reglas que determinan la posición de tales elementos átonos, comunes al portugués y al español en el período medieval, sigue posteriormente líneas divergentes en los dos idiomas, principalmente debido al alejamiento del segundo del punto de partida estructural común. El análisis de las dos ediciones mencionadas de la obra arriba citada, procedentes de finales del siglo XV, casi completamente paralelas en contenido y en estructura, puede ayudar a comprender el estadio en el que se encontraba la evolución de este componente de la sintaxis en cada una de las lenguas en la época de la edición de estas versiones.

El infinitivo español introducido por determinantes y sus equivalentes en un corpus paralelo francés y croata

Metka Bezljaj, Universidad de Zagreb

El presente trabajo ofrece una descripción de distintas construcciones de infinitivo en español para mostrar la existencia tanto de los infinitivos verbales como de los infinitivos nominales de naturaleza sintáctica y léxica. La gramática tradicional sugiere que el infinitivo es un sustantivo verbal o un nombre del verbo (Gili Gaya 1980), apuntando así a la mezcla de propiedades nominales y verbales bajo una misma forma. Sin embargo, las gramáticas más recientes muestran que el infinitivo, dependiendo de la manera en la que se construye, se comporta como un auténtico verbo (cuando acepta sujetos, objetos, complementos circunstanciales, etc.) o como un auténtico nombre (cuando admite adjetivos, complementos nominales agentivos, etc.) (Hernanz 1999; Ramalle 2005; RAE 2010).

En esta comunicación nos enfocaremos en los infinitivos que vienen introducidos por distintos determinantes (sobre todo por artículos, posesivos y demostrativos) y mostraremos que la mera presencia del artículo definido no significa que el infinitivo se pueda considerar un verdadero sustantivo. Emplearemos la metodología de la lingüística de corpus y analizaremos los infinitivos con determinantes a base de un corpus hecho de 12 novelas contemporáneas en español, lo que nos permitirá no solamente describir estos infinitivos en cuanto a su pertenencia categorial, su función dentro de la oración y su semántica, sino también cuantificar el uso de cada tipo del infinitivo con determinantes.

Además, el corpus de novelas españolas también nos sirvió para construir dos corpus paralelos (uno español-francés y otro español-croata) en los que se analizan las traducciones de los infinitivos que nos ocupan y sus correspondientes frecuencias. Consideramos esta aproximación útil para dar cuenta de los equivalentes traductivos en dos lenguas en las que la construcción de infinitivo con determinantes no es posible, así como para ver en qué medida el proceso traductivo ayuda a matizar la descripción sintáctico-semántica de la lengua fuente.

L'apparition des formes verbales composées exprimant le passé et leur destin dans les langues romanes

Gorana Bikić-Carić, Université de Zagreb

Dans cette intervention nous voudrions aborder le thème de l'apparition, à l'époque de la latinité commune, des formes verbales composées, des nouveaux concepts que celles-ci expriment et des divergences ultérieures entre les langues romanes. Nous limiterons nos comparaisons à cinq langues romanes, le portugais, l'espagnol, le français, l'italien et le roumain.

En latin les formes verbales sont simples, mais il existe aussi des périphrases verbales qui, en latin dit vulgaire, revêtent de nouveaux sens et se transforment en formes verbales composées. Nous nous concentrerons sur celles qui proviennent des formules du type HABEO SCRIPTAM EPISTOLAM. Cette périphrase a plus tard introduit un nouveau concept dans le système verbal roman - celui d'un passé lié au présent. Mais les changements ne se produisent pas uniformément dans la Romania, d'où les différences qui, à notre avis, méritent d'être signalées.

La distinction entre le *pretérito perfecto* (forme composée) et le *pretérito indefinido* (forme simple) s'est maintenue en espagnol, où les deux font partie de la langue quotidienne. La situation est similaire en portugais, où le *pretérito perfeito composto* se forme avec l'auxiliaire *ter* (< TENERE). En français, en italien (surtout dans la partie du Nord) et en roumain les formes composées ont tout simplement remplacé les formes simples dans la langue quotidienne. Par conséquent, dans ces langues le passé composé ne sert plus à exprimer le rapport entre une action passée et le présent.

Nous voudrions mettre en évidence non seulement les différences morphosyntaxiques apparues entre les langues romanes, mais aussi les divergences dans l'importance accordée à certains concepts concernant le rapport avec le passé. De plus, nous trouvons important de souligner qu'il découle de ces observations que les mêmes formes verbales ne représentent pas nécessairement les mêmes concepts.

Pour illustrer notre propos, nous analyserons des exemples tirés d'un même texte dans toutes les langues romanes examinées.

Particularități semantice ale textelor scrise de către vorbitori nativi de limbi romanice cu limba română ca L2

Gabriela Biris, Universitatea din București

Studiul fenomenelor de interferență lingvistică și de analiza erorilor în achiziția limbilor străine a cunoscut un reviriment începând cu anii '80 ai secolului trecut, venind cu precădere dinspre limba engleză (Corder 1981, Odlin 1989, James 1998, Zimmermann 1986 etc.), dar și dinspre limbile romanice (Santos Gargallo 1993, Alves da Silva 2008, Léon González et. al. 2017, Nogueira-François 2017 etc.). Sub „eticheta” *erori lexicale sau lexico-semantice* au fost tratate aspecte ce țin mai mult de nivelul formal (omiterea unor litere, selectarea greșită a unui prefix etc.) sau de cel sintactic (inadecvările contextual-stilistice), probabil și pentru că erorile semantice propriu-zise prezintă o oarecare dificultate pentru abordarea descriptivă.

Din punct de vedere teoretic, ne interesează pertinența conceptului *de eroare semantică* și încercările de categorizare aferente. Sub raport aplicativ, scopul comunicării este să analizeze o serie de erori semantice identificate în textele scrise ale unor vorbitori nativi de limbi romanice (cu franceză sau italiană ca L1) care au studiat limba română ca L2, la Universitatea din București, între 2015 și 2019, în cadrul unor cursuri intensive (7-8 luni, cu 23/28 de ore pe săptămână) și să clasifice aceste erori (calcuri lexicosemantine, false analogii, forme hibride etc.), investigând în paralel și cauzele care le-au generat (interferență cu L1, insuficiență cunoaștere a L2, diferențe de ordin cultural etc.). Datele au fost strânse din peste 30 de eseuri redactate pe diverse teme (lectură, divertisment, protecția mediului, noi tehnologii etc.).

La grammaticografia italiana degli ultimi decenni – nel solco della tradizione classica o al bivio tra l'innovazione e la decadenza?

Saša Bjelobaba, Università di Zagabria

Con lo scopo di fornire un apprezzamento critico dell'evoluzione della descrizione sincronica dell'italiano standard all'interno della grammaticografia italiana, ci focalizziamo sulla questione del trattamento della categoria delle preposizioni nelle grammatiche pubblicate nel secondo novecento e nei primi due decenni del nuovo millennio. La nostra selezione della categoria grammaticale in questione come cartina di tornasole delle eventuali tendenze di progressione è motivata dal fatto che nel corso della storia della linguistica gli studiosi hanno raramente prestato un'attenzione specifica a questa parte del discorso, soprattutto al suo aspetto semantico. Tuttavia, ciò viene radicalmente cambiato con l'avvento della linguistica cognitiva alla fine del novecento. La nostra analisi è perciò impostata cronologicamente e racchiude il corpus di sedici pubblicazioni uscite tra il 1951 e il 2016: Battaglia e Pernicone (1977 [1951]), Regula e Jernej (1975 [1965]), Lepschy e Lepschy (1981), Dardano e Trifone (1985 [1983]), Rizzi (1988), Serianni (Castelvecchi) (1988), Sensini (1997), Andorno (2003), Salvi e Vanelli (2004), Patota (2006), Trifone e Palermo (2007), Schwarze (2009), e Ferrari e Zampese (2016). I modelli della definizione, della classificazione e dell'analisi semantica delle preposizioni italiane vengono esaminati e criticamente valutati. Secondo il suddetto criterio individuiamo tre direzioni principali all'interno della grammaticografia italiana recente: (i) "tradizionalista", (ii) "sintattica" e (iii) "l'approccio di Schwarze". Valutiamo la doppia classificazione (formale e funzionale) di Christoph Schwarze come la più innovativa e maggiormente permeata da conoscenze generate da recenti studi semantici a livello internazionale. Si tratta del primo tentativo di fornire una classificazione delle preposizioni italiane basata sui criteri semantici (non solo formali) e di incorporare le nozioni rilevanti scaturite all'interno del quadro generale della linguistica cognitiva nella descrizione semantica delle preposizioni italiane. Inoltre, attribuiamo questo risultato all'autonomia dell'autore tedesco che, emancipato dai modelli tradizionalisti perpetuati dagli autori italiani, apre la prospettiva di una "ribalta semantica" all'interno della grammaticografia italiana.

Los docentes de ELE en Croacia: perfil formativo, laboral y profesional

Ana Gabrijela Blažević, Universidad de Zagreb

Para poder llevar a cabo el paradigma educativo actual, en el que la figura del alumno está en el centro del proceso educativo, es indispensable destacar el nuevo rol del docente, quien bajo la influencia de los cambios metodológicos, tecnológicos, sociales y culturales que vivimos, asume un papel cada vez más complejo. La complejidad y diversificación del rol y las competencias del docente de lenguas extranjeras (LE), así como su revalorización, están plasmados en diversos documentos realizados por reconocidas instituciones europeas orientados tanto a la definición del perfil (Kelly y Grenfell, 2004) y las competencias clave del profesorado de LE (Instituto Cervantes, 2012), como al desarrollo profesional docente en todos sus estadios, inicial (Consejo de Europa, 2007) y permanente (EQUALS, 2013). La importancia del docente en este nuevo contexto educativo también se manifiesta en el creciente número de investigaciones que analizan y proponen distintos perfiles de los docentes de español como lengua extranjera (ELE) (González-Peiteado y Rodríguez-López, 2014; Iglesias-Casal, 2014, 2016; Miró-Martí y Álvarez Simón, 2015).

El objetivo de este trabajo ha sido indagar cuál es el perfil de los docentes de ELE en Croacia. Para ello, se ha llevado a cabo una investigación cuantitativa y cualitativa mediante un cuestionario en línea con preguntas de tipo cerrado (escala de Likert) y abiertas, en la que participaron docentes de ELE de diversos perfiles formativos y con distinta experiencia laboral que imparten clases en diversos contextos educativos. Los resultados obtenidos ayudan a esclarecer la situación actual de la enseñanza de ELE en Croacia e identifican caminos de mejora en la formación inicial y permanente de los docentes de ELE, en las cuales la Facultad de Humanidades y Ciencias Sociales de Zagreb, como única entidad en Croacia que imparte la carrera del profesorado de ELE, tiene un rol fundamental.

A utilização de legendagem intralinguística no ensino do Português como língua estrangeira

Cristina Bluemel, Instituto Politécnico de Bragança

Qual é o potencial da utilização de vídeos dotados de legendagem intralinguística no ensino e aprendizagem de uma língua segunda? Baseado em diversas premissas, tais como as ciências da Tradução, a Neurociência e os processos de aquisição de uma nova linguagem pelo cérebro humano, os sofisticados recursos tecnológicos atualmente disponíveis para qualquer área, trabalhos de investigação e também constatações empíricas que foram tendo lugar desde há vários anos, um pouco por todo o mundo, este projeto teve como objetivo analisar a função da legendagem intralinguística no ensino do Português como língua estrangeira a estudantes nativos de uma instituição chinesa de ensino superior profissionalizante.

Com esta finalidade foram elaborados guiões originais a partir dos textos dos manuais adotados pela instituição chinesa para o ensino do Português, e a partir desses guiões foram produzidos vídeos originais falados em Português, posteriormente legendados também em Português, sendo utilizadas técnicas e métodos considerados adequados para a utilização de vídeos com fins didáticos no ensino de línguas e, por esse motivo, de características distintas de outros vídeos com finalidade cultural, musical ou outra. Como complemento recorreu-se a vídeos de diferentes músicas cantadas e legendadas em Português, tendo sido realizada também uma experiência comparativa utilizando vídeos não legendados falados em Português. A apresentação do trabalho realizado e os respetivos resultados e conclusões constituirão o alvo desta apresentação.

Structura etimologică a terminologiei cinematografice românești actuale în context romanic și universal

Helga-Iuliana Bogdan Oprea, Universitatea din București
Andreea-Victoria Grigore, Universitatea din București

Obiectul comunicării este *terminologia cinematografică românească*, temă care nu a beneficiat din partea lingviștilor români de atenția cuvenită. Prezentarea urmărește trăsăturile definitorii ale acestui lexic specializat din limba română, inclusiv prin raportare la contextul romanic și universal.

Cinematografia evidențiază o puternică *interdisciplinaritate*, fiind la granița unor domenii ca televiziunea, arta fotografică, fizica. Include cuvinte/sintagme terminologice din lexicul specializat al domeniilor menționate, din alte domenii/subdomenii științifice (chimie, geografie/geometrie, mecanică), ramuri ale culturii/artei (literatura, muzica, pictura, teatrul) și elemente resemantizate din limba comună.

Termenii cinematografici au etimologie multiplă: *actor*, *operator*, *plan*, *ritm*, *sensibilitate* (franceză, latină savantă), *comedie* (franceză, latină, germană), *regizor* (franceză, germană), sunt cuvinte simple/compuse împrumutate din franceză (*blendă*, *buclă*, *cadrăj*, *cadru*, *carton*, *decor/avangardă*, *cineast*, *cineclub*, *cinefil*, *cinematograf*, *gros-plan*), sintagme terminologice (*bandă internațională*, *bandă sunet*, *distanță focală*, *film absolut*, *film abstract*, *filmări combine*, *mască mobilă*), calculi și împrumuturi în dublete etimologice franțuzești precum *înlănțuire – anșeneu*, *cinematograf-adevăr – ciné-vérité*. Foarte puține au origine germană (*forșpan*) sau rusă (*cine-ochi* și *Kino-glaz*).

Cele mai multe elemente din terminologia cinematografică românească sunt panromânice (fie calcuri de structură: *profundime (de claritate)*, fie împrumuturi neologice: cuvinte – *obiectiv*, *plan*, *sensibilitate* și sintagme – *plan general*) sau chiar internaționale (*contrast*, *diafragmă*, *filtru*, *fotogramă*, *perforație*, *sensitometrie*). Astăzi se remarcă o tendință spre globalizare, prin preluarea de cuvinte/sintagme din engleză (americană): *blockbuster*, *Blu-Ray*, *box-office*, *flash-forward*, *making-off*, *traveling*, *Vista-vision*, *voice-off*, *zoom*.

Terminologia cinematografică românească este, deci, una pe căt de diversă, pe atât de amplă, de aceea am lărgit corpusul existent, prin selectarea celor mai noi termeni care fac de mult obiectul unor studii lingvistice în Occidentul romanic.

Lucrarea aduce ca elemente de originalitate gruparea în câmpuri lexico-semantice, paradigmă/subparadigmă a elementelor specifice acestei terminologii și a celor comune cu alte

discipline, analizate etimologic și stilistic pe baza raportului *denotație – conotație*, în vederea susținerii caracterului interdisciplinar și ilustrării specificului ei în context romanic și universal.

Loci et imagines, memória e espaço literário

Majda Bojić, Universidade de Zagreb

Desde a antiguidade que as noções de memória e espaço se encontram interligadas. A memória fazia parte da retórica antiga, onde as práticas da mnemotécnica consistiam na criação de lugares e imagens mentais. Os lugares dessa arte da memória concentravam as representações mentais a serem recordadas. Assim, o acesso às informações desejadas era possível através da evocação visual de determinados espaços. Na nossa comunicação parte-se da ideia desse exercício para promover uma reflexão sobre a relação entre espaço literário e memória e, mais especificamente, sobre a função do espaço na evocação de memórias. Para tanto, mediante a leitura das narrativas de literatura brasileira e croata, avaliamos o significado das representações do espaço lembrado, analisamos as figurações do passado através da dimensão espacial e ressaltamos a evocação das lembranças como uma função que o espaço literário pode assumir. Na pesquisa serão imprescindíveis os estudos de Frances Yates e Pierre Nora, os trabalhos sobre a dimensão do espaço literário assim como o conceito de *mémoire involontaire* de Proust.

Cercetare longitudinală asupra identității românești în comunitatea istorică a românilor din Ungaria (1990-2000-2010)

Ana Borbely, Institutul de Cercetări Lingvistice al Academiei Ungare de Științe

Comunicarea examinează schimbările de douăzeci de ani ale subiecților bilingvi, români-maghiari în definirea identității românești. Ipoteza lucrării se bazează pe declarația lui Edwards *identitatea grupului etnic poate supraviețui schimbarea limbii din comunitate* (1985: 163). Aceiași subiecți români, care fac parte din comunitatea istorică românească și trăiesc în Ungaria (Chitighaz/Kétegyháza), au fost intervievați (cu întrebări directe și indirecte) de trei ori (în 1990/T1, în 2000/T2 și în 2010/T3) în interviuri sociolinguistice semistructurate, pentru a descrie propriile identități românești. Principalul interes de cercetare a fost acela de a dezvăluî complexitatea negocierii identităților (Pavlenko-Blackledge eds. 2004) exprimate în interviurile subiecților, care coreleză cu: (1) timpul istoric, inclusiv schimbările politice, sociale, economice și de globalizare în perioada T1, T2, T3; (2) situația sociolinguistică, etape în schimbarea limbii române în limba maghiară în perioada T1, T2, T3; (3) caracteristicile subiecților: socializare, educație, rețele interacționale, ocupație etc.; (4) situația de colectare a datelor. Rezultatele analizei datelor longitudinale au confirmat ipoteza. În decursul celor douăzeci de ani, s-au putut deduce, în principal, trei tipuri de schimbări de identitate românească, dar nici unul dintre ele nu se află în sincronie cu tendința longitudinală a procesului de schimbare a limbii române în limba maghiară.

A crônica brasileira urbana do século XXI: um sub-gênero em transição

Dário Borim Jr., Universidade de Massachusetts Dartmouth

Desde os meados do século XIX, quando a crônica brasileira acabara de surgir e era publicada semanalmente nos principais diários da então capital, o Rio de Janeiro, esse tipo de escrita, desenvolvida entre as expectativas estéticas e informativas do jornalismo e da literatura, tem reservado muita atenção para o pulsar da vida urbana – tantos os seus dramas sociopolíticos, quanto os seus momentos de lirismo individual e anônimo. No substrato de acontecimentos históricos, de âmbito local, regional ou nacional, ou nas malhas do cotidiano, de vendedores ambulantes, de crianças brincando nos parques, ou de gatos sem dono e sem rumo, as crônicas brasileiras contemporâneas retratam um Brasil de dinâmicas urbanas muito além das que nos mostraram Machado de Assis, José de Alencar, e João do Rio. As cidades de

Belo Horizonte, Curitiba, Porto Alegre e Recife, por exemplo, adquirem uma representação emocional e tridimensional nas mãos e mentes de grandes e audaciosos cronistas, como Jaime Lerner, Luís Henrique Pellanda, Maria Ester Maciel, Mariana Ianelli, Uraniano Motta e Walter Navarro. Este estudo visa discernir e elucidar as características primordiais e inovadoras dessas narrativas contemporâneas, tendo como pano de fundo contrastivo as formas e os temas da tradição iniciada mais de século e meio atrás.

L'immagine mediatica del migrante: parole per definire o per etichettare lo straniero?

Snježana Bralić, Università di Spalato
Maja Bezić, Università di Spalato

Negli ultimi decenni del Novecento le nuove guerre, le pulizie etniche e i disastri ambientali hanno creato un alto numero di *migranti* e *profughi*, persone *in fuga* e *in transito* che si spostano alla ricerca di migliori condizioni di vita. Dato che l'Europa, e in particolar modo l'Italia, si sentono in pericolo, colpiti dalla *sindrome d'invasione* per i continui arrivi di immigrati, si sono formati *nuovi muri*, non solo materiali, ma anche *muri* e *frontiere mentali*. Il nuovo clima ha favorito la nascita di parole nuove relative ai movimenti migratori e alla percezione della figura del migrante.

Con la crescita del fenomeno, si è diffusa un'epidemia di pregiudizi e stereotipi di fronte alle persone percepite come oggettivamente diverse. I termini e le espressioni, a cui si ricorre per indicare i nuovi arrivati, abbondano di etichette dell'immigrato la cui rappresentazione mediatica varia da testata a testata e risulta per lo più negativa.

Da diversi studi che trattano questo argomento si percepisce che il discorso mediatico italiano, centrato sull'emergenza, contribuisce alla stereotipizzazione negativa dello straniero, legata alla criminalità e pericolosità. Secondo M. Maneri (1998), alla fine degli anni Ottanta, all'interno di una rappresentazione mediatica generalmente negativa e spesso allarmistica, si nota il primo cambiamento ovvero il passaggio dall'*'emergenza razzismo* all'*'emergenza criminalità*, mentre la contrapposizione tra *Noi* e *Loro* viene rafforzata da generalizzazioni e dall'uso del lessico, spesso metaforico, relativo al campo semantico della guerra e a quello dell'acqua.

Il nostro contributo propone uno studio sincronico del recente lessico italiano, nato come la risposta ai fenomeni migratori. Si osservano e si analizzano le parole e le espressioni formatesi come risultato della crisi migratoria, tratte dalle rubriche di attualità nei due quotidiani italiani, con lo scopo di studiare l'importanza della lingua nel suo ruolo da protagonista nella costruzione dell'immagine mediatica dei migranti.

Escrita memorialística e identidade nacional no início do século XX no Brasil

Tássia Verônica Brandão Teixeira, Universidade Eötvös Loránd de Budapest

Com o início do período republicano no Brasil (1889 – 1930), o Instituto Histórico e Geográfico Brasileiro e suas filiais iniciam um profícuo momento de produção editorial focado nas questões de identidade nacional e afirmação da brasiliade. Os intelectuais travavam verdadeiras batalhas públicas sobre a fonte real do brasilianismo, quem tinha relatos mais longevos ou mais heroicos recebia atenção especial também do governo da velha república. A dicotomia da ação destes intelectuais, já começa a aparecer nas primeiras décadas de releitura de suas obras, mas se aprofundou na contemporaneidade: como construir os mitos de fundação de uma nação tendo como base o “colonialismo de prestígio”? É possível romantizar a relação com Portugal e ainda assim escrever uma narrativa autônoma do Brasil? Os principais memorialistas brasileiros do período ou estudaram em Portugal ou moraram em um determinado momento no país. Entender inclusive os laços afetivos dessa relação, também se faz necessário para compreender melhor esses escritos e assim refletir melhor essa brasiliade feita através das palavras.

Trei forme de exprimare, trei forme de libertate și două limbi romanice: Neranțula, Kira Kiralina și Țața Minca de Panait Istrati

Minodora Bucur, Universitatea din Bucuresti

Fiecare dintre cele trei personaje se află într-o incompatibilitate totală cu realitatea socială, cu contextul și, nu în ultimul rând, cu mentalitatea umană a epocii respective. Singulari, singuratici și izolați, în ciuda unei capacitați ieșite din comun de a se face vizibili și prezenți, eroii lui P. Istrati năzuiesc obsesiv și iremediabil spre un alt fel de existență. Într-o fugă continuă și fără teamă de consecințe, într-o revoltă permanentă și fără sfârșit, toți vor să evadeze din “colivie” spre un univers neștiut, dar liber și autentic. Nu există măsură, calcul sau conservare. Există patimă, trăire dementă, fără limită și fără timp. Pentru eroii săi nu există mâine, există acum și aici. Nu suportă constrângeri, prejudecăți sau zăbale. Totul este cloicotitor, ca o revărsare de ape tulburi peste tărâmuri nevăzute. Cu toate acestea, paradoxul eroilor săi, personaje feminine de data aceasta, este tocmai această dezlănțuire “orgiastică” într-un fel, dar care, ciudat, nu reprezintă o decădere sau un desfrâu. Este o clipă trăită total, cu o afectivitate imensă, de care personajele săi aproape inconștiente, dar care nu poate fi justificată, înțeleasă, măsurată. Lor nu li se poate aplica un calapod al oamenilor obișnuiați. Ei trăiesc un “hybris”, un ”catharsis”, o purgare de mundan, o golire de tot ce este sau pare maculat.

Fără simț de conservare, fără mânie, fără constrângeri, fără limite și gratii, aceste personaje debusolează. Interesant este însă faptul că, atât Kira Kiralina, Neranțula sau Țața Minca săi personaje libere, în sensul cel mai pur și mai utopic al termenului. Cu toate acestea rămân prizoniere în propria lor nebunie, alienare. Toate săi voci ale autorului, săi un fel de “imitatio naturae”, săi variațiuni ale aceluiași “eu”, un fel de “politropos”. Lucrarea își propune o de-posedare a personajelor de autorul lor, o analiză la rece a acestor “roluri” pornind de la ideea că, a vorbi, a ține un discurs, a scrie un text, nu înseamnă a comunica, ci a pune stăpânire, a manipula. Literatura lui Panait Istrati, autobiografică în cea mai mare parte, cu personajele sale alienate într-o lume în descompunere, pune încă stăpânire pe mintea lectorului de azi, nu prin exotism, ci tocmai printr-o nebunie ucigaș-salvatoare de la un colaps imminent.

El teatro de Rodolfo Santana Salas: entre la fama y el olvido

Olga Buczek, Universidad Maria Curie Skłodowska en Lublin

El propósito de esta comunicación es presentar la obra del destacado dramaturgo venezolano Rodolfo Santana Salas, poniendo énfasis en los aspectos que hasta ahora no han tenido suficiente atención por parte de los investigadores de teatro y que pueden, por lo tanto, servir de incentivo para desarrollar nuevos estudios dedicados a la prolífica obra del autor.

La excepcional trayectoria teatral de Rodolfo Santana abarca más de 40 años de su actividad como dramaturgo, director y actor. Nos atreveríamos a afirmar que en su obra dramática quedan reflejadas todas las inquietudes que experimentó el teatro venezolano en la segunda mitad del siglo XX, y más concretamente, a partir del año 1958, marcado por la caída del régimen de Pérez Jiménez y la consiguiente instalación de la democracia.

La actividad de Santana-dramaturgo se inscribe en dos grandes etapas del teatro venezolano de la democracia, reconocidas por el crítico e investigador de teatro Leonardo Azparren: la etapa de la "espontaneidad creadora y tentación revolucionaria" que engloba obras escritas entre la década de los 60 y la primera mitad de los 70, y la etapa del "pragmatismo profesional", iniciada hacia la mitad de los 70 y concluida en los años 90. Podemos igualmente afirmar que la obra dramática de Santana en su totalidad es hija de la democracia y digna representante del "nuevo teatro" venezolano.

Las obras del autor, fallecido en 2011, nos llevan por los rincones más oscuros del alma venezolana e, inesperadamente, nos invitan a explorar las profundas raíces de las sucesivas convulsiones políticas y económicas de la Venezuela del momento.

Conde de Torrijos, un pionero del hispanismo en Croacia

Karlo Budor, Universidad de Zagreb

Los comienzos del hispanismo a nivel universitario en Croacia se fechan a mediados del siglo XX y se relacionan, en particular, con las actividades docentes, en la Universidad de Zagreb, de D. Fernando Alcalá Galiano de Torrijos, autor del primer manual de lengua española destinado a estudiantes croatas.

Lettere di Laura Zanon Paladini a Giuseppe Sabalich nella Biblioteca scientifica di Zara

Ana Bukvić, Università di Zara
Andrijana Jusup Magazin, Università di Zara

Nella Collezione di manoscritti della Biblioteca scientifica di Zara si conserva il carteggio di Giuseppe Sabalich. Nell'epistolario, che si rivela una ricca miscellanea di lettere private e ufficiali, sono conservate cinque lettere e 26 cartoline postali dell'attrice italiana Laura Zanon Paladini scritte tra il 29 giugno del 1898 e il 14 agosto del 1906 e indirizzate ad uno tra i più eminenti intellettuali zaratini che scrive in italiano a cavallo tra l'Ottocento e il Novecento. L'epistolario non costituisce solo una documentazione relativa "al privato" dell'autrice, ma presenta una fonte primaria per individuare la tipologia relazionale tra Giuseppe Sabalich e Laura Zanon Paladini, ispiratrice dei suoi monologhi e interprete del suo teatro. L'obiettivo di questo lavoro è l'interrogazione dei documenti: le caratteristiche generali delle lettere, i contenuti delle lettere, e la contestualizzazione delle lettere sia nell'epistolario, sia nell'ambito dell'attività letteraria e teatrale di Giuseppe Sabalich.

Valori ale prepozițiilor *în*, *din*, *la*, *de la* în română și echivalentele lor în croată

Clara Căpățînă, Universitatea din București

În lucrarea noastră ne propunem să prezintăm trăsăturile semantice ale prepozițiilor *în*, *din*, *la*, *de la*, dat fiind că prepozițiile pot avea mai multe sensuri contextuale (prioritate, localizare, direcție, punctul final al unei mișcări în spațiu, nuanță finală etc.), precum și posibilitățile acestor prepoziții de a se grupa în cupluri semantice opozabile (de ex. limita inițială / limita finală).

Vom analiza, de asemenea, regimul cauzal al prepozițiilor, dar și restricțiile de articulare pe care acestea le impun substantivelor pe care le precedă.

Scopul cercetării noastre este totodată și acela de a stabili echivalentele în croată ale prepozițiilor menționate, iar în acest demers comparativ al nostru vom utiliza, pe lângă exemplele din literatura de specialitate, și exemple din opere literare ale unor scriitori români traduse în croată.

Viagem ao passado: reflexão linguística em dicionários de língua portuguesa do Arquivo Distrital de Bragança

Nazaré Cardoso, Instituto Politécnico de Bragança
Cecília Falcão, Instituto Politécnico de Bragança
Cláudia Martins, Instituto Politécnico de Bragança

O Arquivo Distrital de Bragança tem por objetivo "recolher, gerir, preservar, valorizar e difundir o património dos arquivos da região" (página oficial em linha) de Bragança, no nordeste de Portugal. Este património incorpora fundos documentais de elevada relevância com diferentes proveniências, nomeadamente do Seminário de Bragança e de famílias da região que doaram as suas coleções bibliográficas. O Depósito A apresenta-se como o fundo arquivístico onde estão reunidas as obras mais antigas do Arquivo em línguas tão diversas como o latim, o espanhol, o inglês, o francês e o italiano. Neste contexto, estamos a desenvolver um projeto de inventariação das obras lexicográficas patentes

neste fundo que regista os seguintes itens: título principal e secundário, autores, informação sobre os autores, tradução, informação sobre o tradutor, local, editor, data, n.º de edição, n.º de tomos, n.º de páginas, entradas, ordenação, domínio conceptual, paratextos e observações. Esta descrição bibliográfica é complementada por registos fotográficos do frontispício, índice, paratextos iniciais e finais, exemplos de artigos e figuras/ ilustrações. Atualmente, estas obras ascendem já a uma centena e apresentam-se em português, latim, francês e espanhol. A partir do levantamento já efetuado, pretendemos analisar as macro- e micro-estruturas de uma parte destes dicionários somente em língua portuguesa e refletir sobre conceções linguísticas que estas obras apresentam, e.g. língua, variação linguística, normalização, teoria lexicográfica subjacente.

Notas prosódicas sobre el español hablado en La Graciosa

Imelda Chaxiraxi Díaz Cabrera, Universidad de La Laguna / Universidad Nacional a Distancia
Carolina Jorge Trujillo, Universidad de La Laguna

Canarias está compuesta por las siete islas principales, el islote de Lobos y el archipiélago Chinijo (formado por La Graciosa, Alegranza, Montaña Clara, Roque del Este y Roque del Oeste). En 2018 el Senado reconoció a La Graciosa, con 29 km² de extensión, como la octava isla habitada de Canarias, dejando de ser considerada como un islote en la que se hallan sus dos únicos pueblos: Caleta del Sebo y Pedro Barba. En el ámbito lingüístico, el único estudio realizado en esta isla es el de Manuel Alvar (1965) para representar en el ALEICan la modalidad del entonces islote dentro del conjunto de las Islas Canarias. Los resultados de su estudio evidenciaron que el español de La Graciosa participaba de los caracteres propios de las islas y en íntima conexión con los que documentó en algún punto de Lanzarote. No obstante, se reconoce que el español de La Graciosa ofrecía un arcaísmo mayor y algunos rasgos de polimorfismo que, por su realización ocasional, no se podían interpretar como caracteres independizadores. Por otro lado, en el marco de la Geografía lingüística el Atlas Multimedia de Prosodia del Espacio Románico en Canarias, vinculado a AMPER, se inició en 2001 con el objetivo de representar la entonación canaria en un atlas que se divulgaría por internet y que completaría el ALEICan. En este trabajo pretendemos describir las características melódicas de un conjunto de oraciones emitido por un hombre y una mujer procedentes de la localidad de Caleta del Sebo, completando así el estudio iniciado por Alvar hace cincuenta y cuatro años. De este modo, los resultados evidenciarán por primera vez si existe proximidad prosódica entre la octava isla y las siete islas principales que han sido ampliamente descritas en trabajos anteriores (v.gr. Dorta ed. 2013 y 2018).

Sur le renforcement des adverbes indéfinis et relatifs-interrogatifs par des adverbes d'altérité apparentés en roumain contemporain

Adrian Chircu, Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca

Dans notre intervention, nous nous proposons de discuter des soi-disant adverbes d'altérité (*altundeva*, par exemple) qui s'associent en roumain à des adverbes indéfinis ou relatifs-interrogatifs, en créant des syntagmes adverbiaux complexes – *oriunde altundeva, cum altcumva, oricând altcândva, cât altcâtva*, etc. – qui contiennent deux fois l'adverbe relatif-interrogatif (... *unde... unde, cum... cum...*, etc.), à valeur de renforcement ainsi que de différenciation.

Il semble que la constitution et l'épanouissement de ce type d'association soient relativement nouveaux car ils ne sont pas signalés dans les anciens textes roumains et leur apparition doit se justifier par analogie (voir, à ce propos, *cine altcineva, oricine altcineva, ce altceva, oricare altcareva*, etc.)

On peut ajouter à cela le fait que le rôle de l'adverbe d'altérité est non seulement anaphorique (*unde altundeva*) mais aussi cataphorique (*altundeva unde*), en fonction des besoins des locuteurs.

Afin de réaliser une analyse quasi complète de ce phénomène, nous faisons appel à des faits de langue communs, pris dans la langue littéraire contemporaine ainsi qu'à des faits ayant trait à la langue parlée, plus dynamique et moins attentive aux normes linguistiques.

À l'appui de notre démarche, nous nous référons aussi à des syntagmes similaires repérés dans les langues romanes sœurs qui ont préféré choisir des noms apparentés, du point de vue sémantique, aux adverbes pour exprimer une même idée (entre autres, esp. *un otro lugar donde*, fr. *un autre lieu où*, port. *em outro lugar onde*, port. *de outra maneira como* etc.), structures qu'on rencontre aussi en roumain (*unde în alt loc, în alt mod cum*, etc.).

Une telle analyse peut confirmer, dans certains cas, l'appartenance du roumain à la romanité et, dans d'autres, l'individualité de celui-ci parmi les autres langues romanes, du fait de son isolement du continuum roman et, par la suite, de sa voie évolutive particulière.

„I pak dau știre”: reprezentări ale limbii române vechi online

Adina Chirilă, Universitatea de Vest din Timișoara

Monica Huțanu, Universitatea de Vest din Timișoara / Universitatea din Belgrad

Pornind de la conceptele de „lingvistică populară” (*folk linguistics*) și „saliență” (*salience*), lucrarea de față își propune să studieze felul în care vorbitorii obișnuiți (non-lingviști) percep și își reprezintă limba română veche. În acest scop, vom analiza postările și comentariile publicate în perioada februarie 2018 – februarie 2019 pe pagina de Facebook „Letopiset”, care conține texte al căror referent este întotdeauna un eveniment recent, cu precădere din sfera vieții politice, dar pentru realizarea cărora se apelează la un cod lingvistic construit din elemente de limbă veche. Acestea nu corespund unui set de norme vechi și regionale relativ bine definit, dintr-o anumită perioadă a vechii române literare și dintr-o anumită arie lingvistică. În fapt – deși, la rigoare, pot fi localizate –, calitatea lor de fapte lingvistice aparținând unei varietăți sintopice oarecare nu orientează selecția acestor forme de către autor; singura premisă a selecției este caracterul lor anacronic în raport cu faptele prezentate prin discurs.

Vom urmări, pe de o parte, modul în care, prin intertextualitate și prin selectarea conștientă a unor particularități grafice, morfosintactice, lexicale, retorice etc. din repertoriul limbii române scrise, utilizatorii paginii (administrator și comentatorii) indexează ideea de „vechime”, precum și, pe de altă parte, motivele pentru care aceste elemente sunt folosite și valorizate pozitiv online, cu atât mai mult cu cât ele nu sunt întotdeauna aceleași la autorul primar și la cei secundari ai corpusului studiat.

Funções e formas do pretérito mais-que-perfeito em textos literários, históricos e religiosos do galego-português

Márلuce Coan, Universidade Federal do Ceará

Esta pesquisa visa à análise do pretérito mais-que-perfeito em textos dos séculos XIII a XV, período considerado por Cuesta (1971) como galego-português, aproximadamente de 1200 até 1385/1420. Analisamos três tipos de prosa não documental: literária, histórica e religiosa, disponíveis no Tesouro Medieval Informatizado da Língua Galega – Instituto da Língua Galega – Universidade de Santiago de Compostela.

Primeiramente, em dimensão funcional, detectamos as funções codificadas pelo mais-que-perfeito e articulamos os resultados a dois dos princípios de gramaticalização propostos por Hopper (1991), estratificação e especialização, bem como tratamos dos princípios de iconicidade e marcação (GIVÓN, 1990; 1991; 1995, 2001). Em seguida, em dimensão variacionista, analisamos os casos de „*haver*” *mais* *particípio*, com o intuito de verificar se, nessa fase da língua, havia competição com a forma simples do pretérito mais-que-perfeito. Essa possibilidade de comutação, conforme Mattos e Silva (2001), começou a ser desboçada do século XIV para o XV, período em que se criou um sistema de tempos compostos. Para analisar tal competição, consideramos os seguintes condicionamentos: tipo de verbo, marcador temporal, pessoa do discurso, polaridade, tipo oracional e gênero textual.

Essas dimensões analíticas permitem-nos tecer considerações sobre dois eixos da linguagem: o temporal (em que o mais-que-perfeito indica passado do passado, passado em relação ao momento de fala e passado no discurso) e o modal (em que o mais-que-perfeito expressa o modo optativo, o conjuntivo e o condicional). Além disso, análises diacrônicas aumentam o poder explanatório da teoria linguística,

pois podemos dizer como uma forma ou construção veio a ter tal função e não apenas demonstrar que uma dada forma ou construção tem uma certa função, já que, conforme Bybee, Perkins e Pagliuca (1994), fatores que subjetam ao significado gramatical podem ser revelados em estudos de mudança.

Atitudine descriptivă și comentariu metalingvistic în ALRR - Transilvania

Rozalia Colciar, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române

Lucrarea noastră urmărește, pe baza unui material excerptat din *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Transilvania* (ALRR – Trans.), modul de exprimare a atitudinii/reactiei subiectului vorbitor față de fenomenele lingvistice, de la simpla percepție a propriului idiom, la percepția diferențelor lingvistice dintre două idiomi învecinate.

Această atitudine descriptivă referitoare la diferențele diatopice și diastratice se exprimă prin intermediul *comentariului metalingvistic*, care presupune desprinderea elementelor lingvistice din contextul de comunicare și aprecierea lor printr-un metalimbaj adecvat. ALRR- Transilvania înregistrează comentarii metalingvistice referitoare la elementele codului utilizat, comentarii clasificate în: 1. *comentarii provocate*, solicitate și dirijate de către anchetator, ducând la aprecieri generale și la exemple concrete privind deosebirile dintre graiul din localitatea anchetată și localitățile învecinate (de exemplu, în punctul 250, Poiana Ilvei, informatorul spune că există diferențe de grai față de localitățile învecinate, cum ar fi palatalizarea labialelor în forma *t'*, *d'*, față de *č*, *g* la Sângorz-Băi. – cf. *ALRR-Trans. Date despre localități și informatori*, p. 21); 2. *comentarii spontane*, accidentale și generate de dorința de exprimare proprie a subiectului, ducând la indicații cu rol de „glosare” a termenului solicitat prin întrebarea din Chestionar. Aprecierile enunțate de subiecții nonlingviști vizează în special fapte de natură fonetică, dar mai ales lexicală (de exemplu, în ALRR-Trans., vol. IV, h. 441 Legenda, chestiunea [1118] *Pătlăgele roșii*, în punctul 419 s-a notat: „PARADIZE li se spun până-s verzi, până încep să se coacă”, iar în pct. 434, „PARMANGELE sunt numite cele pe care le pui verzi la murat”).

Comentariile metalingvistice exprimă, pe lângă capacitatea de reflectare de către subiectul vorbitor a faptelor lingvistice aparținând idiolectului propriu, și capacitatea de descriere și explicitare a acestora, ca formă de manifestare a conștiinței lingvistice (abilități de dialectologie perceptivă, care vizează planul identitar). Abordarea fenomenului dialectal trebuie deci realizată și prin prisma dimensiunii lui interacționale (pragmalingvistică) și sociale (sociolingvistică).

Dialettismi italiani nelle lingue straniere

Lorenzo C. Coveri, Università di Genova / Accademia Ligure di Scienze e Lettere

Nell’ambito delle ricerche per l’OIM, *Osservatorio degli Italianismi nel Mondo*, promosso dall’Accademia della Crusca, di cui il proponente è consulente scientifico, la sua attenzione si è rivolta principalmente all’apporto dei dialettismi dell’area italoromanza alle lingue straniere, in particolare nel periodo precedente l’Unità d’Italia. In un sondaggio basato sulla banca dati on line dell’OIM, contenente per il momento i materiali del DIFIT, *Dizionario degli italianismi in francese, inglese, tedesco*, a cura di H. Stammerjohann, il proponente ha isolato circa 148 dialettismi diretti, ossia non passati attraverso l’italiano, nelle tre lingue considerate nel DIFIT. Si tratta soprattutto di voci dell’ambito marittimo, peschereccio e commerciale legate all’espansione delle Repubbliche marinare (Venezia, Genova: si pensi solo ai casi di *gondola* e di *acciuga*) nel Mediterraneo. Nel suo intervento il proponente progetta di estendere la ricerca ad altre lingue, in particolare della costa orientale dell’Adriatico, e di illustrare gli aspetti linguistici e culturali di tali apporti.

Recuperar el pasado histórico-literario: *Misión olvido* de María Dueñas

Zsuzsanna Csikós, Universidad de Szeged

La novela *Misión olvido* de María Dueñas (2012) ofrece la recuperación del pasado literario-histórico español en varios niveles. El destino de las últimas misiones españolas en California en las primeras décadas del siglo XIX, la España de los años 1930, la época de Franco y la actividad literaria de Ramón Sender se unen mediante la investigación de carácter científico y el proceso de la escritura. El presente artículo enfocará en esta relación estrecha entre ficción e historia: ¿cómo es capaz la novela reconstruir el pasado histórico y con qué métodos logra sobrepasar los límites de la interpretación histórica tradicional?

Una lettura di *Così nel mio parlar voglio esser aspro* di Dante

Morana Čale, Università di Zagabria

Le cosiddette *petrose*, serie di quattro componimenti all'interno delle *Rime* di Dante, devono la loro reputazione di decisiva svolta stilistica nella direzione della *Commedia* dantesca alla loro palesa impronta provenzale, e più specificamente al loro rapportarsi alla lirica di Arnaut Daniel. Dante s'impegnerebbe addirittura in una gara di eccellenza poetica col trovatore, nell'ambizione di superarne la lezione. Gli esegeti delle *petrose* apprezzano di regola il loro prestigio tecnico, ma, attenti a non comprometterne il presunto nucleo tematico della passione esasperata per l'amore non corrisposto di una donna dura come pietra, non sono eccessivamente disposti a interrogarne la carica autoreferenziale, se non dal punto di vista del compiacimento di Dante per la propria acquisizione sperimentalistica di uno stile inedito che oltrepassa il suo modello trobadorico. Stranamente neglette dai dantisti, le strategie metatestuali di Arnaut costituiscono tuttavia un aspetto fondamentale del suo dettato poetico, che difficilmente poteva sfuggire alla sensibilità del suo discepolo italiano. Pertanto, l'intervento propone una prospettiva di lettura volta a ipotizzare un ripiegamento su se stessi da parte dei componimenti petrosi, in questa sede ristretti alla canzone considerata più esplicitamente programmatica del gruppo, *Così nel mio parlar voglio esser aspro*.

Toponimija Šušnjevice

Mislav Čaljkušić, Osnovna škola Miroslave Krleže Zagreb

U radu će se nastojati na temelju terenskoga rada prikupiti, klasificirati i analizirati toponimi naselja Šušnjevica. Stavit će se naglasak na značenjsku klasifikaciju toponima. Za prikupljanje građe na terenu angažirat će se informatori (kazivači) – stanovnici Šušnjevice kao i oni koji tamo stalno ne žive, ali su tamo ili rođeni ili imaju stalnu vezu s mjestom.

Šušnjevica je naselje koje se nalazi u unutrašnjosti poluotoka Istre, uz Čepićko polje. Zanimljiva je po tome što je, uz još nekoliko mjesta, nastanjuju govornici vlaškog jezika, jezika koji se uz žejanski jezik u stručnoj literaturi uglavnom naziva istrorumunjskim jezikom. Govornici vlaškog jezika su bilingvalni. Uz svoj vlaški jezik svakodnevno se služe i hrvatskim (čakavskim). Bilingvalnost je vidljiva i u toponimiji, tako da se može reći da su prisutni toponimi s dvojnim likom. Preko toponima iščitavamo svojevrsnu povijest ljudi, naselja, kulture i jezika te su, upravo stoga, živi dokumenti prošlosti.

Que suis-je moi-même ? Le souvenir narratif et la quête identitaire dans le *Cœur à rire et à pleurer*

Anamarija Čepo, Université de Zagreb

En se remémorant sa vie dans son *Cœur à rire et à pleurer*, Maryse Condé par le biais de ses souvenirs en tant que stratégie narrative essaie d'examiner le traumatisme et la spécificité de son expérience créole. Bien qu'elle ouvre son *Cœur* par une citation de *Contre Sainte Beuve*, elle ne succombe pas à une nostalgie contemplative proustienne vis-à-vis de son passé. Chez Condé, le souvenir dépasse le cadre narratif et présente plutôt une quête de sa vraie identité, à vrai dire des identités, la stratégie de la découverte de soi-même, comme si elle bâtit son identité rétrospectivement. Dans l'écriture féminine, elle a trouvé sa voix et les moyens de débattre avec le traumatisme d'aliénation provoqué par son expérience de l'identité en tant que *vêtement qu'il faut enfiler bon gré, mal gré, qu'il vous siée ou non*. Dans un dialogue constant avec soi enfant et soi adulte, Condé examine et peint son expérience (post)coloniale et créole, le narratif en général réclamé par les hommes, de la perspective féminine. En embrassant la mémoire, le souvenir et le storytelling comme stratégies de narration, Condé désintègre l'idée d'une identité, une identité continue et fixe, et notamment l'image patriarcale de l'identité créole conçue par la mémoire collective. Chez elle, ainsi que chez Frantz Fanon dont elle est l'héritière, cette image du sujet créole inscrite dans la mémoire collective se désintègre, se dissolve en identités, en montrant la complexité et la perplexité de l'entité antillaise. Ses souvenir en vignettes sont la fabule de surface qui servent comme un rideau pour cacher des mécanismes de lutte contre l'idée imposée de son identité et les mécanismes d'oppression. Moyennant la narration de sa vie, elle donne sa propre version de son histoire, elle réclame son narratif et lutte contre l'Histoire écrite par l'Occident et par le Patriarcat et relativise l'image du sujet (post-)colonial pour finir réconciliée avec ses racines.

Arhetip i njegovi psihološki i religiozni aspekti u D'Annunzijevim dramama *La figlia di Iorio i La fiaccola sotto il moggio*

Anadea Čupić, Sveučilište u Zagrebu

Članak analizira D'Annunzijev pristup odgoju, tradiciji, mitu i religiji, te koji je njihov učinak na pojedinca. U pozadini autorovih djelâ proteže se Nietzscheov mit o *nadčovjeku*. Okviri koje „il Vate“ zahvaća vezani su uz kategorije: čovjek za sebe/čovjek za druge; sloboda izbora/podređenost zakonu; prošlost/ budućnost; ljudsko/božansko; klanski odnosi; pitanje časti. Društvo koje autor oslikava puno je suprotnosti u muško-ženskimo odnosima: ženski likovi u navedenim dramama preuzimaju teret otkupljenja za grijhe u licemjernom društvu. *Ioriova kći* je gotovo jednoglasno proglašena D'Annunzijevim najboljim dramskim ostvarenjem, nekom vrstom “narodnog misterija”, u kojem se ljubav očituje kroz žrtvu. Ova nas pastoralna tragedija vraća temeljima kršćanstva koje baca svjetlo na *samilost*, a pjesnik se s nostalgijom prisjeća utjecaja koje je primio u svojim prvim godinama života. Unatoč tomu, njegov kasniji život pokazuje sasvim suprotne stavove koji odražavaju obilježja dekadentizma u punom smislu. U D'Annunzijevim romanima i dramama nailazimo na neurozu i strah likova od uspostavljanja prisnih odnosa (strah od povrijeđenosti): kao rješenje unutarnjega konflikta junaka, autor u obje tragedije razmatra samoponištenje koje je zapravo bijeg od odgovornosti.

Învățarea limbilor ţărilor vecine la Universitatea din Belgrad, Serbia

Mirjana Ćorković, Universitatea din Belgrad

Pornind de la ideile sociolinguisticii contemporane că predarea / învățarea limbilor ţărilor vecine poate aduce multiplele beneficii atât indivizilor cât și societății, scopul acestei lucrări este de a scoate în evidență rolul special pe care universitatea îl are în promovarea atitudinilor pozitive în societate despre limbile respective, care nu ar trebui să fie învățate doar de membrii minorităților și vorbitori lor nativi. Pentru a schița disponibilitatea și nevoia de cursuri de limba română, lucrarea se bazează pe analiza

actualului curriculum al Universității din Belgrad și a ofertei școlilor private, precum și a chestionarului completat de profesioniștii care au învățat limba română luând meditații private.

Rezultatele preliminare, discutate din perspectiva oferită de *language ideologies*, arată că, pe de o parte, Universitatea din Belgrad a acceptat principiul diversificării limbilor străine recomandat de documentele lingvistice ale Uniunii Europene, dar punerea sa în aplicare practică este redusă la oferta limbilor de largă circulație, în timp ce limbile țărilor vecine, regionale și minoritare nu sunt prezente (cu excepția Facultății de Filologie). Pe de altă parte, sectorul privat remediază această situație oferind meditații de limba română pentru profesioniștii din anumite domenii, cum ar fi: religie, istorie, antropologie, etnologie, lingvistică, literatură etc.

Discuția referitoare la rezultatele analizelor propuse este însotită de perspectivele noi și sugestiile practice care ar avea drept scop promovarea învățării limbilor țărilor vecine la Universitatea din Belgrad, contribuind astfel, cu succes și pe termen lung, atât la dezvoltarea personală și profesională a studenților, cât și la o schimbare culturală, economică și socială în Serbia și regiune.

Gramatica limbii române pentru începători: predarea în spirală

Delia Georgeta Ćupurdija, Universitatea din Zagreb

Învățarea este un proces continuu care implică o reluare constantă a ceea ce este deja dobândit și o complexificare progresivă. Progresia în spirală desemnează abordarea în predarea limbilor străine care constă în bazarea pe cunoștințele acumulate ale cursanților pentru a le reactiva, a le completa și a le aprofunda. Acest model de predarea gramaticii limbilor străine ar putea fi introdus pentru a depăși deficitul conceptual al manualelor și a iniția reflecția asupra obiectelor teoretice de învățat și a învățării lor.

Numeroasele noastre observări ale sesiunilor de gramatică în instituții diferite ne arată că predarea limbilor străine se face într-un mod cel mai adesea liniar, secvențele fiind construite pe baza progreselor manualelor sau materialelor care se înlănuiește în mod regulat în fiecare săptămână, într-un timp prescris de instituție. În ceea ce privește învățarea, am observat că de cele mai multe ori noțiunile abordate în aceste secvențe nu se repetă și se articulează puțin, fără construirea personală a cursantului. Tema noastră prezintă un model de predare a limbilor străine, cu un accent asupra gramaticii limbii române pentru începători, care să țină seama de teoriile constructiviste ale învățării, de cunoașterea lingvistică și de studiile psiholingviștilor, model ce poate fi aplicat oricărei limbi și oricărui nivel.

Dispozitivul pe care îl propunem constituie un cadru structural prin ritualizarea sa și structurat prin cele trei faze pe care le cuprinde: o fază de manipulare a limbii, o fază de structurare a cunoștințelor gramaticale și o fază de observare / deliberare.

Tema propusă aduce în prim plan un model de predare-învățare al gramaticii care articulează o progresie liniară legată de succesiunea conținutului și o progresie în spirală legată de învățarea în sine, o progresie în spirală în predarea limbilor străine care se bazează pe nivelurile cognitive ale studenților.

Ce que les grammaires françaises omettent de signaler

Darja Damić Bohač, Université de Zagreb

Dans cet article nous nous proposons de présenter quelques points de grammaire que les manuels et grammaires françaises écrits par les locuteurs natifs omettent de signaler ou bien qui sont mentionnés, mais dont les explications sommaires ne permettent pas de déjouer les pièges de l'apprentissage auxquels un public allophone doit faire face.

Mentionnons à titre d'exemple le nombre d'éléments requis pour avoir un superlatif relatif en français, ce qui ne pose évidemment pas de problèmes à des natifs, de même que la pronominalisation des compléments datifs où se neutralise l'opposition animé / non animé (*Je le lui préfère* correspond à *Je préfère Pierre à Jacques* et à *Je préfère le café au thé*, à la différence de la pronominalisation des compléments d'objet indirects non datifs où s'opposent les référents animés et non animé : *Je pense à lui* et *J'y pense* correspondant à *Je pense à Pierre / à notre enfance* tout comme dans *Je me souviens*

de lui / Je m'en souviens correspondant à *Je me souviens de Pierre / de notre enfance*). Notre intention n'était pas de bouleverser la tradition scolaire de l'enseignement du français. Toutefois nous avons voulu éclairer certains faits de langue de façon à faciliter l'apprentissage en adaptant nos explications au public visé – dans notre contexte il s'agit des étudiants croatophones en philologie française, dont pour la majorité le français n'est qu'une deuxième langue étrangère, ce qui impliquerait aussi la prise en compte des interférences interlinguales outre que celles de leur langue maternelle.

Nous formons l'espoir qu'une telle description contextualisée pourrait profiter même aux locuteurs natifs francophones, car elle se fait dans une optique différente qui permet d'expliquer les phénomènes de langue sous un autre angle qui prend en considération non seulement les remarques contrastives, mais aussi les remarques diachroniques là où cela s'avère nécessaire.

La letteratura italiana tra le pagine della rivista albanologica “Le pleiadi” (1957-1978)

Alva Dani, Università di Scutari

Le traduzioni dall'italiano sono sempre state numerose e di grande contributo per la diffusione della letteratura e della civiltà italiana in Albania. Grazie ai contatti continui e alla grande passione e ammirazione per la letteratura, Ernest Koliqi (1903- 1978) professore ordinario e fondatore della cattedra dell'albanologia all'Università “La Sapienza” di Roma, realizzò, per la prima volta nel 1957, la pubblicazione di una rivista di studi linguistici e letterari “Le pleiadi”, molto preziosa ancora oggi per gli studi dell'albanologia. Troviamo studi in lingua italiana sui rapporti linguistici e letterari tra le due lingue e letterature, ed anche traduzioni di grande valore dei colossi della letteratura italiana. Questa rivista riunì i migliori professori albanesi che studiarono in Italia, personalità della cultura albanese che il regime totalitario non accettò mai, condannandoli a vivere per sempre all'estero.

“La pleiadi” era il focolare che accendeva non solo la loro passione per le traduzioni dall' italiano, ma anche adempiva la loro missione, quella di far conoscere agli albanesi i più grandi scrittori italiani. Tra le pagine di questa rivista che si pubblicava 4 o 6 volte l'anno, secondo le possibilità economiche, si trova un lungo elenco di brani o poesie italiane tradotte in albanese, una lista di saggi sugli scrittori italiani e la loro influenza nella letteratura albanese, come anche traduzioni dall'albanese in italiano della migliore produzione letteraria albanese di quegli anni. Per loro era importante che anche gli italiani leggano e conoscano scrittori e opere della letteratura albanese, del paese vicino dell'oltremare.

Le sovrapposizioni linguistiche nell'idioma italiano della Slavonia occidentale

Vesna Deželjin, Università di Zagabria

Gli interessati alle lingue minoritarie e/o minacciate, e soprattutto a quelle presenti in Europa, di recente sono stati informati in diverse occasioni (Deželjin 2013, 2015a, 2015b, 2015c, 2017a, 2017b, 2018) dell'idioma italiano parlato nell'interno della Croazia, vale a dire nell'area che si stende a est dalla capitale croata di Zagabria. Nelle città e nei villaggi di quella parte della Slavonia occidentale si possono incontrare parlanti italofoni, membri della minoranza etnica italiana in Croazia, con una storia particolare alle spalle (Barzan 2014, Brustolin 1997, Kliček 2005, Savi 1989) la quale li fa differenziare dai loro connazionali viventi nell'Adriatico orientale. Gli italofoni della Slavonia sono discendenti degli emigrati italiani, insediatisi in quella zona sul finire dell'Ottocento, che provenivano dal Bellunese e dalle adiacenti parti occidentali del Friuli. Nel 2011 è stata iniziata una ricerca al fine di informare dello stato attuale di quell'enclave italofona e soprattutto dei tratti caratteristici della varietà italiana parlata dai suoi membri, ai quali si era già accennato nel passato (Savi 1987). Tra i tanti risultati ottenuti finora, si rilevano quelli che indicano che la studiata varietà linguistica corre il rischio di andare perduta fra un paio di anni, dato che le situazioni di suo uso sono pressoché nulle.

Il presente contributo verte sul campione d'informatori che si è formato durante gli anni di studio e di ricerche. Le analisi delle interviste e delle conversazioni condotte e registrate sul terreno, rilevano che gli informatori, parlanti l'idioma studiato, si suddividono in diverse categorie, poiché nella loro produzione si notano sovrapposizioni fonetiche, morfologiche e lessicali. Pertanto, il contributo si

prefigge di analizzare i fenomeni di sovrapposizione osservati in riguardo ai parlanti e ai cambiamenti che il loro idioma autoctono abbia potuto subire negli ultimi tre decenni.

El humor y la política en el aula de ELE

Ana Isabel Díaz García, Universidad de Sofía “San Clemente de Ohrid”

El objetivo del presente trabajo es mostrar parte de los beneficios que presenta la utilización de los textos políticos y politizados en la enseñanza del español como lengua extranjera.

Para ello, por un lado, analizaremos el tratamiento que reciben el humor y la política en el *Plan Curricular del Instituto Cervantes* –que sirve de referencia en la enseñanza del español–, en el que nos apoyamos para la justificación de la utilización del humor y de los textos políticos y politizados en la enseñanza de ELE.

Cabe destacar que desde el *PCIC* se recomienda el uso del humor en la regulación y control de los factores afectivos; en cuanto a la política, aparece en el inventario como un recurso para desarrollar la curiosidad ante diversos temas sociales.

Por otro lado, enumeraremos algunas de las ventajas de la utilización de los recursos de los que disponemos –los textos políticos y politizados– en el aula de ELE.

Por último, ofreceremos propuestas didácticas para los diferentes niveles de lengua del Marco Común Europeo de Referencia partiendo de los materiales auténticos seleccionados.

O čitanju i literarnosti – (ne)mogućnost teorije književnosti

Barbara Dolenc, Sveučilište u Zagrebu

Ovaj rad propituje odnos dvije različite filozofske pozicije, autora Jacquesa Derrida i Gillesa Deleuzea, prema književnosti. Osnovno pitanje glasi kako njihova čitanja književnih tekstova doprinose istraživanju literarnosti u području teorije književnosti. No, ako bismo za obojicu mogli sažeto reći da tvrde kako „književnost ne postoji“, dalje se postavlja pitanje zašto *nakon* institucionalizacije *dekonstrukcije* i *imanencije* tražiti poveznice između naizgled suprotstavljenih linija mišljenja upravo radi proučavanja književnosti? Naposljetku, čemu još, ili ima li šanse za teoriju književnosti, ako čitatelja nema *prije* teksta, već postaje u čitanju? Na tragu ovog problemskog čvorista, cilj rada je preko filozofskih tekstova Derrida i Deleuzea o književnosti obrazložiti kako radikalne promjene u razumijevanju djelovanja literarnosti, tj. onoga po čemu književni tekst *jest* književni tekst, istovremeno utječu na uvjet mogućnosti teorije književnosti. Drugim riječima, pokušat će se odgovoriti kako je na temelju *nasljeđa* dvojice filozofa moguće prevrednovati ciljeve i svrhu teorijskog pristupa književnom tekstu.

A kuj âš? – prilog poznavanju žejanskih obiteljskih nadimaka

Robert Doričić *lu Ovčarić*, Sveučilište u Rijeci
Ivana Eterović *lu Jozo*, Sveučilište u Zagrebu

Postupni nestanak žejanskoga jezika (*žejânska limba*), sjeverne inačice istrorumunjskoga jezika u svakodnevnoj uporabi u mjestu Žejane na području Opatijskoga kraša (Općina Matulji, Primorsko-goranska županija), zahvaća i žejanske obiteljske nadimke. Obiteljski su nadimci u žejanskoj svakodnevici u prošlosti imali važnu funkciju: omogućavali su jasnu distinkciju pripadnika jezične, odnosno seoske zajednice te ujedno utjecali na prirodu odnosa među njima, ali i prema susjednim selima, omogućavajući razlikovanje seoskih posjeda pojedine obitelji. Na njihovu važnost upućuje i činjenica da su, uz žejanske likove, u čakavskom idiomu susjednih sela Vele Mune i Male Mune postojale inačice žejanskih obiteljskih nadimaka. Danas se obiteljski nadimci sve manje rabe, što je dijelom posljedica

konstantna opadanja broja govornika žejanskoga jezika, a dijelom gubitka te antroponimiske kategorije iz suvremene gorovne prakse.

Obiteljski su nadimci pojedinih žejanskih obitelji prvi put zabilježeni već polovicom 18. stoljeća u urbaru za selo Žejane Terezijanskoga katastra. Od početka 19. stoljeća omogućena je njihova sustavna analiza zahvaljujući crkvenim arhivskim izvorima, matičnim knjigama, ali i *stališima duša* (*Status animarum*) – registrima kućanstava na području vikarijata, danas župe Mune, kojoj mjesto Žejane u crkvenoadministrativnom smislu pripada. Objavljene publikacije rumunjskih znanstvenika koje uključuju rezultate terenskih istraživanja provedenih u prošlome stoljeću u Žejanama dodatno su vrelo za proučavanje žejanskih obiteljskih nadimaka.

U ovome će izlaganju na temelju primarnih i sekundarnih izvora biti predstavljen povijesni pregled razvoja žejanskih obiteljskih nadimaka, od kojih su neki sačuvani do danas.

Nastavni proces, slovnice i početnice talijanskog jezika na prijelazu iz 19. u 20. st.

Dubravka Dubravec Labaš, Sveučilište u Zagrebu
Vanda Maržić-Sabalić, Sveučilište u Zagrebu

Povijest današnjih nefiloških odsjeka Filozofskog fakulteta usko je povezana s lektorskim nastavom, tzv. ‘praktičnom nastavom’ kako je naziva Jernej (Jernej, 1969: 199), dugogodišnji nastavnik zagrebačke Talijanistike. Talijanski se jezik, kao dio sveučilišnog programa, poučava od ljetnog semestra ak. god. 1890./91.

Nastavni proces učenja stranoga jezika uvijek uključuje tri sudionika: udžbenik, nastavnika i učenika. Ciljevi i zadaće učenja stranoga jezika kroz povijest su se određivali u odnosu na kompetencije koje je učenik trebao stići te su se stoga udžbenici, kao središnji didaktičko-metodički mediji, sastavljali u skladu s tim. Osim o ciljevima učenja jezika, udžbenici su vodili računa i o publici/korisnicima kojima su namijenjeni te o širem društveno-političkom kontekstu.

Osim što je važan posrednik u međukulturnom predstavljanju, udžbenik stranoga jezika u najvećoj mjeri određuje kako će biti organizirano učenje stranoga jezika te sadrži ono što se naziva „skriveni curriculum“ (Maijala, 2007: 418), a prema nekim istraživanjima, nastavnici bolje poznaju udžbenike nego nastavni program (Petravić, 2010: 10).

Slovnice i početnice talijanskoga jezika koje su se tada upotrebljavale na lektorskoj nastavi zanimljive su iz različitih aspekata (povijesnog, jezičnog, pedagoškog) jer su ti udžbenici određivali tijek nastavnoga procesa u većoj mjeri nego što je to danas slučaj s obzirom na oskudnost i nedostupnost dodatnih glotodidaktičkih materijala. Cilj ovoga rada je pokušaj rekonstruiranja samih početaka lektorske nastave talijanskoga jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu uz pomoć povijesnih udžbenika, dostupnih arhivskih podataka i druge građe.

Trauma e rapporto tra la finzione e il documentarismo nelle opere di Primo Levi

Margareta Đordić, Università di Zagabria

La Seconda guerra mondiale è l'evento storico più bestiale e sanguinoso del Novecento. Ci sono molte opere artistiche dal secondo dopoguerra fino ad oggi nelle quali sono presenti i motivi e i temi legati alla Seconda guerra mondiale, soprattutto all'Olocausto. In questa sede si analizzeranno le opere di Primo Levi, prima di tutto le opere *Se questo è un uomo* e *La Tregua* nelle quali lo scrittore italiano descrive i suoi giorni nel lager di Auschwitz e il suo ritorno in Italia dopo la liberazione. Alcuni critici considerano l'Olocausto un'esperienza umana che non si possa rappresentare artisticamente. Prendendo in considerazione questo atteggiamento, si analizzeranno i procedimenti letterari usati per esprimere l'orrore dell'Olocausto e delle esperienze terribili nel lager. Le teorie sul trauma (*trauma studies*) saranno la base teorica dell'analisi, riguardando soprattutto la posizione del narratore-protagonista. Si individueranno anche i motivi che rispecchiano il suo trauma e i motivi principali che si ripetono in ambedue le opere (per esempio, il motivo dell'importanza delle scarpe per sopravvivere o il motivo delle lingue che si riferisce all'universalità dell'Olocausto). Alla fine si cercherà di definire il genere al quale

appartengono le opere di Primo Levi, esaminando soprattutto gli elementi autobiografici e l'identificazione tra il narratore, il protagonista, lo scrittore e il testimone. L'analisi riguarderà soprattutto l'(im)possibilità della letteratura di trasmettere l'esperienza traumatica e la presenza o l'assenza di una cornice stretta per definire il genere letterario. Infine, l'analisi affronterà le domande seguenti: quanto è credibile il protagonista e qual è il rapporto tra la finzione e il documentarismo nelle opere di Primo Levi.

Indagini preliminari sulla storia dell'italiano di Fiume

Maja Đurđulov, Università di Fiume
Iva Persić, Università di Fiume

Nel contributo verrà presentato il progetto *Indagini per una storia della varietà italoromanza usata a Fiume*, sovvenzionato dall'Università di Fiume, il quale ha come obiettivo principale lo studio della varietà italoromanza utilizzata a Fiume attraverso l'uso delle fonti documentarie.

Il progetto si propone di studiare le fonti disponibili per tracciare e descrivere dal punto di vista storico, culturale e linguistico il panorama italoromanzo a Fiume, e di capire che cosa caratterizza dal punto di vista linguistico la varietà italoromanza usata in questo territorio, dal momento in cui è attestata fino ai giorni nostri, con lo scopo di tracciare una ‘storia dell’italiano di Fiume’.

Pur esterna ai territori storicamente amministrati da Venezia, Fiume fu indirettamente toccata (per motivi economici) dalla varietà italoromanza parlata e scritta sulla costa orientale dell’Adriatico, fino alla caduta della Repubblica di Venezia. Il veneziano si sovrappose agli idiomi locali venendo a costituire un caso particolare di veneziano coloniale. A questo, col tempo, si sovrapposero influssi linguistici dei popoli confinanti. Si tratta di un caso unico e particolare di italiano fuori d’Italia, ancora non sufficientemente studiato e che, pertanto, merita particolare attenzione.

Il contributo che si vuole presentare riguarda la prima parte del progetto, incentrata sulla cognizione e catalogazione, lo studio e il commento di alcuni documenti scritti in italiano e nelle sue varietà, prodotti a Fiume in vari periodi storici.

Le parlate istriote

Goran Filipi, Università Juraj Dobrila di Pola

Le parlate istriote sono senza alcun dubbio le uniche autoctone nel territorio istriano, sono la continuazione di una latinità istriana. Gli ultimi residui di una parlata che nei tempi anteriori alla Serenissima e alle prime invasioni slave abbracciavano tutta la penisola, oggi coprono solo un territorio molto ristretto e discontinuo. La posizione dell’istrioto nella famiglia delle lingue romanze non è ancora del tutto chiara. Una parte degli scienziati vorrebbe vedere gli idiomati istrioti come gruppo indipendente di parlate entro la famiglia romanza, altri invece le inseriscono nel diasistema linguistico dell’Italia nord-orientale. Non è la nostra intenzione di elaborare le tesi citate poiché ambedue sono state già minutamente elaborate nei numerosi lavori, nuovi e vecchi, ma di offrire una nuova ipotesi, maturata negli ultimi dieci anni con le proprie ricerche sul lessico istrioto e quello sloveno e croato d’origine romanza.

Prijevodne strategije u hrvatskom podnaslovljavanju talijanskih filmova

Nada Filipin, Sveučilište u Zagrebu

Premda dopire do najšireg kruga korisnika, podnaslovljavanje je među vrstama prevođenja koje se najmanje teorijski proučavaju. Uz podnaslovima inherentnu efemernost, jedan od mogućih razloga leži i u raširenom stavu, kako među recipijentima, tako i među samim prevoditeljima, da je ovaj vid audiovizualnog prevođenja samo zanatski rad lišen ikakve trajnije vrijednosti. U takvoj klimi dosad još

nije valorizirana ni iznimno važna uloga koju podnaslovi imaju u usvajanju stranog jezika, niti su traduktološki vrednovane strategije i prijevodni postupci koji se u podnaslovljavanju primjenjuju. U ovom čemo izlaganju na temelju Gottliebovog modela analize podnaslovljavanja provesti traduktološku analizu prijevodnih strategija koje se najčešće pronalaze u hrvatskim podnaslovima izvorno talijanskih audiovizualnih materijala.

Na korpusu od dvadeset talijanskihigranih filmova prikazanih na programima HRT-a kroz 2017. i 2018. godinu analizirat će se učestalost različitih prijevodnih strategija poput redukcije, kondenzacije, eliminacije, parafraziranja i dr,

Osvrnut ćemo se i na prevođenje frazeoloških sličnosti i razlika, upotrebu različitih registara, tuđica i dijalektalnih oblika te njihove prijevodne ekvivalentne, kao i na načine na koje se pokušavaju sačuvati igre riječima.

Navest ćemo koji se postupci najčešće pojavljuju prilikom prevođenja kulturno-specifičnih elemenata koji u ciljnoj kulturi nemaju svoj prijevodni ekvivalent.

Pokazat ćemo kako rezultati analize podnaslovljavanja obogaćuju šira traduktološka razmatranja o prijevodnom paru talijanski – hrvatski, te dokazati da su u najvećoj mjeri primjenjivi i na ostale vrste prevođenja koje uključuju ova dva jezika.

Il rimaneggiamento della drammaturgia delle opere Verdiane nelle traduzioni croate

Maura Filippi, Università di Zagabria

Mettere in scena le opere appartenenti ad altre tradizioni nella lingua nazionale ha sempre avuto una funzione pratica e culturale, sia perche l'Opera veniva percipita un'po come un intrattenimento assurdo, eseguito in una lingua che il pubblico non comprendeva, sia perche in una lingua diversa l'opera assumeva messaggi culturali e sociali differenti o variati.

In Croazia il melodramma italiano per più di un secolo viene messo in scena in croato ed è visto come un rimaneggiamento che ne faceva uno spettacolo diverso rispetto al modello, contenendo modifiche attenenti alle specifiche realtà drammaturgiche e linguistiche. Il lavoro di Giuseppe Verdi era costituito sia nella riuscita musicale che in quella drammaturgica dell'opera lirica, concepita fin dalla sua ideazione come un tutt'uno inseparabile di teatro, narrazione, poesia e musica dove il libretto non viene "confezionato" bensì i suoi librettisti sono facitori di versi.

In questa sede verranno presentate alcune delle numerose modifiche drammaturgiche e linguistiche dei libretti verdiani, pubblicati in traduzione croata, dove è appunto notabile un rimaneggiamento che assume messaggi culturalmente diversi dall'originale idea verdiana.

Appunti sull'armonia vocalica in friulano

Franco Finco, Pädagogische Hochschule Kärnten, Klagenfurt

Il friulano è parlato nella regione Friuli, Italia nord-orientale ed è classificato come lingua retomanza. È riconosciuto e tutelato come lingua minoritaria dalla Repubblica Italiana. Tra i fenomeni fonologici tipici di questa varietà c'è anche la cosiddetta 'armonia vocalica' (assimilazione vocalica regressiva), che però finora non ha ricevuto attenzione da parte degli studiosi, né è stata descritta. In questo contributo si fornisce, sulla base dei dati raccolti, una descrizione del fenomeno assimilitario che appare sistematicamente. In posizione pretonica le vocali medie /e/ ed /o/ vengono normalmente assimilate nel grado di apertura alle seguenti vocali toniche chiuse /i/ e /u/, come in lat. MĚDÍCÁRE > [mede'a:] 'medicare', ma lat. MĚDÍCINA > *[mede'zina] > [midi'zine] 'medicina'; lat. PÖRCU + -ĀRIU [por'ca:r] 'porcaro', ma con il suffisso -ĪTTU [pur'tʃit] 'maiale'; lat. PIRU + -ĀRIU [pe'ra:r] 'pero', ma + -ŪCĒU [pi'rūtʃ] 'pera'; lat. FĒMĪNA > ['femine] 'donna' → [feme'nate] con suffisso peggiorativo 'donnaccia', ma [fimi'nute] con suffisso diminutivo 'dobbetta, donnina'; ['legri] 'allegro', ma [li'grie] 'allegria'; [pen'sa:] 'pensare', but [pin'si:r] 'pensiero'; ['roze] 'fiore' → [ru'zute] diminutivo 'fiorellino'; ['pes] 'pesce' → [pi'sut] diminutivo 'pesciolino'; etc. La presenza di una vocale bassa blocca questa assimilazione regressiva: ['kode] 'coda' → [ko'done] accrescitivo 'codona', [ku'dute] diminutivo

‘codina’, [kudu’ru:l] ‘coccige’, but [koda’ru:l] ‘codrione’; [konta’din] ‘contadino’ e non *[kunta’din], [beca’rie] ‘macelleria’ e non *[bica’rie], [ponta’ru:l] ‘punteruolo’ e non *[punta’ru:l] etc. Il processo di assimilazione si applica anche ai prestiti lessicali: it. *poesia* > [pui’zie], it. *pericolo* > [pi’rikul], it. *filosofia* > [filuzu’fie]. L’armonia vocalica si può osservare già negli antichi testi in volgare friulano dal XIV secolo in poi. Oggi giorno tale fenomeno non è esteso a tutta l’area linguistica del friulano e appare regredire a causa dell’influenza del modello fonologico italiano, che ne è privo. Anche il livellamento morfologico può bloccare questo processo assimilativo, soprattutto nella flessione verbale: ['coli] ‘prendere’, [co’linj] ‘prendiamo’ e non *[cu’linj]; ma non sempre: ['tepis] ‘tieni’ e ['tejinj] ‘tengono’, ma [ti’jinj] ‘teniamo’ e [ti’nu:t] ‘tenuto’ etc.

Lo strano caso del «Diritto Croato» di Pola

Fabrizio Fioretti, Università Juraj Dobrila di Pola

«Il Diritto Croato» è un giornale croato in lingua italiana di Pola pubblicato a partire dal 1888 in uno dei periodi storici più complessi della storia dell’Istria. Sebbene oggi sconosciuto, tra le sue pagine si trovano centinaia di traduzioni in lingua italiana dei maggiori autori croati (ma anche russi, sloveni e financo bulgari) dell’Ottocento ad opera di Ivan Kušar, Rikard Katalinić Jeretov e molti altri (nella maggior parte dei casi, però, celati dietro pseudonimi). In questa che si presenta come una vera e propria «Rassegna Bibliografica» della letteratura croata in italiano rimangono aperti tutta una serie di quesiti ad oggi poco o per niente trattati. L’intervento che si propone, dunque, vuole tentare di capire se queste traduzioni hanno avuto lo scopo di divulgare la letteratura croata oltre l’Adriatico oppure se rappresentano il tentativo di dimostrare la grandezza della letteratura croata di fronte a quella italiana largamente analizzata e proposta nelle numerose riviste italiane dell’Istria. Nel corso del contributo, inoltre, si tenterà di dimostrare la straordinaria validità delle traduzioni con alcuni degli esempi più interessanti come la versione italiana del testo di August Šenoa *Propast Venecije* tradotto da G.B.M. oppure le traduzioni di Rikard Katalinić Jeretov dei testi di Silvije Strahimir Kranjčević.

¿La palanca del prólogo o *deus ex machina*? El coepíscopo del Gran Cairo y el catedrático de Oxford en *Fray Gerundio*

Ignac Fock, Universidad de Ljubljana

Historia del famoso predicador Fray Gerundio de Campazas, alias Zotes, escrita por el jesuita expulsado José Francisco de Isla, es uno de los pilares de la escasa producción novelesca en la España ilustrada. En esta sátira contra los predicadores charlatanes y contra el exuberante estilo (pos)barroco han sido demostradas las huellas cervantinas y picarescas, pero la obra también ostenta el prólogo (probablemente) más largo de la literatura mundial.

Esta ponencia se apoya en los estudios narratológicos tanto clásicos como los más recientes sobre el prólogo en la literatura española (p. ej. Porqueras Mayo) y mundial (p. ej. Genette) para presentar el funcionamiento retórico y literario del «Prólogo con morrón» en *Fray Gerundio*, pero el enfoque principal está en dos curiosas figuras ficcionales que introduce el autor, el coepíscopo del Gran Cairo y el catedrático de Oxford. Se pretenderá demostrar que el correlato y también la «palanca» narrativa, retórica y ficcional del copioso aparato prologal en realidad se halla fuera del mismo, al final de la novela, y se debe a las funciones narrativas que asumen estos dos personajes y que, clásicamente, hubieran tenido lugar en el prólogo y no en los capítulos finales, o sea, al nivel diegético.

A través de estos dos personajes, Isla recurre al tópico del manuscrito encontrado, que además de ser un guiño de ojo a Cervantes resulta ser un *deus ex machina* para acabar su novela. Pero más que todo, esa intercalación es una estrategia de autentificación del relato novelesco cuyas particularidad y modernidad se explicarán en el marco de la articulación de la novela como género narrativo en el siglo ilustrado.

La traduction des textes spécialisés dans le domaine des finances au sein des institutions européennes à la lumière de la Méthode interprétative de la traduction

Ivana Franić, Université de Zagreb
Maja Ćužić, Université de Zagreb

À partir des années soixante et soixante-dix, la Méthode interprétative de la traduction, née de la pratique de l'interprétation de conférence, a fait l'objet de recherches et est enseignée dans deux grandes écoles prestigieuses de Paris. A l'École supérieure d'interprétation et de Traduction, (ESIT) et à l'Institut supérieur d'interprétation et de Traduction, (ISIT). Elle présente la vraie contribution romane aux théories de traduction. Danica Seleskovitch, sa fondatrice, l'a longtemps considérée être une méthode de traduction orale, donc, une traduction simultanée ou consécutive. Puis, elle a graduellement compris, qu'en utilisant cette méthode, il serait possible d'expliquer et d'éclairer des procédés et des techniques de traduction écrite. Aujourd'hui, elle est appliquée aux textes scientifiques, spécialisés, mais aussi littéraires.

L'objectif de cet article est de vérifier l'hypothèse sur la validité générale de la méthode interprétative en établissant des équivalents, indépendamment de la langue ou du type de texte (Lederer 1994 : 52) et de démontrer le rapport entre les équivalents et les correspondants dans le domaine des finances sur l'exemple de la paire des langues franco-croate. Cette méthode met l'accent sur l'utilisation du plus grand nombre des équivalents. Les correspondants, eux, sont utilisés uniquement quand c'est nécessaire et désignent les termes dont la signification reste la même, indépendamment du contexte. Il s'agit des noms, des toponymes, des nombres et des termes techniques. Pour qu'un texte écrit ou oral soit traduit correctement, le rapport entre les correspondants et les équivalents devrait correspondre au rapport entre la pâte et les raisins dans la célèbre métaphore de Seleskovitch, *brioche aux raisins* (Seleskovitch 2002 : 64). La nature de la langue des finances, qui d'une part contient le vocabulaire de la langue dite „vivante“, métaphores, collocations, mais qui, d'autre part, inclut des termes „purement“ techniques est spécifique. A tout cela s'ajoute le danger des calques, des anglicismes, de la polysémie et des vides lexicaux et le fait que la langue française et la langue croate sont typologiquement très différentes. Tout cela fait que la recherche des équivalents présente un défi particulier à relever pour interpréter toutes les phases du processus de traduction. En utilisant la méthode contrastive on cherchera à analyser des discours traduits en simultanée du français au croate. Les résultats devront contribuer à sensibiliser davantage sur le besoin de la diversification de l'approche dans la traduction, en particulier la mise en évidence du principe selon lequel les interprètes traduisent le sens et non les mots, même quand il s'agit de textes techniques ou hautement spécialisés.

La influencia de la velocidad del habla en la sonorización de la serie /p t k/ intervocálica en el español peninsular norteño

Zoltán Kristóf Gaál, Universidad Eötvös Loránd de Budapest

La sonorización de las oclusivas sordas entre vocales ya ha sido explorada en numerosas variedades geográficas del español, teniendo en cuenta una amplia gama de factores (véase Lewis 2001 y las referencias allí citadas). Sin embargo, siguen siendo escasos los estudios que, además de los casi omnipresentes factores segmentales (como el timbre de las vocales circundantes) y prosódicos (como la posición del acento léxico), también incorporan factores como el sexo del hablante o la velocidad del habla. Como tal, cabe destacar el experimento reciente de Nadeu y Hualde (2015), en el cual se investigó la sonorización de la /p/ intervocálica en el español peninsular norteño con palabras inventadas que había que insertar en una misma frase portadora (*Digo ... tres veces.*). Los autores observaron que la duración porcentual del intervalo sonorizado de la fase de cierre era mayor a una velocidad aumentada. Nuestra investigación, extendida a toda la serie /p t k/, examina el fenómeno a través de la producción oral de 6 hablantes educados (3 mujeres y 3 hombres) de la misma variedad. En cuanto a la metodología, los informantes leyeron un texto breve (en su estilo parecido a un microcuento), primero a su velocidad de habla normal, después a una velocidad aumentada (las grabaciones en ningún caso superaron el minuto de duración). Aunque puede observarse una considerable variabilidad interlocutor en lo referente al

sexo, llegamos a la conclusión preliminar de que, al parecer, el incremento de la velocidad del habla no afecta cada miembro de la serie en la misma medida.

“Angustiae sunt mihi undique” (Dn 13,22): per una lettura del dipinto *Susanna e i vecchioni* di Artemisia Gentileschi (1610)

Francesca Maria Gabrielli, Università di Zagabria

Investigando il potenziale semantico delle riverberazioni fra testo visuale e sottotesto verbale, e tenendo in debita considerazione gli elementi citazionali rintracciabili nel tessuto figurativo, il presente contributo intende offrire una lettura del quadro *Susanna e i vecchioni* (1610) che la pittrice Artemisia Gentileschi dipingeva alla giovane età di diciassette anni. La tela – che attraverso precisi segnali testuali e intertestuali invita a una revisione del racconto biblico (Dn 13), suggerendo anche il confronto fra la storia di Susanna e la storia di Adamo ed Eva (Gn 2-3) – si piega agevolmente a una interpretazione femminista, come è stato dimostrato in primis dalla storica dell'arte Mary Garrard. In linea con tale prospettiva ermeneutica, il presente intervento si propone di contribuire all'indagine sul potenziale emancipatorio del dipinto gentileschiano, il quale verte sul radicale rifiuto di dinamiche basate su una logica di dominazione.

El empleo del veneciano del siglo XV con fines específicos. Escollos lingüísticos y filológicos de su traducción al español contemporáneo

José García Fernández, Universidad de Oviedo

La intercomprensión romance constituye una ventaja abrumadora para los hablantes de lenguas románicas. En el ámbito traductológico, dicha afinidad facilita la labor del traductor, quien podrá verter en su lengua materna con relativa naturalidad los contenidos presentados en otro texto romance. El traductor al español del inicio de la segunda jornada de *Il merito delle donne* (1600) de Moderata Fonte –coincidente, por otra parte, con el autor de esta comunicación– ha prestado especial atención a los escollos que se derivan de la traslación al español de la trama de esta obra italiana del siglo xvi. Para ello, el traductor ha tenido en cuenta las dificultades dialectológicas y diacrónicas propias de la versión original, entre las que sobresalen: 1) el uso común de «venetismos» (*gaiandra, togna*, etc.); 2) el empleo recurrente de arcaísmos (*posteme, bacelli...*) y de términos literarios definitorios del registro formal (*dilungare, tapinare...*); 3) la inclusión de elementos léxicos comunes tanto al véneto como al castellano renacentistas (*guisa, peraventura...*); 4) la utilización recurrente de unidades paremiológicas y de voces tan diversas como ajena a la cultura hispana (*lupo non mangia di lupo...*); y 5) la aparición periódica de erratas –fundamentalmente de tipo gráfico-fonético–, al tiempo que se defienden teorías científicas que, con el paso de los siglos, se han visto desmentidas en el ámbito de la ciencia.

Sirviéndose de la metodología traductológica semántica y comunicativa, el traductor ha procurado respetar el texto cuanto ha podido, de ahí que haya sido esencial: a) prestar atención a aspectos lingüísticos básicos (falsos amigos, sufijos, aposiciones, etc.); b) reinterpretar conceptos usados por la autora de forma errónea; c) recurrir a la hipertraducción o a la hipotraducción, incluso añadiendo, de ser necesario, notas explicativas a pie de página; y d) homogeneizar las diversas variantes fónicas de ciertas palabras del texto de acuerdo con las actuales normas del español.

Concisión textual, desplazamiento físico de la escritura y heterotopías de autoconocimiento: elementos de la cultura posmoderna en la recopilación *Pajarito*, de Claudia Ulloa Donoso

Giuseppe Gatti Riccardi, Universidad Guglielmo Marconi

Nuestro propósito consiste en analizar los procedimientos a través de los que la escritora peruana Claudia Ulloa Donoso (Lima, 1979) logra transferir al plano literario un conjunto de rasgos formales y

temáticos pertenecientes al entramado sociocultural de la posmodernidad. Con el objetivo de estudiar la traslación de determinadas idiosincrasias contemporáneas al marco literario, se analizará la recopilación de cuentos *Pajarito*, que la autora dio a luz en 2015. La presencia de estas “expresiones de la contemporaneidad” en el volumen pueden resumirse en los siguientes aspectos: A) la consolidación de un proceso de “desterritorialización de la escritura”, que ya se había manifestado a finales del siglo XX, y que se ha consolidado en las dos primeras décadas de la nueva centuria. Se comprobará cómo *Pajarito* refleja la falta de coincidencia entre el lugar de producción del texto literario y el espacio genético/cultural de origen del sujeto creador, dando lugar a textos de ficción que revelan una “cultura descentrada”. B) la tendencia hacia la creación de textos ultrabreves. En el caso puntual de la recopilación que se analiza, Ulloa Donoso logra crear una estructura textual de treinta relatos breves intercalados por unos textos mínimos, ultrabreves, que incluso aparecen desprovistos de título. C) finalmente, la tendencia hacia la construcción de obras de ficción que lindan con el género autobiográfico, de tal manera que la práctica de la escritura parece ejercer una función casi catártico-antropológica: la de la introspección subjetiva, como una forma de autoconocimiento.

Zagrebački romanisti kao traduktolazi

Iva Grgić Maroević, Sveučilište u Zadru

Od svojih početaka zagrebačka je romanistika snažno obilježena kontrastivnim i komparatističkim pristupom jezičnim i književnim problematikama kojima se bavila i bavi. Takav je pristup nužno uključivao i proučavanje hrvatskih (i šire, južnoslavenskih) prijevoda djela francuskih, talijanskih i španjolskih autora nastalih u dvadesetom, ali i ranijim stoljećima. Prilog će nastojati očrtati put koji su zagrebački romanisti prošli od bavljenja kreativnim utjecajima (npr. Deanović o frančezarijama) kao i povremenim značajnim kritikama prijevoda (npr. Vinja o prijevodu Rabelaisa, Frangeš o prijevodima Dantea i Ariosta, Jernej o prijevodima Dantea i Foscola), do radova koji se, tumačeći hrvatsku književnu baštinu, sve više teorijski orijentiraju te pružaju značajan znanstveni doprinos području traduktologije, što se može pratiti od Frana Čala i Mirka Tomasovića, preko Mladena Machieda do Sanje Roić, Smiljke Malinar, Masline Ljubičić i drugih.

L'impact de la Renaissance sur la langue française

Dominique Jacqueline Guillemin, ESE/IPB

Une langue ne se construit pas isolée de son contexte politique, social et culturel. C'est une entité vivante qui évolue au fil du temps, subit des influences diverses, s'adapte, se rebelle parfois, s'enrichit et il arrive même qu'elle « meure » comme ce fut le cas du latin. La langue française, au cours de l'histoire qui a construit la France, a évolué, s'est adaptée, s'est modifiée, s'est consolidée et nous pouvons affirmer sans la moindre hésitation que l'époque charnière de son évolution fut la Renaissance. Il serait donc intéressant de montrer qu'elle a été l'impact de cette époque dans la consolidation lexicale, grammaticale et syntaxique du Français.

Frontiere (in)esistenti

Alma Hafizi, Università di Scutari

Il mio intervento ambisce a mostrare la flessibilità dei confini, intrigata da una produzione letteraria in lingua italiana, di autori albanesi residenti in Italia o fuori di essa, accumunati dalla stessa esperienza di spostamento del proprio confine territoriale e linguistico.

Nonostante i motivi diversi per cui hanno lasciato l’Albania, li assembla l’interesse e il bisogno di raccontare in lingua straniera le proprie storie, che emergono lungo la costiera albanese per abbandonarsi poi felicemente alle onde del mare verso l’Italia.

Il mare si rivela come metafora della frontiera da varcare, ma anche come abolizione di essa, in quanto veicolo nascosto culturale per l’Albania, grazie alla televisione italiana.

Le tracce lasciate dall’occupazione coloniale, territoriale e mediatica italiana, sono alcuni dei temi che dominano o sono sullo sfondo di testi e autori analizzati attraverso idee generali o valutazioni delle influenze culturali che tali occupazioni hanno comportato nel paese limitrofo. Tuttavia, il rapporto tra l’autore e l’opera rimane il punto cardine di interpretazione, che è spesso rafforzato dalla coincidenza della componente biografica e dell’oggetto di scrittura, in cui quest’ultimo, di volta in volta, costituisce una testimonianza deliberata.

Corporalité et langage dans *Marilyn désossée* d’Isabelle Wéry

Nicolas Hanot, Université de Zagreb

Dans son roman *Marilyn désossée* (paru en 2013), l’auteure belge Isabelle Wéry met en scène (l’expression est à propos) Marilyn, jeune fille éprise d’Amour, qui, au cours de son existence, de petite fille à femme épanouie, est confrontée à différentes formes de relations amoureuses et humaines. Curieuse, avide d’expérience, éprise de nouveauté, le personnage de Marilyn se laisse porter par les occasions qui se présentent à elle et qui, au fil des pages, construisent sa personnalité.

Notre lecture s’attardera sur l’évolution de ce personnage dans chaque partie du roman, dans lequel le rapport au corps prend une place centrale. Elle interrogera la question de l’identité, souvent double et multiple, que se forge Marilyn, et notamment le problème du genre. Elle s’intéressera également à la langue dans laquelle se dit Marilyn – il s’agit d’une langue charnelle, au sens premier du terme – et qui participe pleinement à la singularité du personnage et du roman. Elle montrera enfin comment ce travail conjoint sur la corporalité du personnage principal et sur la nature physique du langage amène à donner au texte une dimension théâtrale.

Regolarmente irregolare – sull’allomorfia nei verbi altamente frequenti in italiano e francese

Sabine Heinemann, Università di Graz

Normalmente nel corso della storia verbi che mostrano allomorfia dovuta a sviluppi fonologici diventano di nuovo regolari tramite analogia intraparadigmatica. Ci sono però anche verbi come quelli diventati ausiliari, quelli modali o di movimento che rimangono irregolari (e in parte lo erano già in epoca latina). Studi specialmente in ambito germanistico (p. es. Nübling 2000) mostrano che dietro tale irregolarità si nasconde pur sempre uno sviluppo regolare che porta ad una netta distinzione delle singole forme all’interno del paradigma e che riporta al concetto di rilevanza proposta da Bybee (1985). Tale concetto prevede una chiara correlazione dello sviluppo morfologico con la frequenza *token*, mentre la frequenza *type* pare sia responsabile piuttosto per l’adozione di certi schemi morfologici (cf. Maiden). Quali principi morfologici validi nel contesto di altissima frequenza possono essere nominati l’abbreviazione dell’espressione, l’irregolarizzazione (con l’estremo caso della supplezione) rispettivamente la differenziazione (con un rischio trascurabile di sincretismo); con questi processi va di pari passo lo spostamento delle informazioni categoriali all’inizio della parola. L’irregolarità dei verbi altamente frequenti si inserisce così nella teoria di economia morfologica come rappresentata da Werner (1987). Il contributo vuole esaminare l’applicabilità del concetto di rilevanza e dei risultati di Nübling con riferimento ai verbi it. *essere, avere, stare, andare* e *venire* rispettivamente fr. *être, avoir, ester* (per il francese medievale), *aller* e *venir* tenendo in considerazione gli sviluppi dei singoli verbi dall’epoca latina ad oggi.

Augusto Casimiro, um poeta nas trincheiras da Flandres

João Miguel dos Reis Laranjeira Henriques, Universidade Eötvös Loránd de Budapeste

No rescaldo de centenário do Armistício que pôs termo à Primeira Guerra Mundial, e na sequência de uma recentemente apresentada leitura e reflexão sobre a obra "Memórias da Grande Guerra" (1919), do político, escritor e oficial português Jaime Cortesão, a comunicação agora proposta pretende apresentar e comentar algumas passagens da obra de Augusto Casimiro (1889-1967), poeta português que, tal como Cortesão, conheceu em primeira mão, na qualidade de oficial do Corpo Expedicionário Português, os rigores das trincheiras da Primeira Guerra Mundial, tendo-nos deixado acerca da sua experiência obras como "Nas Trincheiras da Flandres" (1918) e "Calvários da Flandres" (1920). Além de colocar em relevo alguns aspectos da prosa memorialística de Casimiro, mediante a apresentação e leitura de passagens eventualmente caraterizadoras, pretende-se destacar a reflexão crítica do autor sobre o comportamento das elites políticas e militares portuguesas e o abandono a que acabou por ser votado o esforçado soldado português, inapelavelmente derrotado na Batalha de La Lys, em Abril de 1918. Partindo de uma carta Casimiro a Cortesão, por este último integralmente citada nas derradeiras páginas da sua já mencionada obra, procurar-se-á também estabelecer pontos de contacto entre os livros de Casimiro e as pungentes páginas das "Memórias da Grande Guerra", num esforço possivelmente frutífero com vista a uma caracterização da prosa memorialística portuguesa saída da experiência das trincheiras da Flandres.

Les pratiques d'enseignement du français face à la variation linguistique. Le cas "du langage jeune"

Dhurata Hoxha, Université de Shkoder "Luigj Gurakuqi"

L'ampleur actuelle de l'utilisation des réseaux sociaux, les conditions de diffusion des médias, la facilité des voyages, l'échange quotidien avec les lecteurs français auprès du département de français, font que nos étudiants se trouvent confrontés à des formes variées du français, en dehors du processus d'enseignement/apprentissage, en présentant des problèmes d'incompréhension ou de malentendu.

Cette communication vise :

- a) à relater le cadre de nos réflexions (l'expérience de l'enseignement de la sociolinguistique qui nous a révélé que nos étudiants ont été rarement confrontés à la variation linguistique tout au long de leur parcours ; l'expérience des jeunes albanais actuellement étudiants en France, qui manifestent une méconnaissance du "langage des jeunes", qu'ils croisent tous les jours dans leur quotidien ; l'expérience du ciné-club organisé par l'Alliance Française de la ville dont le public se heurte à des difficultés de compréhension du langage non standard) ;
- b) à identifier quelques motifs de ce manque (le matériel pédagogique habituellement employé souffre d'une absence de la diversité des formes en usage dans les interactions, difficultés de la part des enseignants à intégrer la variation de manière didactiquement raisonnée dans l'enseignement, dans l'optique de l'acquisition d'une compétence sociolinguistique, tout en relatant quelques pratiques positives repérées pendant le stage pédagogique avec les étudiants de FLE) ;
- c) à avancer quelques suggestions sur l'intégration de la variation dans les pratiques quotidiennes d'enseignement en l'illustrant par le cas du langage des jeunes, en vue d'offrir davantage d'outils sociolinguistiques aux apprenants, indispensables de les aider à évoluer dans différentes situations réelles de communication.

La autoría del *Cantar de Mio Cid* desde la novela histórica: el caso de *Héroes*, de Enrique de Diego

Antonio Huertas Morales, Universidad Rey Juan Carlos

El marco centenario del encuentro nos anima a revisitar un problema clásico de la literatura hispanomedieval, en este caso concreto, la de la autoría del *Cantar de Mio Cid*. A lo largo de nuestra comunicación, revisitaremos las últimas aportaciones a la cuestión y analizaremos el trato que presentan desde la novela histórica, centrándonos en *Héroes*, de Enrique de Diego, visión pactista entre neotradicionalismo e individualismo.

Elementul latin în lexicul aromân păstoresc. O abordare geolinguistică.

Ioana Iancu, Universitatea din Bucureşti

Aromâna, la fel ca toate celelalte dialecte ale limbii române, are la bază un fond lexical de origine latină. Obiectul cercetării noastre îl constituie elementele de origine latină din lexicul aromân păstoresc și analiza motivațională. Această metodă de analiză este adoptată relativ recent de lingviștii români și s-a impus în urma apariției hărților lingvistice motivaționale în *Atlasul limbilor Europei*.

O altă metodă folosită de noi va fi cea a geografiei lingvistice, prin care se interpretează materialul lingvistic cartografiat (reprezentat pe hărțile dialectale). Vom compara datele existente în *Atlasul lingvistic al dialectului aromân*, date culese de la aromâni din țările balcanice, cu materialul publicat în atlasele lingvistice românești.

Vom comenta termeni de origine latină excerptați din *Atlasul lingvistic al dialectului aromân* (autor: Nicolae Saramandu, editor: Manuela Nevaci), atât în primul volum apărut în 2014, la Editura Academiei Române, București, cât și în volumele al II-lea și al III-lea, aflate în manuscris (autori: Nicolae Saramandu, în colaborare cu Manuela Nevaci). Atlasul respectiv cuprinde toate graiurile aromânești care pot fi identificate și descrise pentru prima dată în mod detaliat, pe baza prezentului atlas. Rețeaua de localități are 61 de puncte de anchetă în Bulgaria, Republica Macedonia, Grecia, Albania (32 în Grecia, 12 în Albania, 9 în R. Macedonia, 8 în Bulgaria) și 276 de hărți lingvistice.

Vom acorda o atenție deosebită chestiunilor selectate din chestionarul general din ariile lexicale privind construcțiile păstorești (*strungă*), produsele păstorești (*cheag*) și obiectele păstorești (*burduf*).

În studiul nostru ne propunem să evidențiem caracterul latin incontestabil și unitar, în același timp, al dialectului aromân.

Limba română, limbă oficială sau nu prea? Studiu de caz: UTA Găgăuzia, Republica Moldova

Mihaela-Alina Ifrim, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia din Republica Moldova reprezintă un veritabil caz de multiculturalitate, multilingvism și dialog intercultural. Istoria Republicii Moldova este și ea scrisă sub semnul același fenomen multicultural din moment ce limba oficială este limba română, dar limba rusă continuă să fie lingua franca pe întreg teritoriul republiei, însă ce face ca atenția să fie canalizată asupra UTA Găgăuzia este faptul că din punct de vedere al interacțiunilor lingvistice, aici este zona cu cel mai mare număr de limbi care se intersectează (găgăuză, rusă, română, turcă și bulgară). Astfel, ca urmare a diferitelor contexte socio-politice care s-au succedat de-a lungul istoriei, în această regiune a Moldovei, s-a format o comunitate pestriță din punct de vedere cultural și lingvistic, în sensul că avem de-a face cu o populație de origine turcică cu influențe bulgărești asupra căreia s-a pus marca colonizării rusești și care acum revărsă toate elemente în actuala limbă oficială. Nu este de mirare, deci, că avem de-a face cu diferite procese lingvistice care pot fi trecute sub termenul umbrelă de sociolinguistică. În contextul celor de mai sus, această lucrare este orientată către identificarea amprentelor lăsate de toate aceste interferențe culturale lingvistice asupra limbii române (ne)vorbite în Găgăuzia.

Figuras de la maternidad en la narrativa latinoamericana actual

Ilinca Ilian, Universidad de Oeste de Timisoara

En el intento de pensar la manera en que las crisis de las últimas décadas dejaron su impronta en la expresión literaria latinoamericana, nos proponemos analizar una serie de cuentos que reflejan el tema de la maternidad posmoderna en la inherente tensión que esta provoca en el contexto de una sociedad individualista, desigualitaria y consumista. Partiendo de las ideas expuestas por Lina Meruane en *Contra los hijos*, observaremos que las autoras mencionadas en nuestro artículo esbozan un amplio abanico de posiciones femeninas ante la maternidad, que van desde el rechazo directo (coincidiendo así con la postura de Meruane) hasta la identificación total con el rol de la madre-total (reflejando pues el giro maternalista de algunos sectores – altos – de la sociedad contemporánea). El eterno dilema de las feministas acerca de la asunción de la maternidad – “extraña mezcla de altruismo y egoísmo” como la definió Simone de Beauvoir – por parte de las mujeres de hoy se transluce con los matices típicos de la actualidad en unos cuentos como, entre otros, “El matrimonio de los peces rojos” de Guadalupe Nettel, “Conservas” de Samanta Schweblin, “Lo que ha comenzado” de Alejandra Laurencich, “Los viejitos” de Patricia Suárez, “El niño sucio” de Mariana Enriquez.

O conceito de alteridade na procura do sentido da vida

Ana Ille Horvat, Universidade de Zagreb

Na literatura contemporânea a alteridade é destacada como o conceito frequentemente usado na construção identitária individual e nacional. Valter Hugo Mão, um dos escritores mais estimados na literatura portuguesa contemporânea, elabora o tema da alteridade já desde os seus primeiros romances. A mundividência construída na base da marginalização, singularidade e isolamento, dos indivíduos ou nações, oferece-nos novas e diferentes soluções na procura do sentido da vida. Mesmo no romance *Homens imprudentemente poéticos*, o último romance do autor, escolhido nesta comunicação como a base de análise, os protagonistas são dois excêntricos, inimigos desde sempre. Dois pólos opostos, dois seres singulares, descrevem-nos os seus medos, as suas esperanças e diferentes caminhos da vida, descobrindo neles o próprio sentido. O nosso objetivo seria analisar as vidas destes dois sujeitos opostos, com identidades construídas no conceito da alteridade. A importância da localidade – a terra do Japão, o seu misticismo, mitos e segredos é imprescindível. O retorno às origens ancestrais e à natureza têm o papel importantíssimo em descobrir os caminhos perfeitos. As vidas de dois artesãos japoneses provam-nos que a dupla alteridade – espacial e individual, na combinação com o telurismo e tradição dão respostas finais na procura do sentido.

Romanitatea balcanică. Atlasele lingvistice ale dialectelor românești sud-dunărene: aromân și megleloromân

Floarea Irina, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române

Vom urmări relevarea modului în care elementul romanic –dialectele aromân și megleloromân – se conservă în mediu aloglot. Totodată, raportarea la dacoromână conduce la rezultate importante privind romanitatea nord – și sud-dunăreană. Cele două atlase lingvistice *Atlasul dialectului megleloromân*, Petar Atansov, București, Editura Academiei, vol. I-III și *Atlasul Dialectului Aromân*, Nicolae Saramandu (în colaborare cu Manuela Nevaci), Editura Academiei, Bucuresti, 2014, oferă o imagine concludentă a acestor idiomuri romanice vorbite în Balcani, în același timp oferind posibilitatea comparației cu dialectul dacoromân, anchetele fiind făcute după chestionarul folosit de *Noul Atlas Lingvistic Român pe regiuni* pentru româna nord-dunăreană. Se completează astfel imaginea geolingvistică pentru întreg teritoriul de la nord și sud de Dunăre locuit de vorbitori de limbă română. În *Balcanisme sau romanisme?*, Eugeniu Coșeriu ridică o problemă de ordin metodologic: nu toate paralelismele existente în limbile balcanice sunt specifice aşa-zisei „uniuni lingvistice balcanice”.

Numeroasele „balcanisme”, luate în considerare de balcaniști, sunt de fapt „latinisme” sau, mai bine zis, „romanisme”, adică inovații nu ale romanicei balcanice, ci ale latinei vulgare. La rândul lor, uneori, aceste romanisme ar putea fi „grecisme” pătrunse în latina vulgară. Așadar, „dacă e vorba de un «balcanism» din română, înseamnă că, înainte de a urma alte căi, faptele respective trebuie să le căutăm mai întâi în latină și în limbile românice. Sub raport istoric, română este, în primul rând, o limbă romanică și abia apoi o «limbă balcanică»” (p. 176).

Desprinderea dialectului aromân din *româna comună* (Rosetti 1968), denumită *româna primitivă* (G. Weigand (1895), Ov. Densusianu (1901), Sextil Pușcariu (1910), Al. Philippide (1927), G. Ivănescu (1980), I. Gheție (1978), D. Macrea (1956), *străromână* (Pușcariu 1920) este o etapă fundamentală în istoria limbii române. Sextil Pușcariu subliniază unitatea dialectelor sud-dunărene cu dacoromâna prin definirea românei comune ca „limba vorbită de strămoșii dacoromânilor, aromânilor, meglenoromânilor și istroromânilor de azi, înainte ca orice legătură între ei să fi fost întreruptă” (Pușcariu 1937: 58). În această etapă români de la nordul și sudul Dunării au format o comunitate teritorială: „toate trăsăturile caracteristice limbii române, tot ceea ce o deosebește pe de o parte de limba latină și pe de alta de celelalte limbi românice, o găsim în cele patru dialecte” (Pușcariu 1937: 59). Pușcariu a arătat că poporul român s-a format pe o arie foarte întinsă, la nord și la sud de Dunăre. Pușcariu (Pușcariu 1937: 68) consideră că dacoromâni sunt români nordici, aromâni și meglenoromâni sunt români sudici, iar istroromâni sunt români vestici. Toți acești români se aflau într-o relativă unitate și vorbeau aceeași limbă, relativ unitară.

Vom urmări în comunicarea noastră câteva aspecte lexicale și morfologice surprinse pe hărțile celor două atlase, raportându-ne și la atlasele dacoromânei, pentru a evidenția păstrarea elementului romanic și menținerea continuității romanice la nord și sud de Dunăre.

Gli equivalenti del gerundio italiano e francese nel macedone

Ruska Ivanovska-Naskova, Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje
Joana Hadži-Lega Hristoska, Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje

Il contributo è focalizzato su uno dei modi non finiti dei sistemi verbali dell'italiano, del francese e del macedone - il gerundio.

Benché tutte e tre le lingue presentino il gerundio, si notano anche delle differenze tra i sistemi verbali esaminati. L'italiano si presenta come quello più complesso sia sul piano della forma del gerundio (due forme del gerundio - presente e passato, aggiunta dei pronomi atoni in posizione enclitica), che sul piano delle sue funzioni (uso predicativo in perifrasi verbali con *stare*, *andare* e *venire* e uso avverbiale in subordinate di vario tipo) (Egerland 2010: 570-573; Serianni 1997: 538-539). A differenza dell'italiano, il francese ha solo una forma del gerundio e questa forma si usa solo in frasi avverbiali (temporali, modali, strumentali, ipotetiche, concessive, causali) (Riegel et al. 2009: 591; Arrivé et al. 1986: 297-298). Similmente, il macedone ha una forma del gerundio che può avere valore di una subordinata modale, causale e temporale e, più raramente, anche ipotetico e concessivo. Nel caso del francese e del macedone, il soggetto del gerundio deve essere identico alla forma verbale finita a cui fa riferimento (Minova-Gjurkova 1994: 71; Bojkovska et al. 2008: 199). Sia nell'italiano che nel macedone, inoltre, il gerundio in certi casi corrisponde a una proposizione coordinata o a un'apposizione (Serianni 1997: 338; Hajdić 1997).

Lo studio, in particolare, mira a esaminare gli usi del gerundio in alcuni tipi di subordinate avverbiali e i loro equivalenti nel macedone. L'analisi contrastiva è basata su coppie di esempi tratti da opere letterarie italiane e francesi e le rispettive traduzioni in macedone. I risultati dell'analisi suggeriscono che in alcuni casi il gerundio viene tradotto in macedone con lo stesso modo, ma in altri casi, per vari motivi, l'equivalente è una frase subordinata con un verbo di modo finito. Il contributo verte anche sulle implicazioni glottodidattiche delle asimmetrie rilevate tra le lingue.

« Vivrécrire » : littérature et vie

Nenad Ivić, Université de Zagreb

En partant de la problématisation des rapports entre la vie et la littérature de Gilles Deleuze, et de la problématisation du concept de la vie nue (nuda vita) de Giorgio Agamben, une mise-au-point du concept de „vivrecrire“ de Pascal Quignard est proposée à travers la lecture de *La vie n'est pas une biographie* et *Critique du jugement*. Littérature – vie ou vie et littérature ? La solution (absolution) oscille entre ces deux pôles et c'est cette oscillation, l'impossibilité de faire le partage tout en délimitant les champs respectifs de la littérature et de la vie, qui fait du „vivrecrire“ la manifestation d'une impossibilité possible : avènement et/ou événement.

Structura etimologică a terminologiei cinematografice românești actuale în context romanic și universal

Helga-Iuliana Bogdan Oprea, Universitatea din București
Andreea-Victoria Grigore, Universitatea din București

Obiectul comunicării este *terminologia cinematografică românească*, temă care nu a beneficiat din partea lingviștilor români de atenția cuvenită. Prezentarea urmărește trăsăturile definitorii ale acestui lexic specializat din limba română, inclusiv prin raportare la contextul romanic și universal.

Cinematografia evidențiază o puternică *interdisciplinaritate*, fiind la granița unor domenii ca televiziunea, arta fotografică, fizica. Include cuvinte/sintagme terminologice din lexicul specializat al domeniilor menționate, din alte domenii/subdomenii științifice (chimie, geografie/geometrie, mecanică), ramuri ale culturii/artei (literatura, muzica, pictura, teatrul) și elemente resemantizate din limba comună.

Termenii cinematografici au etimologie multiplă: *actor*, *operator*, *plan*, *ritm*, *sensibilitate* (franceză, latină savantă), *comedie* (franceză, latină, germană), *regizor* (franceză, germană), sunt cuvinte simple/compuse împrumutate din franceză (*blendă*, *buclă*, *cadrăj*, *cadru*, *carton*, *decor/avangardă*, *cineast*, *cineclub*, *cinefil*, *cinematograf*, *gros-plan*), sintagme terminologice (*bandă internațională*, *bandă sunet*, *distanță focală*, *film absolut*, *film abstract*, *filmări combine*, *mască mobilă*), calculi și împrumuturi în dublete etimologice franțuzești precum *înlănțuire* – *anșeneu*, *cinematograf-adevăr* – *ciné-vérité*. Foarte puține au origine germană (*forșpan*) sau rusă (*cine-ochi* și *Kino-glaz*).

Cele mai multe elemente din terminologia cinematografică românească sunt panromânice (fie calcuri de structură: *profundime* (de claritate), fie împrumuturi neologice: cuvinte – *obiectiv*, *plan*, *sensibilitate* și sintagme – *plan general*) sau chiar internaționale (*contrast*, *diafragmă*, *filtru*, *fotogramă*, *perforație*, *sensitometrie*). Astăzi se remarcă o tendință spre globalizare, prin preluarea de cuvinte/sintagme din engleză (americană): *blockbuster*, *Blu-Ray*, *box-office*, *flash-forward*, *making-off*, *traveling*, *Vista-vision*, *voice-off*, *zoom*.

Terminologia cinematografică românească este, deci, una pe cât de diversă, pe atât de amplă, de aceea am lărgit corpusul existent, prin selectarea celor mai noi termeni care fac de mult obiectul unor studii lingvistice în Occidentul romanic.

Lucrarea aduce ca elemente de originalitate gruparea în câmpuri lexico-semantice, paradigmă/subparadigmă a elementelor specifice acestei terminologii și a celor comune cu alte discipline, analizate etimologic și stilistic pe baza raportului *denotație* – *conotație*, în vederea susținerii caracterului interdisciplinar și ilustrării specificului ei în context romanic și universal.

Buscando equivalencias interlingüísticas entre unidades pluriverbales con componente cultural

Maciej Paweł Jaskot, Universidad Pedagógica de Cracovia

El enfoque cognitivo no solo brinda la posibilidad, sino también hace hincapié en la necesidad de incorporar en las investigaciones lingüísticas el análisis de los elementos extralingüísticos del ámbito

del idioma en cuestión. La cultura, con sus numerosas manifestaciones, deja una profunda huella en la lengua, que incide en la semántica tanto de los lexemas como de las unidades pluriverbales, siendo un factor insoslayable a la hora de determinar el significado pleno de dichas unidades. Esta impronta cultural, a su vez, apela a los códigos culturales, que determinan la idiosincrasia de cada comunidad lingüística. La identificación de dichos códigos es imprescindible para poder establecer equivalencias con otras lenguas. Los códigos culturales, reflejados en las unidades léxicas y fraseológicas permiten hablar de culturemas y culturemas fraseológicos. Se trata de unidades profundamente ancladas en la cultura de una comunidad lingüística y sus equivalentes en otros idiomas a menudo carecen de elementos que remitan a la cultura de origen, dado el cambio de la imagen lingüística del mundo. En la ponencia nos acercaremos a los culturemas fraseológicos, propondremos su clasificación y nos acercaremos a los retos de la búsqueda de equivalentes de unidades pluriverbales de carácter fraseológico con componente cultural entre el español y selectas lenguas eslavas, entre otras el croata.

El perfil del estudiante universitario croata de estudios hispánicos

Andrea-Beata Jelić, Universidad de Zagreb

Desde los finales del siglo XX, en el campo de la adquisición de lenguas extranjeras se han realizado numerosos estudios que se proponían investigar los factores o variables relacionados con los aprendientes que intervienen en el proceso de aprendizaje, incluso con los alumnos de español como lengua extranjera (ELE). En los últimos años aparecen también estudios que proponen describir el perfil de los estudiantes universitarios (Boza Carreño y Toscano Cruz, 2012; Marijuán Adrián, 2011; Rubio Martín, 2011) con el fin de adaptar los currículos y la enseñanza a las características y necesidades de los estudiantes.

El presente estudio tiene como objetivo identificar el perfil del estudiante universitario croata inscrito en el programa de estudios hispánicos en la Facultad de Humanidades y Ciencias Sociales de la Universidad de Zagreb. Más específicamente, se pretende analizar el componente demográfico, lingüístico, cognitivo y afectivo del perfil estudiantil. La muestra incluye 120 estudiantes de todos los cinco años de estudio, tanto al nivel de grado como al nivel de máster. Los datos sobre el componente demográfico fueron recopilados mediante un cuestionario con preguntas abiertas y cerradas. Para obtener los datos sobre el componente lingüístico se administró una prueba de nivel y una escala de autoevaluación basada en los niveles del Marco común de referencia para las lenguas (2002). Los datos sobre el componente cognitivo (estrategias de aprendizaje) y afectivo (motivación, actitud ante el aprendizaje y ansiedad idiomática) se recopilaron mediante un cuestionario y una escala Likert.

Los resultados obtenidos permiten entender mejor esta población estudiantil, especialmente en cuanto a la interacción de sus características demográficas, cognitivas y afectivas en el proceso de adquisición de ELE, lo que abre nuevas líneas de investigación y puede servir de base para realizar algunos cambios en la práctica docente universitaria.

Româna în contact cu limbile românice în contextul migrației actuale

Ioana Jieanu, Universitatea din Ljubljana, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești

Comunicarea Româna în contact cu limbile europene în contextul migrației actuale relevă importanța pe care o are studiul efectelor lingvistice pe care le are migrația în cazul comunităților de români stabilite în diverse țări europene, pornind de la caracteristicile limbilor aflate în acest proces.

Comunicarea în limba română a românilor din afara României este influențată puternic de limbile țărilor gazdă, determinând, uneori, apariția unor modalități de exprimare „hibride” – rumână, rotaliană. Adaptarea limbii române la noile contexte socio-lingvistice este urmărită în comunicarea din cadrul marilor comunități românești din Spania și Italia.

În studiul nostru, ne oprim asupra fenomenelor de comutare de cod, calc lingvistic și împrumut, caracteristice contactelor dintre limbi.

Tipuri de ironie în dialogurile personajelor din scenariul *Balanța*

Ioana-Cristina Joița, Universitatea din București

În lucrarea de față ne propunem să identificăm tipurile de ironie, studiind dialogurile din scenariul filmului *Balanța* (1994) de Lucian Pintilie – autorul scenariului și regizorul filmului – după romanul omonim al lui Ion Băieșu.

Interacțiunea dialogică din scenariu și ironia situațională, susținută de ironia verbală, ne-a condus spre urmărirea și studierea cu atenție a mecanismelor care declanșează ironia și modul acesteia de acțiune. Intenționăm să prezentăm o clasificare a ironiei rezultată din dialogurile personajelor scenariului și să analizăm aceste tipuri de ironie, având în vedere principiile cooperării și politeții.

Concepțele și terminologiile utilizate în teoriile pragmaticice ale ironiei ne-au ajutat să exemplificăm tipurile de ironie definite în funcție de trăsătura dominantă a situației de comunicare. Diversitatea registrelor ironice prezentă în dialogurile scenariului a condus la următoarea clasificare a ironiei:

- ironia cinică
- ironia reflexivă
- ironia ca rechizitoriu
- ironia pseudorevoltei
- ironia nonconformistului

Dialogurile au anumite valori retorice (ironia cinică, ironia reflexivă etc.), fiind construite pe baza interacțiunilor verbale obișnuite: prezența replicilor directe, uzuale și a replicilor indirecte, unde se face simțită vocea auctorială (fiind vorba de dialog ficitonal).

Ironia în *Balanța* are un sens eliberator: eliberează individul de convențiile epocii și spațiului.

Variaciones tonales del prenúcleo en español: análisis contrastivo

Carolina Jorge Trujillo, Universidad de La Laguna

Imelda Chaxiraxi Díaz Cabrera, Universidad de La Laguna / Universidad Nacional a Distancia

El propósito del presente trabajo es analizar la localización y relevancia de la primera cumbre tonal en las modalidades declarativa e interrogativa del español. En estudios anteriores (v. gr. Dorta, ed., 2013 y 2018) se han observado variaciones en el comportamiento del primer pico máximo, que se alinea con el acento léxico o con la frontera sintagmática. En este último caso se produce, por tanto, un desplazamiento tonal u *overshooting*. Teniendo en cuenta estos antecedentes, acometemos ahora un doble objetivo: a) analizar el desplazamiento del pico tonal en ambas modalidades en emisiones de un corpus formal y de otro con mayor grado de espontaneidad; b) realizar una comparación sistemática para determinar hasta qué punto el comportamiento del pico inicial permite acercar o diferenciar variedades diatópicas.

De este modo, se ha analizado la F0 de frases declarativas e interrogativas que contemplan las distintas posibilidades acentuales del español, procedentes de dos tipos de corpus: uno *ad hoc* o formal, y otro inducido o situacional. Los informantes estudiados se adscriben a cuatro variedades del español: canario, cubano, venezolano y texano. Todos ellos son de procedencia urbana y sin estudios superiores.

Las variaciones tonales se han considerado significativas desde el punto de vista perceptivo a partir del umbral psicoacústico de 1,5 St (Rietveld y Gussenhoven, 1985) y del posterior etiquetaje en el marco del modelo AM, con las propuestas de Dorta (ed., 2018).

Técnicas de difusión del material en judeoespañol: traducción y glosas en la colección de proverbios del sefardí Binjo Samokovlija

Željko Jovanović, Instituto de Lengua, Literatura y Antropología del CSIC (Madrid)

En esta comunicación analizaré una colección de proverbios judeoespañoles recopilada por el sefardí Binjo Samokovlija de Bosnia después del Holocausto, examinando dos técnicas usadas por el

recopilador para conservar, difundir y, sobre todo, acercar este material al público en la antigua Yugoslavia y fuera de ella. Una de estas técnicas consistía en traducir los proverbios al serbocroata, la lengua mayoritaria, lo que indica que el material no se dirigía solamente a los ladinoparlantes sino también a todos en el país. Haré un análisis del uso de dos técnicas de traducción (exoticising versus domesticating technique) que se advierten en la traducción de los proverbios judeoespañoles. Asimismo, prestaré atención al trato especial que le da el recopilador a los proverbios escatológicos y sobre sexo a la hora de traducirlos al serbocroata.

El segundo punto que pretendo examinar concierne el uso de glosas por parte del recopilador con el fin de ofrecer una explicación clara de ciertos vocablos judeoespañoles que él mismo consideraba confusos. A diferencia de la traducción que se dirigía al público mayoritario en el país, el uso de glosas denota que la colección se creó también con la intención de favorecer la comunicación con los sefardíes ladinoparlantes dentro y, sobre todo, fuera del país.

La colección de proverbios de Samokovlija representa una fuente importante de la tradición paremiológica en ladino de Bosnia, sobre todo por la fecha en la que surgió (los años 40 y 50 del siglo pasado) y es un testimonio valioso de lo que fue la herencia sefardí en el área yugoslava.

„Vladimir Nazor: Prvi hrvatski pisac preveden na španjolski“ (1942)

Francisco Javier Juez Gálvez, Sveučilište Complutense u Madridu

Zagrebački *Književni tjednik* u svom broju od 26. lipnja 1942. objavljuje vijest, iz pera nekog *n-k*, o izlaženju broja madridskoga književnog časopisa *Escorial* iz mjeseca travnja iste godine, gdje se objavio, prema naslovu priloga, prvi prijevod hrvatske književnosti na španjolski, uz najavu dalnjih ambicioznih planova u promicanju hrvatske književnosti u Španjolskoj.

U navedenome falangističkom kulturnom glasilu, u njegovoj redovitoj rubrici „Pjesništvo“, objavljena je u „Španjolskoj verziji Daniela Álvareza“ pripovijetka „Voda“ (1925) Vladimira Nazora, popraćena prethodnim uvodom o autorovu životu i djelu.

Ovom se publikacijom donekle mijenja slika o recepciji hrvatske književnosti u Španjolskoj, koja se dosad vezala uz prisutnost hrvatskih emigranata nakon II. svjetskog rata i raspuštanje NDH, a dokaz je ranije suradnje između dvaju sličnih režima: *generalissimusa Franca* i poglavnika Ante Pavelića.

Vezano uz pitanja izvora i autorstva prijevoda, drugo je teško odgonetnuti, dok je prvo ipak moguće naslutiti na temelju kasnijih prijevoda vezanih uz emigraciju: tekstovnom se analizom „španjolske verzije“ dolazi do zaključka da je izvornik kojim se koristio „Daniel Álvarez“ antologija na francuskom u izboru Jeana Dayrea, izdana u Zagrebu u ediciji Matice hrvatske (1. izdanje: svibanj 1933.) pod naslovom *Anthologie des conteurs Croates 1880-1930* (prema naslovnicu), i koja je bila sigurno vrelo za druge španjolske prijevode hrvatskih prozaika tijekom 1950-ih godina.

Zasad nam je nepoznato odakle je prevoditelj, ili pak urednik časopisa, dobio podatke koji su mu služili za sastavljanje preliminarnog uvoda uz prijevod.

Las resurrecciones de la novela contemporánea: *El mal del impostor y compañía*

Branka Kalenić Ramšak, Universidad de Ljubljana

La prosa contemporánea en el ámbito de la lengua española al final del siglo XX y al comienzo del XXI es el fenómeno de las repeticiones, de las resurrecciones, de la mezcla novedosa de autores, textos y contextos. Ideas y conceptos de los autores olvidados del pasado reviven y en un discurso dialéctico se contraponen las ideas viejas con las nuevas. La novela actual establece una relación muy particular hacia las turbulencias literarias del siglo XX que cuestionaron los mismos géneros literarios y predecían la muerte necesaria de la novela que nunca acaeció. Se habla de «la angustia de la influencia» (Harold Bloom). Entre los textos de más distancia temporal aparece *El Quijote* de Cervantes que también incluye mucha teoría literaria; como ya ocurrió en el pasado, ciertos autores establecen el diálogo teórico con la primera novela moderna que les sirve como el vínculo intelectual entre el pasado, el presente y el futuro. Se escriben novelas que reflexionan sobre el origen mismo del género narrativo y sobre la compleja

relación entre la realidad y la ficción; dentro de esta temática se destaca el papel del sujeto, o sea el papel del autor que se da cuenta de su identidad rota y fragmentada – se habla de la *autoficción* que está compuesta de los «fragmentos disjuntos, pedazos de existencia rotos» (Serge Doubrovsky).

En la comunicación se intentará presentar, dentro del marco teórico trazado, algunas novelas de los autores contemporáneos tanto españoles como hispanoamericanos.

Le varietà di lingua presenti nei programmi di insegnamento dell’italiano LS alle università in Polonia

Marta Kaliska, Università di Varsavia

Il presente intervento si pone come obiettivo quello di presentare i risultati della ricerca svolta nel 2018 sui programmi di insegnamento della lingua italiana proposti alle dieci più grandi università in Polonia. L’indagine ha preso nel mirino soprattutto il contenuto dei programmi dei corsi di lingua, includendo, da un lato, l’ambito lessicale, le strutture grammaticali, le funzioni pragmatiche, dall’altro, le questioni relative alla variabilità interna della lingua italiana in ottica diafasica, diastratifica e diatopica, nonché l’uso dei dialetti da parte dei parlanti nativi.

La metodologia della ricerca si è basata sull’approccio qualitativo-quantitativo. In ogni documento prescelto sono state calcolate le nozioni concernenti i determinati domini di lingua intesi come obiettivi didattici. I criteri analitici sono stati stabiliti in base al QCER (2002 e CEFR 2018) e alla sua proposta della definizione delle componenti della competenza comunicativa. I risultati hanno dimostrato certe lacune nella fase della programmazione dei corsi che, comunque, possono essere colmate, prestando una maggiore attenzione ad un carattere particolare ed eccezionale della lingua italiana che si manifesta maggiormente nella sua variabilità sociale e regionale.

Estudio sociolingüístico de la -d final de palabra en el habla de Ciudad Real

Marko Kapović, Universidad de Zadar

En esta ponencia se estudiará la variable realización de la consonante dental sonora en el final de palabra en Ciudad Real. Es bien conocido que la dental [ð] en esta posición se articula de manera muy débil [θ] incluso en la pronunciación normativa (se describe así ya en el trabajo pionero de Navarro Tomás 1918: 79) y que en la lengua habitual de la mayoría de comunidades lingüísticas hispanas a los dos lados del océano tiende a elidirse [ø] (Madri[ð] > Madri[θ] > Madri[ø]). Además de estas realizaciones, en la región castellana – posiblemente como una reacción contra la pérdida de este segmento – se documenta, con frecuencias distintas, la pronunciación de este sonido como consonante interdental sorda [θ] (Madri[θ]). En las modalidades meridionales, por otra parte, es prácticamente general la elisión del sonido en cuestión (véase por ejemplo Fernández de Molina Ortés 2014: 252). Visto que Ciudad Real se encuentra a medio camino entre las variedades innovadoras del sur y las conservadoras del norte, será interesante averiguar si en este caso la modalidad ciudadrealeña también se suma a los usos septentrionales, como fue el caso en cuanto al debilitamiento de la s implosiva (Kapović 2014), o se decanta por las soluciones meridionales.

Los datos en los que se basa este estudio provienen de las entrevistas sociolingüísticas efectuadas por el autor en Ciudad Real en el cuatrimestre de invierno del año académico 2011/12. Fueron entrevistadas 54 personas en total, lo que representa el 0,072% de la totalidad de la población (casi el triple del mínimo recomendado en la bibliografía sociolingüística, véase Labov 1966: 170-1) y se utilizó el muestreo por cuotas con afijación uniforme. La metodología utilizada se corresponde con la del Proyecto para el estudio sociolingüístico de español de España y América (PRESEA, véase Moreno Fernández 2003) para facilitar la comparación con los trabajos elaborados dentro del marco de este proyecto.

La recepción de la literatura española en los textos de Nikola Milićević: una aportación al desarrollo del hispanismo croata y serbio

Vladimir Karanović, Universidad de Belgrado

La primera traducción de una obra literaria es simultáneamente el primer acto crítico de la obra original en un ámbito cultural extranjero. Para realizar una traducción con éxito, el traductor debe mostrar no solo el interés por la materia traducida, maestría en la selección de las obras, sino debe tener varias competencias crítico e histórico-literarias, imprescindibles en el proceso de la valorización crítica y la recepción de la obra.

Durante más de 50 años de la presencia del hispanismo académico profesional en Croacia, Nikola Milićević, profesor de literatura contemporánea de la Facultad de Filosofía y Letras de Universidad de Zagreb, traductor de español, francés, italiano, portugués, latín y de lenguas eslavas, participó activamente en los acontecimientos importantes del hispanismo en la ex Yugoslavia. En su impresionante biografía académica encontramos esfuerzos significativos de ofrecer al público interesado y profesional no solo traducciones de los clásicos selectos de las literaturas española e hispanoamericana, sino también textos pertenecientes al campo crítico e histórico-literario. Por su actividad científica, académica y traductora, el profesor Milićević pertenece al grupo de los filólogos croatas y yugoslavos que han tenido un papel importante en la recepción de la literatura de la Península Ibérica, que se llevaba conociendo en nuestra región solo parcialmente y bastante tarde en comparación con otros países europeos.

El propósito de este artículo es analizar las traducciones, los textos complementarios de las traducciones realizadas y las publicaciones editadas por Nikola Milićević, pertenecientes exclusivamente a la literatura española, mostrar el contexto de su concepción y realización, la ruta de la recepción (letras españolas → lector / traductor / crítico → público / hispanismo regional), y finalmente, explicar su potencial impacto e importancia en la literatura traducida y en los estudios hispánicos croatas y serbios en general.

Italiani in albanese: scrivere per capirsi. Il caso di viaggiatori italiani a Scutari

Lindita Kazazi, Università di Scutari

Scutari, città del nord Albania, è sempre stata in contatto con lingue e culture diverse europee, dovuto anche alla posizione geografica. Tanti sono stati i viaggiatori che trovarsi qui per motivi diversi, vi si sono stabiliti creando anche le loro famiglie, contribuendo in vari ambiti, tra i quali quello dell'istruzione.

L'obiettivo del nostro intervento sarà quello di mettere in risalto le personalità di tanti viaggiatori italiani che a Scutari, dopo aver appreso la lingua albanese, hanno contribuito con varie pubblicazioni scritte direttamente in albanese.

Le ricerche permettono di risalire a pubblicazioni di tipologie diverse. Oltre ad un panorama complessivo delle pubblicazioni di grammatiche e/o dizionari della lingua albanese da parte di autori italiani (fine '800 inizi del '900) l'intervento vorrà presentare analizzando, abecedari della lingua albanese (scritti in albanese o bilingui – italo-albanese) da autori italiani, menzionando Benussi (detto lo scutarino) proveniente da Rovigno, che viene ricordato anche per aver aperto una scuola elementare a Scutari frequentata dai fanciulli scutarini.

L'esame analitico dei testi avrà l'obiettivo di presentare in modo alquanto dettagliato il grado e gli ambiti d'influenza della lingua italiana (lingua madre degli autori) in quella albanese (diventata ormai lingua seconda).

Adverbele affirmative în limba română – perspectivă diacronică și areală

Tomasz Klimkowski, Universitatea „Adam Mickiewicz” din Poznań

Privitor la adverbele affirmative românești, ne propunem să analizăm aspectul diacronic și areal al problemei. În primul rând, încercăm să reconstituim situația din româna veche, presupunând lipsa unui cuvânt afirmativ propriu-zis și folosirea unor adverbe precum *asa*. De asemenea, prezentăm evoluția formulelor affirmative din limba literară, de la primele texte românești până în perioada modernă, adică de la slavonismul *ei* la contemporanul *da*. În al doilea rând, revenim la etimologia adverbului *da* – respingând teoria originii lui latine din motive formale și cronologice, revizuim circumstanțele în care acesta și-a făcut apariția în limba română în contextul contactului lingvistic româno-slav și în cadrul teoriei punctelor de sprijin. În plus, analizăm originea unor adverbe affirmative concurente precum *ie* și a formelor folosite în istroromână, meglenoromână și aromână. Toate aceste cazuri pot fi considerate o ilustrare a tendințelor generale în acest sens și, raportate la alte cazuri (în special, la situația lingvistică din Europa de Est), permit formularea unor concluzii detaliate cu privire la statutul adverbelor affirmative și problema împrumutării lor. În concluzie, cazul lui *da* din română și al unor forme echivalente demonstrează că, cel puțin în condiții europene, adverbele affirmative trebuie considerate o problemă de lingvistică areală.

Les petits pois et le platane : deux visages du minimalisme français

Marinko Koščec, Université de Zagreb

L'étude juxtapose deux recueils de textes brefs publiés vers le tournant du siècle, *La Première Gorgée de bière, et autres plaisirs minuscules* de Philippe Delerm, et *Passer l'hiver* d'Olivier Adam. L'un comme l'autre emblématiques de la production de leur auteur, ces deux livres figurent parmi les rares exceptions à la règle selon laquelle, dans le paysage de prose contemporaine en français, seul le genre romanesque permet « la visibilité ». L'étude démontre qu'outre l'étroitesse du format, ces textes partagent l'affinité avec des procédés et enjeux minimalistes, qui relèvent pourtant, dans ces deux cas, des poétiques et des visions du monde antipodiques. Celui de Delerm est représentatif de la tendance que la critique a baptisée « moins que rien » (Portevin, Bertrand) ; dans ses fragments méditatifs, l'auteur focalise des détails endotiques, objets ou gestes triviaux où il trouve une profondeur inattendue et par un discours apparemment humble, en creusant leur potentiel allégorique et/ou métaphysique, il aboutit à des épiphanies et à la célébration de la vie. Dans les nouvelles d'Adam, tissées toujours autour d'un drame existentiel, on retrouvera systématiquement le fantôme de la mort. Elles ne cachent pas leur adhérence au sillon carverien de l'écriture elliptique, dépouillée, phénoménologique, évitant le langage figuratif ou métaphorique (Chénetier, Roy), dont elles divergent cependant par une approche empathique aux personnages. Ces deux poétiques seront observées dans le contexte d'autres stratégies minimalistes, notamment « l'écriture blanche » (la concision, le non-dit, un certain artisme ; Barthes, Jourde), le récit minimal (la réduction aux faits menus et dépourvus de conséquences ; Prince, Thibault) et le récit ludique (le sabotage de la narration, l'exploration de l'insignifiant, la discontinuité, l'auto-dérision ; Poirier, Blanckeman). L'étude cherchera à établir qu'au lieu d'utiliser le terme de minimalisme pour couvrir un champ hétérogène, il serait plus convenable de parler *des minimalismes*.

I toponimi croati nel portolano manoscritto di Pietro di Versi

Vinko Kovačić, Università di Zagabria

Durante il Quattrocento sono stati stesi alcuni portolani che comprendono anche l’Adriatico orientale. Il portolano di Pietro di Versi è stato scritto verso la metà del Quattrocento e si conserva nella Biblioteca Nazionale Marciana (5379, It. IV, 170). Il suddetto portolano è stato pubblicato da Konrad Kretschmer (*Die italienischen Portolane des Mittelalters: ein Beitrag zur Geschichte der Kartographie und Nautik*, Berlin, 1909) e le parti riguardanti la costa croata sono state commentate da Žarko Muljačić (Naša obala

u najstarijim talijanskim portulanima, *Pomorski zbornik*, 9, 1971). Partendo dal manoscritto e prendendo in considerazione il lavoro di Muljačić, cercheremo di individuare e analizzare i toponimi dell'odierna costa croata dell'Adriatico che si menzionano nel portolano di Pietro di Versi, paragonandoli con le forme presenti in altri portolani coevi.

O jednoj filmskoj matineji – Proust kod Ruiza

Bruno Kragić, Leksikografski zavod Miroslav Krleža

Izlaganje bi se osvrnulo na ekranizaciju *Pronađenog vremena* Marcela Prousta u režiji Raoula Ruiza i to specifično na jednu scenu Ruizova filma – ekranizaciju "Matineje kod kneginje de Guermantes" s trojakim ciljem. Prvi je da utvrdi koliko su Ruizov dugi kadar i pokretna kamera ekvivalentni Proustovoju rečenici i time da problematizira koje su i kolike mogućnosti prijenosa diskursa iz jednog medija u drugi. Taj je cilj strogo analitički. Drugi je cilj da utvrdi koliko mizanscena filma postiže vizualizaciju "prostorne psihologije", ali i "slike" sociemskih figura. U tom smislu taj je cilj poetički, a indirektno uključuje i komentar Proustovih usputnih refleksija na medij filma. Treći je pak cilj kontekstualan: da utvrdi koliko se Ruizov film naslanja na različite izvore iz povijesti francuskoga (a i europskog) filma i time "obogaćuje" predložak.

Mettre en place la politique du multilinguisme dans le système éducatif polonais : enjeux, défis et résultats

Radosław Kucharczyk, Université de Varsovie

Promouvoir le multilinguisme dans le contexte scolaire est l'un des axes principaux de la politique éducative de l'Union européenne. En effet, la mise de l'accent sur le multilinguisme et le développement de la compétence plurilingue lors du parcours scolaire des élèves résulte du fait que c'est la variété linguistique qui est un élément faisant partie du quotidien européen. D'un côté, le multilinguisme garantit un fonctionnement cohérent de la communauté, de l'autre il constitue une valeur à protéger. Il s'ensuit alors que c'est l'école qui est un lieu privilégié pour mettre en place la politique promouvant le plurilinguisme. Cette promotion est visible avant tout dans les aspects suivants :

- enseignement/apprentissage des langues étrangères vivantes (au moins deux langues lors du parcours scolaire obligatoire) ;
- enseignement/apprentissage des langues minoritaires et régionales ;
- éducation bilingue (y compris l'enseignement d'une matière intégré à une langue).

L'objectif de notre intervention est de présenter comment la Pologne – perçue en tant que pays monolingue – met en place la politique linguistique européenne promouvant le multilinguisme. D'abord, nous caractériserons brièvement les documents européens dressant les axes principaux de la politique linguistique européenne en nous focalisant surtout sur le *Cadre européen commun de référence* (version de 2001 et celle de 2018). Puis, nous essayerons de dresser le panorama linguistique de l'école polonaise, en nous appuyant surtout sur le Curriculum national pour les langues vivantes qui se réfère au *CECR*. Notre présentation touchera alors aux aspects suivants :

- organisation du processus d'enseignement/apprentissage des langues étrangères vivantes lors du parcours scolaire obligatoire ;
- examens externes (à enjeu élevé) en langues étrangères vivantes : niveaux de référence, contenu, etc.
- enseignement bilingue ;
- place de langues régionales et minoritaires à l'école polonaise.

Enfin, nous essayerons de répondre à la question à quel point la mise en place de la politique du multilinguisme dans le contexte scolaire polonais a été réussi.

Représentation linguistique de l'ailleurs dans l'oeuvre d'Amélie Nothomb

Olga Kulagina, Université pédagogique d'État de Moscou

Dans les écrits d'Amélie Nothomb, romancière belge d'expression française, les représentations de l'ailleurs (et, de ce fait, de l'altérité culturelle) tiennent une place particulièrement importante. Dans ma communication, je me donne pour but d'analyser les procédés linguistiques et littéraires majeurs qui servent à décrire les pays que l'auteure a habités dans son enfance et son adolescence (à savoir le Japon, la Chine, les États-Unis, le Bangladesh). Je commencerai par une brève présentation de l'œuvre nothombienne, notamment du credo philosophique et esthétique, ainsi que du style de l'auteure, pour passer ensuite à l'étude de certains textes de Nothomb, à savoir *Stupeur et tremblements*, *Ni d'Ève ni d'Adam*, *Le sabotage amoureux* et *Biographie de la faim*. Ces romans autobiographiques représentent des témoignages importants de l'expérience interculturelle de l'auteure, qui dépeignent les stratégies communicatives et comportementales, le comportement langagier et les habitudes vestimentaires et gastronomiques adoptés dans les cultures que Nothomb a eu à contacter, aussi bien que les stéréotypes et préjugés auxquels elle a dû faire face durant ses séjours dans les pays cités ci-dessus. Pour dresser le bilan de mon analyse, je définirai les points majeurs d'entente et ceux de discordance qui s'invitent dans les contacts interculturels représentés dans les textes de Nothomb, de même que les principaux procédés linguistiques et littéraires qui les décrivent.

Sfide culturali della traduzione. Problemi e riflessioni sulla traducibilità e l'intraducibilità

Eliana Laçej, Università di Scutari "Luigj Gurakuqi"

Una delle sfide più ardue in cui un traduttore deve imbattersi prima di affrontare la traduzione riguarda la specificità culturale della lingua di partenza. Frasi idiomatiche, strutture lessicali, significanti che rimandano a significati la cui corretta ricezione può avvenire soltanto nel contesto culturale dove hanno trovato la loro origine e la loro significanza. Quindi, oltre alla lingua di partenza e a quella di arrivo, ci si chiede necessariamente la conoscenza delle due o più culture messe a confronto.

Considerando il binomio lingua – cultura, il mio intervento è orientato sulle sfide continue in cui è posto il traduttore albanese nei suoi lavori di traduzione dalla lingua albanese nella lingua italiana e viceversa, prendendo in considerazione le particolarità non solo linguistiche, ma anche culturali che ciascuna presenta.

L'obiettivo di questo lavoro è presentare quel lato della traduzione mai completamente possibile o impossibile prendendo in esame quei sintagmi, costrutti, frasi o locuzioni che, rispetto alla struttura lessico–semantica, ai rapporti sintattici, sono di natura e di espressione propriamente albanese, oppure perché sono note da un elemento lessico – semantico sociale, etnologico, geografico e storico nazionale. Un caso tra i più evidenti sarà costituito dalle espressioni idiomatiche e dalle locuzioni proverbiali, le quali formano un insieme sintattico e semantico in cui vengono espresse la coscienza sociale e la psicologia dei rapporti tra la parola e il pensiero. Mediante esempi significativi si cercherà di arrivare alla conclusione che l'esistenza di espressioni idiomatiche e proverbiali con struttura lessico–semantica uguale o simile potrebbe essere interpretata a seconda dell'influenza reciproca tra la lingua e la cultura albanesi e quelle italiane e a seconda del modo uguale o simile della realizzazione linguistica di un dato pensiero in queste lingue distinguendo espressioni e locuzioni che rispecchiano le stesse figure suggestive, gli stessi costumi, la stessa esperienza di vita.

La classe virtuelle : quelle utilisation dans l'enseignement des langues au niveau supérieur ?

Meta Lah, Université de Ljubljana

De nos jours, il est difficile d'imaginer l'enseignement des langues vivantes sans l'utilisation des classes virtuelles. Avec l'intégration de l'enseignement à distance, les rôles de l'enseignant et de l'apprenant changent ; l'enseignant n'est plus (uniquement) le détenteur du savoir mais plutôt un médiateur, et les

apprenants deviennent plus actifs et capables, dans le cas idéal, de planifier eux-mêmes leur processus d'apprentissage sans avoir tout le temps besoin de l'enseignant.

Dans la présente contribution, nous nous proposons d'analyser l'utilisation des classes virtuelles par les enseignants du Département des langues romanes de notre faculté. Les classes fonctionnent sur la plateforme Moodle. La plateforme est gérée par les informaticiens de la faculté et les classes virtuelles sont créées et gérées par les enseignants eux-mêmes.

Nous aimerions savoir dans quelle mesure les enseignants se servent des classes virtuelles sur Moodle, dans quel but ils les utilisent et quelles sont les fonctionnalités du système dont ils se servent. Nous supposons que, généralement, les classes numériques sont utilisées comme un lieu de stockage du matériel pédagogique et les enseignants utilisent peu les autres fonctionnalités offertes par la plateforme, telles que les forums et les chats. Ce qui nous intéresse aussi est de déterminer à quel point les enseignants considèrent les classes virtuelles comme un moyen qui permette aux étudiants de travailler indépendamment, ce qui développe leur autonomie et les conscientise. Pour répondre à ces questions, nous utiliserons des questionnaires et des entretiens semi-dirigés.

La terminologia amministrativa in una lingua minoritaria: il caso dell’italiano nella Regione Istriana

Ivana Lalli Pačelat, Università Juraj Dobrila di Pola
Isabella Matticchio, Università Juraj Dobrila di Pola

Secondo lo Statuto della Regione Istriana (art. 6, 21, 22, 23 e 24) la lingua italiana e croata sono equiparate negli usi ufficiali presso gli uffici della Regione, nonché in alcune città e comuni. Il bilinguismo ufficiale comporta una produzione di testi paralleli e nel caso della Regione Istriana, i testi vengono, perlomeno, stesi in croato per poi venir tradotti in italiano. L'assenza di risorse e strumenti specializzati per questo tipo di traduzione ha come risultato una terminologia non univoca e non unificata. Però, data l'ufficialità delle lingue minoritarie e dei documenti in esse redatti è di fondamentale importanza che nelle traduzioni venga usata una terminologia precisa e unificata (cfr. Trosterud 2002), in particolar modo quando si tratta di lingue minoritarie ufficiali che sono lingue nazionali in altri Paesi per evitare incomprensioni e incongruenze terminologiche con gli ordinamenti giuridici della lingua nazionale (cfr. Chiocchetti, Ralli e Stanizzi 2006). Il saggio presenta l'analisi terminologica dettagliata di alcuni termini selezionati. La selezione dei termini è stata motivata, da un lato, dai risultati dell'estrazione automatica dei termini dai corpora paralleli sviluppati nell'ambito del progetto bilaterale «Bilinguismo amministrativo nell'Istria slovena e croata – esempi di traduzione dei testi amministrativi» (2018-2019), e dall'altro lato dai risultati di un'analisi qualitativa precedente. L'analisi terminologica dettagliata presentata in questo lavoro rappresenta un primo passo nella stesura di una banca dati terminologica che potrà garantire l'uso di una terminologia chiara e precisa nelle traduzioni dei testi amministrativi, mantenendo al contempo la qualità e lo standard della lingua italiana e rispettando le particolarità dell'italiano della Regione Istriana che derivano dall'appartenenza ad un diverso ordinamento giuridico.

Interferențe lingvistice româno – croate în graiurile minorității croate din România la începutul secolului XXI

Maria Lațchici, Universitatea din București

Graiurile minorității croate din România apar descrise sistematic pentru prima dată în cartea lui Emil Petrovici (*Graiul carașovenilor*, 1935). Spre deosebire de un grai relativ stabil morfologic și fonologic la jumătatea secolului XX, spre finele secolului XX graiurile acestei minorități prezintă numeroase modificări, în special pe plan lexical, datorate în mod deosebit influenței limbii române dar și limbii croate standard cu care aceste graiuri au intrat în contact. La începutul secolului XXI însă, aceste graiuri tind să prezinte modificări semnificative nu numai în plan lexical ci și morfologic. Astfel, pe lângă interferențele cu limba română, graiurile prezintă numeroase influențe ale limbii germane, datorate

numărului mare de vorbitori ale acestor graiuri care intră în contact cu această limbă în Austria. Articolul cu tema menționată își propune să prezinte o imagine de ansamblu a acestor graiuri în prezență și tendințele din punct de vedere lexical și morfologic datorate interferențelor lingvistice enumerate.

Alcuni aspetti dei testi amministrativi nel territorio bilingue dell'Istria slovena

Nives Lenassi, Università di Lubiana
Sandro Paolucci, Università di Lubiana

Lo scopo del presente contributo è quello di presentare i risultati di alcune ricerche svolte nell'ambito di un progetto bilaterale tra la Slovenia e la Croazia, nell'ambito del quale sono stati analizzati dei testi amministrativi vigenti nelle zone bilingue dell'Istria slovena e croata. Il contributo prende spunto dai testi on-line reperibili sulle pagine web dei quattro Comuni bilingui in Slovenia: Ancarano, Capodistria, Isola e Pirano. Dapprima viene illustrata la situazione sociolinguistica dell'Istria slovena e le relative ricerche finora effettuate, per poi orientarsi su alcuni aspetti particolari dell'indagine quali una breve rassegna sui documenti che regolano la realtà bilingue in Slovenia, una panoramica sui siti web dei quattro Comuni, una presentazione delle tipologie testuali tradotte e, infine, alcuni esempi dei termini caratteristici appartenenti alla sfera della pubblica amministrazione. Questi ultimi, da una parte riflettono la situazione linguistica della realtà italiana in Italia e dall'altra anche la situazione della realtà italiana all'estero, per effetto di un sistema giuridico-amministrativo diverso da quello italiano. Tali differenze tra i due sistemi giuridici presi in esame comportano numerose incertezze nella produzione e nella traduzione dei testi in italiano che, nel caso specifico, partono dalla lingua e dall'ordinamento sloveno. Alcune di esse sono di ordine terminologico, che – in assenza di chiare linee direttive – vengono sovente risolte a livello individuale da parte dei singoli traduttori. Altre, invece, sono di ordine lessicale, morfologico e sintattico: con dei ricalchi da ricondurre all'influenza della lingua di partenza. Tra queste si può notare la tendenza a evitare le polirematiche formate dal verbo + sostantivo (es.: *effettuare il controllo*), la forma passiva e le costruzioni implicite.

Partendo dalle analisi svolte, con il presente contributo si cerca di offrire alcune proposte per una efficace produzione dei testi bilingui che rispecchino e rispettino le due diverse realtà amministrative.

Construcciones antipasivas en español: una propuesta a propósito de su traducción al francés

Jorge Antonio Leoni de León, Universidad de Costa Rica

La antipasivización es una operación sintáctica, cuya existencia ha sido constatada en varias lenguas, como el quiché en Guatemala (López y Sis, 2004; Weiss, 1986) y el maleku en Costa Rica (Constenla Umaña, 1995). En español, es posible formar construcciones antipasivas con el pronombre clítico “se” (Constenla Umaña, 1995). Esta operación, es decir la antipasivización, es, en cierto sentido, opuesta a la pasivización, y consiste en la degradación del objeto directo de modo que, o este se omite totalmente, o se codifica mediante un caso oblicuo: así, el objeto de la frase transitiva *Él aprovechó su estadía* (en francés “Il a mis au profit son séjour”) es degradado a un caso oblicuo en la oración antipasiva *Él se aprovechó de su estadía* (en francés “il a profité de son séjour”). Es interesante notar que un subgrupo de las construcciones antipasivas son traducidas en francés como complementos indirectos o como complementos circunstanciales cliticizables con el pronombre clítico francés “en”. Ahora bien, contrario al francés y al italiano, el español perdió dicha partícula a lo largo de su evolución a partir del romance. Esto nos permite proponer la hipótesis de que ciertas frases antipasivas del español son, en realidad, frases en las cuales el pronombre “se” retoma una función, cuya partícula especializada ha desaparecido en una forma de reasignación de funciones estructurales que ha sido constatada en otros casos (Company Company, 1997). Esta investigación nos ha permitido sacar a la luz un uso poco explicitado del pronombre “se” en español.

La formazione iniziale del docente di lingua italiana in Albania

Aterda Lika, Università di Scutari «Luigi Gurakuqi»

L'insegnante di lingua straniera ha un ruolo essenziale nell'avvicinamento alla lingua e cultura straniera. Nel nostro mondo globalizzato la figura dell'insegnante come guida e mediatore di una nuova lingua e di una nuova cultura e contribuisce a creare dei ponti e dei legami tra popoli e culture diverse.

Tenendo conto dei nuovi ruoli dell'insegnante della lingua straniera nella società odierna sarebbe indispensabile una formazione che parte dalle aree disciplinari fondamentali, ma che cresce progressivamente creando una figura professionale che non si limita all'ottenimento di una laurea, ma si arricchisce di competenze professionali secondo il concetto del lifelong-learning. La formazione professionale è sempre più legata al concetto di flessibilità e di evoluzione nel corso di tutta la vita siccome le competenze acquisite devono essere affiancate da un aggiornamento professionale continuo. Questo lavoro presenta la formazione e le competenze dell'insegnante di lingua italiana in Albania. Si inizia dalla sua formazione di base che secondo il nostro sistema parte con un master in Didattica dell'italiano che prevede accanto alle aree disciplinari dell'insegnamento anche un periodo di tirocinio semestrale e la formazione continua tramite l'esperienza positiva dei corsi continui di aggiornamento. Si evidenziano alcune peculiarità e problematiche dell'insegnamento dell'italiano come lingua straniera nelle nostre scuole di primo, secondo e terzo grado.

Novos espaços da literatura marginal brasileira

Priscilla Lopes d' El Rei, Universidade Eötvös Loránd de Budapest / Universidade de Bielefeld

No Brasil, a segregação urbana é uma das faces mais importantes da desigualdade social e parte promotora da mesma. Nestas áreas de segregação, além de todos os problemas subjacentes, como a urbanização precária e a falta das condições mínimas para manter uma vida salubre, há também a ausência de equipamentos de mercado cultural. Para suprir essa necessidade, nas últimas duas décadas, temos uma grande proliferação das artes e da literatura marginal ou periférica, na qual a produção e manifestação de artistas e grupos periféricos, como o hip-hop, o grafite, a “literatura marginal” e o Slam-poetry chega para preencher esses espaços. Nos dias atuais, essa expressão cultural no Brasil é um exemplo de resistência e produções de novos sentidos políticos. As manifestações culturais suburbanas, mostram algumas propostas e mudanças na sua estrutura tanto na criação como na divulgação da arte. A apresentação tem como objetivo analisar um espectro mais amplo de espaços da literatura brasileira contemporânea, incluindo o espaço ficcional, bem como suas fronteiras oscilantes com espaços concretos do próprio sistema literário. Desta forma, a comunicação mostrará alguns exemplos de práticas performativas de literatura oral, que ocorrem em “saraus” nas periferias e favelas das grandes cidades e também circulam em plataformas de vídeo e outros espaços da circulação e recepção da literatura. Colocando, desta forma, em discussão os limites das novas fronteiras literárias.

Os usos de *desde logo* (PT) e *desde luego* (ES): um estudo contrastivo

Ana Paula Oliveira Loureiro, Universidade de Coimbra / CELGA-ILTEC

Este trabalho propõe-se dar conta dos resultados de um estudo contrastivo, que temos vindo a desenvolver, sobre as locuções adverbiais DESDE LOGO (Português) e DESDE LUEGO (Espanhol). Este par de adverbiais apresenta a mesma formação e valor de base nas duas línguas (com uma origem, comum, de deílico temporal, “Prep. + Adv”, com sentido de “desde” + “imediatamente”), mas diferentes usos e valores atuais, resultantes de processos distintos de gramaticalização (operando no plano dos conteúdos procedimentais). DESDE LOGO e DESDE LUEGO são, por isso, à partida, falsos amigos. Efetivamente, em PE contemporâneo, DESDE LOGO apresenta um comportamento frásico - muito particular e muito complexo (polifuncional e polissémico) -, oscilando entre (i) uma posição mais integrada (conservando o valor temporal deílico) e (ii) uma posição mais periférica (funcionando como

MD e assumindo essencialmente funções no plano discursivo-argumentativo). Pelo contrário, em ES atual, DESDE LUEGO perdeu quase totalmente o seu sentido temporal de “immediatez” e opera quase exclusivamente na periferia da frase (como MD), servindo essencialmente para marcar uma evidência cognitiva, no plano da modalidade epistémica. No entanto, e apesar destas diferenças, parece-nos que podemos reconhecer nos dois MDs - DESDE LOGO e DESDE LUEGO - uma posição comum, básica, na esfera da „perceção pessoal“, associada aos valores de “immediatez” e “proximidade”, de que resultarão contextos de uso comuns. O presente estudo propõe-se descrever contrastivamente os valores e contextos de uso das duas locuções e tem por base empírica os dados disponíveis em dois *corpora* de referência para as duas línguas – o CRPC (Corpus de Referência do Português Contemporâneo) e o CREA (Corpus de Referencia del Español Actual).

I numerali nella fraseologia italiana e spagnola

Antonia Luketin Alfirević, Università di Spalato

Le espressioni idiomatiche vengono spesso definite come il legame tra strutture linguistiche e strutture cognitive. Si considera che esse rispecchino la storia e i costumi del singolo popolo nonché la mentalità dei parlanti e della comunità linguistica. Nelle diverse lingue si parla anche con i numeri che si usano e si esprimono in modi diversi. Il valore espressivo delle lingue risulta evidente soprattutto nell'uso approssimato dei numerali.

Partendo da un corpus basato sul materiale lessicografico, il presente lavoro si propone di mettere a confronto le espressioni idiomatiche italiane e spagnole che tra le sue componenti includono un numero o un elemento che esprime quantità in generale. Al significato di quantità o ordine espresso attraverso i numerali nelle espressioni idiomatiche prese in esame, spesso si aggiungono altri connotati simbolici come pure i concetti culturali dei numeri.

L'obiettivo del nostro lavoro sarà descrivere il significato e la simbologia dei numerali nelle espressioni idiomatiche italiane e spagnole. In particolare cercheremo di illustrare le equivalenze tra le due lingue e la loro natura e di mettere a confronto gli esempi nei quali i numeri usati nelle espressioni delle due lingue non corrispondono.

Binomi lessicali con nomi propri in italiano, croato e in altre lingue europee

Maslina Ljubičić, Università di Zagabria
Damir Mišetić, Università di Mostar

I binomi rappresentano un tipo di unità fraseologiche particolare, diffuso nelle lingue europee. Sono costituiti da coppie di parole che appartengono di solito alla medesima categoria, unite da una congiunzione o meno (in italiano: *armi e bagagli, o bere o affogare, zig-zag*; in croato: *glavom i bradom, ni krovni dužan, crkni-pukni*), più raramente da una preposizione (ad es., italiano *dalla testa ai piedi*, croato *od glave do pete*). Non sono escluse neanche le sequenze di quattro elementi, ad es., gli equivalenti possibili dei binomi col significato di ‘chiunque’ (francese *Pierre et Paul*, croato *Petar i Pavao*, tedesco *Hinz und Kunz*), possono essere i trinomi in italiano (*Tizio, Caio e Sempronio*), in inglese (*Tom, Dick and Harry*) o in portoghese (*Fulano, Beltrano e Sicrano*), e in spagnolo esiste il trinomio (*Fulano, Mengano y Zutano*) oppure il quadrinomio dello stesso valore (*Fulano, Mengano, Zutano y Perengano*).

In questo lavoro, partendo dall’italiano e dal croato come lingue di confronto principali, ci poniamo come obiettivo l’analisi dei binomi lessicali contenenti i nomi propri in varie lingue europee, nonché delle loro possibili equivalenze. La ricerca è basata su un corpus di esempi tratti da vari dizionari e studi fraseologici. Tra i risultati d’indagine preliminari rileviamo che alcuni dei fraseogrammi contenenti i binomi con nomi propri sono maggiormente usati in una lingua (ital. *fare da Marta e da Maddalena*), e riflettono qualche volta la vita locale di un’epoca (ad es. di Venezia, *esser tra Marco e Todero*), mentre altri sono diffusi in molte lingue europee, il che è dovuto alla comune eredità culturale (italiano *tra Scilla e Cariddi*; francese *coll’ordine diverso, entre Charybde et Scylla*; croato *između Scile i Haribde*; greco

μεταξύ Σκύλλας και Χάρυβδης, ecc.). Gli uni e gli altri non di rado hanno equivalenti binomiali intra- e interlinguistici senza nomi propri.

« jo ne dis hui mes hores » ; Représentation du temps et de la durée dans un sermon de Maurice de Sully

Imre Gábor Majorossy, Université Catholique de Hongrie

Juste après l'incendie catastrophique de la Cathédrale Notre-Dame de Paris il vaut la peine de jeter un coup d'œil non seulement sur l'héritage culturel d'architecture, mais aussi sur l'aspect spirituel du patrimoine. Le recueil des sermons de Maurice de Sully, évêque de Paris représente les premiers textes en français et comprend d'une part une série d'homélies pour les dimanches et les fêtes les plus importantes, d'autre part une série pour les fêtes de saints. L'intervention se penchera sur un seul exemple des sermons qui est devenu plus tard le point de départ de plusieurs récits ultérieurs (p. ex. : Mönch Felix, Lai de l'Oiselet). L'histoire édifiante se trouve insérée dans un sermon qui se base sur un passage de l'Évangile de St. Jean (Jn 16,21), au troisième dimanche après Pâques. Bien que la parabole insérée sur le moine qui part pour se promener et lire, mais qui a été vraiment séduit par le chant d'un oiseau, semble rien à voir avec le passage, il est bien facile de trouver le lien : le caractère multiple et insaisissable du temps. C'est justement ce caractère complexe qui se trouve au centre de l'intervention. Elle a pour but de relever la méthode et les outils poétiques par lesquels le passage de l'Évangile et le conte éducatif se lient et de présenter l'articulation artistique du temps et de la durée.

Cuvintele/expresiile italiene și franceze din prima carte de rețete românească, aparținând lui Constantin Cantacuzino Stolnicul (secolului XVII)

Castilia Manea-Grgin, Institutul de Științe Sociale „Ivo Pilar”, Universitatea din Zagreb

Acum trei-patru decenii, cărțile de rețete din epocile mai vechi, cuprinzând de multe ori nu numai rețete culinare, ci și de alt tip (medicinale, chimice etc.) au început să fie din ce în ce mai mult folosite ca izvoare istorice și/sau ca obiecte ale cercetării lingvistice.

Comunicarea de față este axată pe prima carte de rețete românească, care a aparținut cel mai probabil aristocratului și marelui om de cultură Constantin Cantacuzino Stolnicul (1639-1716), fiind compilată, se pare, către sfârșitul secolului XVII, poate chiar de către el însuși. Scrisă în românește, dar cu litere chirilice, a rămas în manuscris până în secolul al XIX. Cartea conține în principal rețete culinare, dar și câteva pentru chimicale (folosite în gospodăriile celor avuți). Multe dintre ele au fost traduse foarte fidel în principal din cărți tipărite italienești de sfârșit de secol XVI și de secol XVII, precum și din cărți franțuzesti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, care au fost bestselleruri timp de decenii.

Este cunoscut că gastronomia, ca și arta italiană au deținut primatul în Europa secolului XVI, cât și faptul că francezii au revoluționat bucătaria elitelor europene în a doua jumătate a secolului următor. Vizibilele influențe din aceste două gastronomii asupra cărții presupuse a fi aparținut Stolnicului (și apoi fiului său cel mare, Radu, și soției acestuia, Stanca) denotă faptul ca măcar o parte a aristocrației românești era interesată de ce mâncau elitele în vestul Europei și își permiteau să cumpere cărți de rețete scumpe, ca și ingredientele costisitoare prezente în ele.

Cuvintele/expresiile italiene și franceze din carte sunt relativ numeroase și, bineînțeles, legate în general de gastronomie. În comunicare se va încerca gruparea lor din punct de vedere gramatical, separarea celor care apar numai în această carte de cele care fac parte și astăzi din vocabularul gastronomiei românești, stabilirea (în măsura în care e posibil) dacă acestea din urmă au intrat în limba română prin cartea Stolnicului sau existau dinainte etc. În final, se va încerca și poziționarea cărții în contextul mai larg al influențelor italiene și franceze în Țările Române în secolul al XVII-lea.

Un nouveau regard sur le marquage différentiel de l'objet dans les langues romanes

Alexandru Mardale, Institut des Langues et Civilisations Orientales de Paris & Laboratoire SeDyL CNRS IRD

Un des phénomènes les plus étudiés en linguistique romane est *l'accusatif prépositionnel* (Niculescu 1965), connu aussi comme *le marquage différentiel de l'objet* (MDO, Bossong 1985). Il s'agit d'une construction que seules certaines langues et dialectes romans connaissent : l'espagnol, le roumain, le sarde, le catalan, le corse, le sicilien. Elle consiste à marquer par une préposition grammaticalisée les objets directs ayant des propriétés sémantiques et pragmatiques spécifiques (p. ex., être animé/humain, connu, familier, unique, saillant, topicalisé, etc.). Ces différentes propriétés ont été largement étudiées, tant en diachronie qu'en synchronie. Ainsi, nous disposons à présent de nombreuses analyses qui nous permettent de bien comprendre leur importance dans le fonctionnement du MDO aussi bien au sein d'une langue particulière que dans une perspective inter-langues (von Heusinger & Kaiser 2005; Mardale 2009, 2010; Lemmolo 2010). En plus du marquage prépositionnel, ces mêmes langues peuvent – voire doivent, dans le cas de certains types d'objets (p.ex., avec les pronoms et les noms propres de personne) – avoir un marquage par un pronom faible à l'accusatif. Ce phénomène est connu comme *le redoublement clitique* et a souvent été mis en relation avec le marquage prépositionnel (en ce sens que le premier est dépendant du second), mais en revanche il a toujours été analysé comme un phénomène à part entière du fait de son développement ultérieur par rapport au marquage prépositionnel (SOR 2016). Sur la base des données issues principalement de l'ancien roumain et de l'ancien espagnol, qui sont les langues romanes présentant un système de MDO systématique et hautement grammaticalisé, nous proposons ici une analyse unifiée des marquages prépositionnel et pronominal, en les considérant comme deux facettes d'un phénomène unique. Nous montrons que leur apparition conjointe est associée à un effet de *topic familier*, tandis que leur apparition disjointe correspond à un effet de *mise en saillance* (*premier plan*).

La qualité de la prononciation en L2 – l'indicateur de la compétence sociolinguistique

Vanda Marijanović, Université de Toulouse Jean Jaurès

La prononciation est, telle la face émergée de l'iceberg, la dimension la plus perceptible de l'expression langagière. Elle marque nos origines, l'appartenance à un milieu social et varie également selon la situation de communication. Dans le domaine de l'acquisition des langues étrangères, des études ont démontré son poids et son influence, non seulement bien évidemment pour l'expression (la précision, la fluence), mais aussi pour la qualité de la compréhension orale. De surcroît, un lien fort a été établi entre les performances de prononciation et l'accès à la littératie (Seymour, 2003). Or, ce fait a été pendant bien trop longtemps négligé par la didactique des langues étrangères, ainsi que les glottopolitiques. En effet, c'est précisément cet élément de la langue qui demeure toujours visible, que l'on ne peut pas cacher, qui provoque de l'anxiété, insécurité linguistique. Une bonne prononciation en langue étrangère apporte de la confiance à l'apprenant et est considérée comme l'une des caractéristiques essentielles des locuteurs-usagers considérés comme performants (Weber, 2013 ; Detey, et al. 2017). Cette présentation vise ainsi à mettre l'accent sur une compétence langagière fondamentale et à la réhabiliter en lui octroyant une place d'honneur. Nous proposons de définir le contexte théorique dans lequel elle s'inscrit du point de vue linguistique, psycholinguistique et didactique (diverses pratiques de correction phonétique). L'innovation pédagogique repose dans ce cas précis plutôt dans une mise en lumière de la compétence phonético-phonologique en L2 et de son influence pour le développement de la compétence sociolinguistique. De surcroît, et en prolongement de ce travail mené sur la dimension orale de la langue, nous gardons aussi à l'esprit les liens que l'oral entretien avec l'écrit (dans l'espace linguistique européen). La bonne compétence à l'oral ressort de la sorte comme un facteur significatif de la littératie réussie, et contribue ainsi à l'intégration des locuteurs allophones.

El ir y venir de *La Rambla paralela*

Jasmina Markič, Universidad de Ljubljana

La novela del autor colombiano Fernando Vallejo *La Rambla Paralela* es un permanente ir y venir entre el presente y el pasado, entre la vida y la muerte, el olvido y el recuerdo. En el estilo narrativo del autor abundan los verbos de movimiento, sobre todo *ir* y *venir*, como verbos plenos (*iba(n)* y *venía(n)*, *yendo* y *viniendo*, *viene* y *va*), sustantivos (*el ir y venir*, *un ir viniendo*), marcadores conversacionales de tipo *vaya*, *venga* o como auxiliares de perifrasis verbales (*ir a* + infinitivo, *ir* + gerundio, *venir* + gerundio). Muchos usos son típicos del español de Colombia, frecuentes en el habla de Medellín, Antioquia. El presente estudio se centra en los valores temporo-aspectuales, modales y pragmáticos del verbo *ir* en los diferentes tipos de construcciones que aparecen en los diálogos del protagonista con su alter ego en sus deambulaciones por los espacios (Barcelona / Medellín) y tiempos paralelos (presente / pasado, recuerdo / olvido). Asimismo, se pretende destacar algunos valores modales (epistémicos, deónticos y contrafactuales) de las perifrasis verbales con *ir* (*ir a* + infinitivo e *ir* + gerundio) y estos usos en algunas construcciones semejantes, no perifrásicas, de tipo *vaya usted a saber*. También se harán comentarios sobre las posibles soluciones traductológicas para dichas construcciones en la versión eslovena de la novela.

A tradução na defesa das línguas minoritárias

Cláudia Martins, Instituto Politécnico de Bragança

Sérgio Ferreira, Instituto de Sociologia da Universidade do Porto

No âmbito dos Estudos de Tradução, Michael Cronin tem vindo a alertar os académicos para a ausência de um estudo sério do papel da tradução, nas suas variadas formas, na defesa e empoderamento das línguas minoritárias. Com base em casos de boas práticas identificados em países europeus com línguas minoritárias oficialmente reconhecidas, pretendemos refletir sobre a função que a tradução literária, a tradução técnico-científica e a tradução audiovisual têm vindo a exercer no contexto atual. Paralelamente, centraremos a nossa atenção na língua mirandesa, cujos direitos linguísticos foram reconhecidos em 1999 em Portugal (Lei n.º 7/99), avaliando até que ponto estas boas práticas têm sido replicadas no caso desta outra língua da nação portuguesa. Por fim, tencionamos igualmente apresentar os resultados de um estudo realizado em 2016 sobre o capital tradutológico do mirandês e a forma como este pode ou não empoderar o mirandês para o futuro e quebrar a crise de reprodução da língua.

Las alteraciones de la fábula clásica en sus variantes transatlánticas

Gordana Matić, Universidad de Zagreb

Los fabularios llegaron a Ultramar en las primeras décadas de la Conquista. Sin embargo, el periodo más fértil para la fábula hispanoamericana se corresponde con el periodo del florecimiento de la fábula en España, o sea, el siglo XVIII y las primeras décadas del XIX, lo que se explica por una cierta afinidad de instancias filosóficas y artísticas entre literatos españoles y latinoamericanos, que tomarían como punto de referencia las fábulas clásicas, las de sus colegas españoles y las de los escritores franceses.

A pesar de su pretendida intención de alcanzar un valor universal, la fábula actúa como una especie de indicador de las corrientes, modas y tendencias del periodo histórico de su producción. En las épocas marcadas por las crisis y tensiones sociales y políticas, ella se convierte en un vehículo de crítica que sobrevive a cualquier tipo de represión y encuentra el camino hacia su público lector. En sus manifestaciones particulares puede llegar a una especie de sátira costumbrista contra determinadas profesiones, crítica de los matrimonios desiguales por interés o a deshonra, sátira del academicismo, burla de los procedimientos legales, comentario sobre los episodios y circunstancias de la vida moderna. Entre los numerosos cultivadores iberoamericanos de la fábula en el siglo XIX en este trabajo se abordarán textos del cubano José María de Heredia, del ecuatoriano Juan León Mera, del mexicano José

Joaquín Fernández de Lizardi, cuya antología completa de fábulas se publica en 1818 con el título de *Fábulas del pensador mexicano*, del peruano Mariano Melgar, del guatemalteco Juan Diéguez Olaverri, y algunos otros con el propósito de observar las alteraciones que en ellas se producen con respecto a sus modelos clásicos europeos.

Vulgarni latinski u Splitskom evangelijaru (*Evangeliarium Spalatense*)

Mirjana Matijević Sokol, Sveučilište u Zagrebu

Za hrvatsku romanistiku bilo je izuzetno važno uključivanje Petra Skoka u akademsku nastavu godine 1913/14. **Petar Skok** (1881-1956), smatra se ocem hrvatske romanistike. Za arheologe, povjesničare i latiniste osobito je zanimljiv njegov kapitalni rad *Pojave vulgarno-latinskoga jezika na natpisima rimske provincije Dalmacije*. Kako je 2016. godine izašlo iz tiska kritičko izdanje naše najstarije knjige, *Splitskog evangelijara (*Evangeliarium Spalatense*)* iz VIII. st., pridružila sam se obilježavanju obljetnice Odsjeka za romanistiku. Naime, očekivalo se od P. Skoka u ono vrijeme da napravi jezičnu analizu ove knjige. No, tek kritičko izdanje to omogućava. U izlaganju će se navesti najvažniji opažaji o jeziku osnovnog teksta ES tj. četveroevangelja *Vulgata*, ali i kasnijih bilješki na marginama. Osnovni tekst kodeksa je Jeronimova *Vulgata* koja očituje postklasične promjene latinskog jezika odnosno odraz je formiranja kršćanskog biblijskog latinskog izričaja. No i u takvom Jeronimovom tekstu prisutan je jezični sloj govornog jezika skriptora koji je ušao u tekst tijekom njihova rada kao nehotičan doprinos. U izlaganju će navesti glavne značajke tog jezičnog sloja s namjerom da potaknem romaniste da obrate pozornost na ovaj vid istraživanja i pridonesu odgovoru na postavljena pitanja mesta i vremena nastanka ovog kodeksa koji je u samim temeljima europske pismenosti.

Il contributo di Alberto Fortis alla comprensione della tradizione orale dei popoli della Dalmazia

Roberta Matković, Università Juraj Dobrila di Pola

Quando Alberto Fortis pubblicò il suo *Viaggio in Dalmazia*, il libro ottenne subito un successo presso il pubblico. Ciò non stupisce per due ragioni: la prima è la curiosità onnivora dell'autore che unita a uno stile di scrittura piacevole e scorrevole, offre tanti dati e curiosità sui luoghi visitati; la seconda è rappresentata da una caratteristica del secolo – viaggiare e conoscere – e le isole e le coste della Dalmazia erano all'epoca un territorio sconosciuto e misterioso per gli Europei.

Fortis fu spinto dal desiderio di avvicinare ai suoi lettori la realtà della Dalmazia anche dal punto di vista culturale. Voleva capire e far capire, ai suoi lettori, una civiltà diversa da quella delle città europee. Per questa ragione descrive con minuzia il folclore, gli usi e i costumi, e raccoglie e traduce alcune canzoni popolari, parole e frasi.

Il contributo di Fortis non eccede nella quantità delle traduzioni, ma è significativo innanzi tutto dal fatto che ha fissato nel tempo, e fatto pervenire ai posteri, alcuni canti popolari, che altrimenti rischiavano di essere perduti per sempre. È importante il fatto che, in base alle scelte di canti popolari che Fortis ha svolto per la sua pubblicazione, e dai dati che offre sulla lingua, l'idea che il lettore può crearsi sul quadro culturale dei popoli della Dalmazia, non è quella di un popolo incivile.

Las representaciones de Eva Perón: mito y disputas políticas en *Santa Evita*

Luciana Medeiros Teixeira Francisco, Universidad de Brasilia

En este trabajo buscamos analizar, desde una narrativa ficcional, cómo un cadáver pudo provocar una ola de fanatismo y violencia y simbolizar el destino de un país. De igual manera, buscamos reflexionar acerca de las huellas del periodo dictatorial en las primeras décadas del siglo XXI por medio del entrecruzamiento entre ficción, historia y discurso político. Para tanto, analizamos la novela *Santa Evita*, del periodista y escritor argentino Tomás Eloy Martínez. Empezamos por el estudio del contexto

histórico en el cual se inserta la narrativa y, después, resaltamos la violencia del periodo, el tratamiento dispensado a la memoria, las huellas del estado de excepción que sobreviven en la contemporaneidad y su entrecruzamiento con la literatura latinoamericana. Luego, pasamos al estudio de las representaciones de Eva Perón presentes en la narrativa, así como su utilización política, su relación con el mito fundador argentino y toda la violencia impuesta a su cuerpo muerto. En la narrativa de *Santa Evita* podemos percibir su cuerpo robado como un lugar de violencia y de resistencia al régimen dictatorial. Evita como víctima y desaparecida política prefigura la posterior represión de los años 60, 70 y 80. Es la primera de los 30 mil muertos y desaparecidos políticos de la última dictadura argentina. En la obra, Evita es la metáfora del poder, así como de la resistencia contra sus abusos.

Importanța lucrării *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (ERHSJ) pentru istoria limbii române

Roberto Merlo, Universitatea din Torino

Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika al binecunoscutului romanist și românist croat Petar Skok conține un bogat material de limbă română care, în ciuda trecerii timpului și a progresului cercetării, continuă să prezinte un interes deosebit pentru lingvistica istorică și lexicografia românească, care, însă, l-a ignorat în mare măsură. În contribuția mea voi analiza un eșantion reprezentativ din acest material, inclus în *Dicționar* cu precădere în următoarele contexte: 1. cuvinte-titlu în care apar cuvinte scr de origine r.; 2. cuvinte-titlu scr. în care apar cuvinte de origine neslavă prezente și în r.; 3. cuvinte-titlu scr. în care este indicată o origine slavă a termenilor r.

Analiza vizează să pună în evidență interesul materialului etimologic românesc conținut în *Dicționarul* lui Skok dintr-o perspectivă dublă: pe de o parte, prin prisma lexicologiei balcanice, în care limba română se integrează în mod natural, și nu doar cu variantele sale sud-dunărene; pe de altă parte, din punctul de vedere al relațiilor lingvistice slavo-române și al încadrării acestora în orizontul mai amplu al contactelor lingvistice interbalcanice.

La traduction humaine par opposition à la traduction automatique : l'exemple du couple français-slovène

Adriana Mezeg, Université de Ljubljana

Le siècle dernier a vu d'énormes changements dans quasi tous les domaines de la vie humaine, de nombreux étant dus, dans une large mesure, à des évolutions technologiques. En effet, avec l'arrivée de l'Internet dans les années 1990 qui est progressivement devenu accessible à tous, le développement et les avancées quotidiennes au niveau des technologies de l'information et de la communication, etc., la vie que nous connaissons avant et les modes de vie des générations actuelles ont changé complètement. Ces progrès technologiques avaient, ont et auront probablement toujours une influence importante, entre autres, sur le développement des cultures et des sociétés, sur l'apprentissage des langues et également sur la traduction. C'est aux changements dans le domaine de la traduction que nous allons nous concentrer dans la présente communication. Si avant la révolution numérique et l'arrivée des outils de traduction automatique la traduction se faisait à l'aide de dictionnaires imprimés, ce n'est plus le cas aujourd'hui. En effet, ceux-ci sont remplacés, entre autres, par des dictionnaires électroniques et encore plus par des dictionnaires numériques gratuitement disponibles en ligne, par des corpus numériques, des ressources hybrides comme Linguee et des outils de traduction automatique en ligne comme Google Traduction et son rival récent DeepL. En raison d'un choix croissant des outils de traduction automatique et de leur amélioration considérable ces dernières années, on se demande si ces outils peuvent ou pourraient un jour remplacer les traducteurs. C'est à cette question actuelle que nous tâcherons de répondre en comparant la traduction humaine et la traduction automatique sur le couple français-slovène. A la base de quelques textes français de différents domaines (la littérature, la presse, la politique, l'UE, le droit, etc.), nous allons étudier la qualité des traductions en slovène fournies par nos étudiants de traduction en Master et le service Google Traduction afin d'évaluer la performance de ce dernier, c'est-

à-dire ses points forts et faibles, et donc montrer si et à quel point les outils de traduction automatique en ligne menacent les traducteurs humains professionnels.

La construction *se faire + infinitif* d'un point de vue croatophone

Miriam Miculinić, Université de Zagreb

Si la notion de causativité et les constructions syntaxiques exprimant la causativité en français ont fait l'objet de nombreuses recherches (Tesnière 1959, Grevisse 1969, Batistić 1978, Novakova 2002, Žagar-Szentesi 2011), peu d'articles ont été consacrés à l'analyse contrastive franco-croate de ces constructions (Bohač 1995, 1996; Bajrić, Raffaelli 2011). La conceptualisation de la construction (*se*) + *faire* + infinitif (SFI) semble particulièrement difficile pour les apprenants de FLE croatophones. Cette étude prend appui sur des traductions de phrases choisies (thèmes et versions) produites par des apprenants de FLE croatophones ayant atteint un niveau d'utilisateur indépendant du français (niveau B1-B2). Il s'agit de phrases contenant la construction SFI ainsi que de phrases en croate pour lesquelles l'on s'attendait à une version contenant ladite construction. Notre étude vise à constater à quel point les apprenants de FLE indépendants maîtrisent la construction SFI afin de détecter la portée de conceptualisation de cette construction allant d'un sens causatif vers un sens passif. Dans un deuxième temps, nous tenons à proposer une systématisation typologique des moyens lexiques, morfo-syntactiques et pragmatiques par lesquels les équivalents de SFI peuvent être exprimés en croate dans le but de fournir un cadre théorique pour faciliter la conceptualisation de cette construction.

Gramatica academică a limbii române în contextul modernizării gramaticilor limbilor romanice

Florentina-Gabriela Mihai, Universitatea Ovidius din Constanța

În procesul modernizării lingvistice, sub aspectul metodologiilor de cercetare, al corpusurilor conceptuale și/sau terminologice sau al modului de (re)structurare a conținuturilor gramaticale, gramaticile academice ale limbii române (GA 1963/1966, GALR 2005/2008) sunt reprezentative pentru epoci istorice în care au fost concepute și publicate. Pe linia tradiției comparativ-istorice, GA este o gramatică normativă, prescriptivă, corectivă, oferind vorbitorilor un set omogen de reguli morfologice, sintactice de utilizare a limbii române. GALR schimbă perspectiva asupra faptelor de limbă, propunând o descriere sincronică, morfosintactică, a limbii în uz.

Receptarea critică a celei mai noi gramatici academice a limbii române (GALR) motivează studiul de față, al cărui obiectiv este acela de a încadra procesul de modernizare a gramaticii limbii române într-un context extins, de *rescriere* (actualizare) a gramaticilor limbilor romanice (franceză, italiană, portugheză, spaniolă) în cheie lingvistică modernă (metode de cercetare, modele și teorii lingvistice etc.), de natură structuralist-analitică, structuralist-sintetică (generativistă), funcționalistă, pragmatic-discursivă.

Analizând sursele bibliografice ale GALR, sunt identificate lucrări corespondente, gramatici contemporane, moderne, ale altor limbi române (Bosque, Demonte 1999, Dubois, Lagane 1997, Renzi, Salvi, Cardinaletti 2001, Riegel, Pellat, Rioul 1997, Sobrero 1993, Wilmet 1997 etc.). Atât prezența unor astfel de gramatici în bibliografia GALR, cât și apariția cvasisimultană a unor lucrări echivalente (Cuhna, Cintra 1984, NGLE 2009) justifică prezenta analiză a gramaticilor moderne ale limbilor romanice (vezi *supra*), sub aspect conceptual, terminologic și/sau la nivelul structurării conținuturilor, astfel încât sincronizarea gramaticii actuale a limbii române cu gramatici ale altor limbi ce dețin statutul modernității să fie confirmată.

Siete casas vacías de Samanta Schweblin – en el limbo entre el cuento realista y el cuento fantástico

Sanja Mihajlovikj-Kostadinovska, Universidad Santos Cirilio y Metodio de Skopie

“Pienso que las cosas suceden siempre en el mismo orden, incluso las más insólitas”, reza una frase de uno de los cuentos recogidos en el libro *Siete casas vacías* de Samanta Schweblin, ganadora del Premio Internacional de Narrativa Breve Rivera de Duero en 2015. Endudada con una boyante tradición de literatura fantástica, esta autora argentina, partiendo de la idea de que la normalidad es un concepto muy maleable, escribe estos cuentos no con la intención de trascender la realidad, sino de revelar el lado oscuro, insólito e inquietante de ella, donde predominan la incomunicación y la locura (esta última entendida más bien como mal generalizado que como una desviación quijotesca).

El propósito de nuestro trabajo será intentar definir estas particulares narraciones que no encajan plenamente en la literatura realista, tampoco se las podría etiquetar como cuentos fantásticos puros, más bien guardan similitudes con la llamada literatura neofantástica. El análisis se centrará en los procedimientos narrativos de los que se sirve la autora para conseguir la precisa dosificación de elementos relativamente extraños en la cotidianidad, sin que los límites de esa cotidianidad se vean perturbados o cuestionados. Una especial atención recibirá lo que denominamos aquí “técnica del vacío” gracias a la cual lo sorprendente se introduce mediante una grieta creada por lo implícito, es decir por lo que queda fuera de la ficción, y de ahí también fuera de la posibilidad de una explicación racional.

Identificación y diferenciación de los complementos verbales en español

Bojana Mikelenić, Universidad de Zagreb

Este trabajo se centra en las relaciones sintáctico-semánticas dentro del predicado en español y la posibilidad de distinción y anotación (manual y automática) de cuatro complementos verbales: el complemento directo (CD), el indirecto (CI), el circunstancial (CC) y el de régimen (CR). El CD y el CI son dos objetos tradicionales –el acusativo y el dativo latín–, pero dada la falta de declinación de los sustantivos españoles, se acude a la pronominalización para distinguirlos. Sin embargo, la difusión de los fenómenos de leísmo, laísmo y loísmo, hace esta distinción más complicada (p. ej. *ayudarle / ayudarlo a alguien*). El CC y el CR son formalmente similares, pero el CR se acerca al CD por su estrecha relación con el verbo. El CR también se denomina *complemento u objeto preposicional*, pero el tema sobre el valor de su preposición que difiere al compararla con la del CC es un asunto muy debatido (la llamada gramaticalización o la desemantización de la preposición del CR). El CC suele definirse semánticamente (CC de lugar, tiempo, modo, etc.) y se opone a los objetos, pero la cuestión de los CC argumentales (p. ej. *Reside en Madrid*) sigue siendo complicada. Finalmente, los cuatro complementos del verbo español pueden ser introducidos por la preposición *a*, que los hace aún más difíciles de distinguir formalmente. En este trabajo nos enfocaremos en estas y otras cuestiones en relación con la diferenciación entre los complementos verbales, viendo algunas soluciones de la anotación morfosintáctica en varios corpora y bases de datos de la lengua española (*AnCora*, *SenSem*, *ADESSE*).

Sur Guberina, Meschonnic et le rythme dans la traduction

Vanda Mikšić, Université de Zadar

Lors du processus traductif, il est inévitable pour chaque traducteur littéraire de se poser la question du rythme, qui participe à la construction du texte dans sa singularité et véhicule des effets poétiques. Dans notre communication, nous nous proposons de passer en examen le processus de réflexion traductologique autour de ce concept, en mettant en parallèle notamment deux auteurs d'envergure, le théoricien croate Petar Guberina (*Stilistika*, 1967) et le théoricien français Henri

Meschonnic (*Pour la poétique II*, 1973 ; *Le signe et le poème*, 1975 ; *Critique du rythme*, 1985 ; *Poétique du traduire*, 1999), afin de tirer quelques conclusions utiles pour la traductologie à l'heure actuelle.

La variazione linguistica e l'identità locale nella musica hip hop italiana e polacca

Kamila Miłkowska-Samul, Università SWPS, Varsavia

Il presente contributo vuole offrire un'analisi dei modi in cui la variazione linguistica viene sfruttata nella musica hip hop degli ultimi anni per esprimere e rafforzare le identità locali.

Questo obiettivo verrà raggiunto tramite un confronto tra due realtà linguistiche ben diverse: quella italiana e quella polacca. Mentre la diversificazione del repertorio italiano, soprattutto dal punto di vista diazepotico, è un fatto ben noto, la situazione linguistica polacca è caratterizzata piuttosto dall'omogeneità. Per questo motivo, sarà interessante osservare come i repertori così strutturalmente diversi affrontino la questione dell'identità locale, centrale nel caso della cultura hip hop, quali soluzioni lessicali, morfosintattiche, stilistiche vengano adoperate per costruire e esprimere il carattere della comunità a cui l'artista appartiene.

L'analisi della correlazione tra l'identità, la musica e la lingua sarà basata su un corpus dei testi delle canzoni hip hop italiane e polacche degli anni Dieci del Due mila.

Questo contributo cercherà di iscriversi in una discussione importante per la sociolinguistica sullo "sdoganamento" e la "rottamazione" dei dialetti nel contesto italiano contemporaneo, valutando le possibilità che essi offrono specialmente al parlante giovane in cerca della propria identità. Confrontando la situazione italiana con la realtà polacca si vuole indagare sull'universalità di certi concetti e premesse vivi nell'ambito della linguistica romanica (in particolare dell'italianistica) per l'analisi di altre lingue, per esempio slave come il polacco.

Darovi u Zbirci za talijanistiku kao prilog povijesti zagrebačke romanistike

Marijana Mišetić, Sveučilište u Zagrebu
Nevia Raos, Sveučilište u Zagrebu

Cilj je rada u povodu stote obljetnice zagrebačke romanistike podsjetiti na neke sveučilišne profesore, filologe, prevoditelje i bibliofile iz zagrebačke romanističke i talijanističke zajednice koji su obilježili povijest i sadašnjost zagrebačke romanistike i talijanistike i to ne samo svojim međunarodnim znanstvenim autoritetom i ugledom te predanim nastavnim i kulturnim radom nego i velikodušnim darivanjem knjiga i čitavih privatnih knjižnica kojim su obogatili knjižične fondove Odsjeka za romanistiku i Odsjeka za talijanistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, učinivši ih relevantnima i u međunarodnom kontekstu.

Rad daje pregled i opisuje najznačajnije darove istaknutih predstavnika zagrebačke romanistike i talijanistike u Zbirci za talijanistiku.

Aventures et mésaventures des traducteurs littéraires face aux noms propres. Réflexions autour des traductions de I. L. Caragiale en français

Constantin-Ioan Mladin, Université « Saints-Cyrille-et-Méthode » de Skopje, Université « 1er Décembre 1918 » d'Alba-Iulia

I. L. Caragiale (1852-1912), l'un des plus grands écrivains classiques roumains a été beaucoup traduit en français. Mieux ou pire, mais beaucoup et même de son vivant.

Le but poursuivi dans cet article est d'aborder la problématique de la traduction des noms propres (anthroponymes et toponymes) relevés dans un corpus composé des traductions en français de I. L. Caragiale.

Après un examen succinct des traductions françaises de l'œuvre de I. L. Caragiale, cette contribution évoque et clarifie quelques-uns des problèmes essentiels posés par les noms propres en traduction pour tenter ensuite de déterminer quelles incidences ont les choix des procédés que recouvre la translation : l'emprunt (la non-traduction), le calque, la transposition, l'adaptation formelle (selon les particularités phonétiques et les normes orthographiques de la langue cible), la naturalisation, la modulation, l'exotisation et l'incrémentialisation (à l'aide du paratexte et des didascalies), l'étoffement et le dépouillement.

Le choix (habile ou moins inspiré) d'une solution de traduction quelconque s'avère décisif dans la compréhension du contenu culturel (au sens large) évoqué et, par conséquent, du message même transmis par le texte littéraire.

Or, dans le cas précis de l'œuvre de I. L. Caragiale, cet aspect est d'une grande importance, sachant combien l'écrivain était attaché au symbolisme des noms propres (en particulier des anthroponymes) en tant qu'outil de classification typologique de ses personnages (surtout dans ses comédies).

Dialetti in contatto nella Regione Istriana

Eliana Moscarda Mirković, Università Juraj Dobrila di Pola
Nada Poropat Jeletić, Università Juraj Dobrila di Pola

La proposta di intervento è finalizzata a presentare alcuni dei risultati ottenuti dalle ricerche condotte nell'ambito del progetto *Archivio della memoria linguistica e culturale dell'Istria*, realizzato in collaborazione tra l'Università degli Studi Juraj Dobrila di Pola e l'Università degli Studi di Trieste. Verrà illustrato come il progetto preveda la creazione di un archivio della memoria linguistica e culturale della Regione Istriana, attraverso la raccolta di fonti per formare una prima base di conoscenze e informazioni, selezionate attraverso una campagna di colloqui e interviste con i depositari del sapere linguistico e culturale istriano relativo al campo semantico della Casa.

Lo scopo del progetto è quello di costituire gradualmente un archivio accessibile sia agli studiosi sia agli interessati; un archivio che possa documentare identità e storia delle genti istriane. È evidente, infatti, che la globalizzazione e il mutare delle condizioni economiche e sociali rischiano di far scomparire per sempre un patrimonio immenso di pratiche e di saperi, che sono solo apparentemente umili e che di fatto sono l'ossatura portante di qualsiasi approfondimento storico.

Per una visione d'insieme la ricerca, oltre alle parlate romane dell'Istria, esaminerà sia i punti croati sia i punti sloveni. La ricerca documenterà, attraverso le parole locali, i diversi aspetti della vita e del lavoro tradizionali delle comunità dell'Istria, in buona parte ormai obsoleti. I materiali raccolti forniranno il riflesso delle profonde trasformazioni sociali, culturali e linguistiche che hanno interessato questo territorio. L'archivio verrà incontro alla preoccupazione di non perdere nulla della complessa ricchezza che caratterizzerà il *corpus* dei dati raccolti nelle inchieste.

La ricerca rappresenta la prima fase di un progetto su vasta scala, condotto sul modello dell'Atlante Storico-Linguistico-Etnografico del Friulano diretto da Gian Battista Pellegrini e del Slovenski dialektoški leksikalni atlas slovenske Istre (2 vol.) diretto da Franco Crevatin.

Observations concernant l'évolution sémantique du protorom. */le'β-a-re/ dans les dialectes romans

Mihaela-Mariana Morcov, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”

Comme */sa'l-i-re/, le protorom. */le'β-a-re/ se remarque par une fluidité sémantique qui s'explique par la nature du référent, puisque le geste associé au sens origininaire du mot ("enlever", voir l'article */le'β-a-re/, rédigé par Anne-Marie Guiraud dans DÉRom) est, dans l'esprit du locuteur en étroit rapport avec d'autres gestes implicites. Il est donc possible que dans la strate du latin parlé qui précède à la séparation des langues romanes les frontières entre les sens du verbe en question aient été moins précises, étant données les oscillations que nous constatons aujourd'hui même de manière sporadique dans les langues romanes en ce qui concerne la spécialisation sémantique du verbe, mais aussi le rapport qu'il

entretient au niveau phraséologique et dans certains contextes grammaticaux avec ses synonymes. L'objectif de cette communication est d'analyser l'aire de diffusion du sens "prendre", actualisé par les continuateurs du verbe */le'β-a-re/ au niveau dialectal des langues romanes. Nous voulons établir ainsi si, d'une part, les données fournies par la géographie linguistique attestent l'existence du sens qui nous intéresse en dehors des aires signalées jusqu'à présent dans les études antérieures et si, d'autre part, on peut déterminer le degré de vitalité de l'acception dans la Romania Occidentale. Tous ces aspects seront analysés en rapport avec les contextes lexicaux et grammaticaux où se retrouve le mot.

Traduire en français le discours économique anglais. Etude de cas – le domaine du marché Forex

Marius Octavian Munteanu, Université Dunarea de Jos de Galati

La présente étude repose sur un projet de traduction déployé pendant plus de deux ans (en cours) ayant comme but de donner la version française tant des informations d'ordre économique (marché Forex) sur la société (contribuant donc à la création d'une image identitaire par un discours promotionnel, publicitaire) qu'assurant la communication professionnelle avec les clients actuels et potentiels (les prospects). Par suite, nos objectifs sont multiples, se situant au niveau rhétorico-discursifs, mais aussi au niveau de la pragmatique de la communication professionnelle de type BC (Business to Customer). Le point de départ de cette analyse à deux volets est représenté, bien sûr, les techniques traductives utilisées pour rendre le discours traduit aussi correct de point de vue notionnel, mais surtout efficace de point de vue de la réception dans la langue-cible. Vu les différences systémiques des deux langues (anglais-français), nous nous proposons de mettre en évidence les difficultés majeures de traduction, les stratégies traductives utilisées pour les surmonter et en particulier les marqueurs discursifs employés dans la langue-source pour créer l'image identitaire de la société et ceux utilisés pour s'assurer le contact avec le public et leurs équivalents en français. Au cadre de la communication professionnelle, l'analyse privilégiera surtout les marqueurs spécifiques des divers degrés de formalisme dans la communication professionnelle anglaise et les solutions trouvées pour assurer l'équivalence stylistique de ce discours.

Italienismele recente în vocabularul românesc – circulație, semantică, adaptare

Ioana Valentina Muraruș, Universitatea din București

Lucrarea examinează un număr semnificativ de împrumuturi lexicale recente de origine italiană din limba română. Analiza sincronică va fi raportată la o perspectivă diacronică asupra împrumuturilor italiene din limba română. Date fiind intensificarea influenței italiene asupra lexicului românesc în ultimele trei decenii, ne vom opri succesiv la aspecte privind circulația termenilor (pondere, registre), la semantica neologismelor în raport cu etimonul, la tiparele de adaptare fonetică, grafică și morfologică a acestora.

Se luchamos o luchamos, ahí está la duda

Maša Musulin, Universidad de Zagreb
Ana María Valencia Spoljaric, Universidad de Zagreb

En la adquisición de una nueva lengua, siempre ocurren varias transferencias, dependiendo de si se trata de una lengua tipológicamente similar o no, del periodo de exposición a la lengua meta y de otros indicadores varios (Jarvis, Pavlenko 2008), por lo que se impone la pregunta de qué rige ese tipo de transferencia y por qué a veces ocurre frecuentemente, a veces nunca o casi nunca. Los casos de transferencia morfológica a menudo aparecen cuando la lengua meta y la lengua de origen poseen elementos morfológicos similares, pero no es necesariamente una regla general. De Angelis y Selinker (2001) constatan que la transferencia morfológica se refiere a la producción de las formas

intralingüísticas donde un morfema de la L1 se mezcla con el morfema de la lengua meta para formar una palabra aproximada a la de la lengua meta.

En croata y en español hay cuatro categorías de verbos pronominales que en algunos casos no coinciden, lo que genera ciertas dudas entre los estudiantes de español como LE. Incluso, en croata el pronombre reflexivo *se* se aplica a todas las personas del singular y plural, mientras que en español cada persona posee su propio pronombre. Por ello, realizamos una encuesta –basada en tareas obligatorias escritas previamente– entre los estudiantes del primero, segundo y tercer año de grado de los estudios de Filología Hispánica de la Universidad de Zagreb. Se les repartieron fichas con varias frases –que tenían que traducir del croata al español– con verbos pronominales que se comportan de manera diferente en las dos lenguas. Analizamos en qué contextos y en qué medida se genera la influencia de L1 en la lengua meta, cuánta influencia tiene la L1 en los varios niveles de aprendizaje del español y si dicha influencia disminuye tras los años de estudio en la Universidad.

Lungul drum al limbii române către sine. Tendințe în comunicarea administrativă din Republica Moldova

Gina Aurora Necula, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Trecută prinț-o istorie zbuciumată și controversată, limba română vorbită în Republica Moldova este încă în căutarea identității, fiind fundamental destabilizată de contactul îndelungat cu mediul multilingvistic creat în ultimii două sute de ani. Deși normele limbii literare coincid cu cele recomandate pentru limba română vorbită la stânga Prutului, totuși vorbitorilor le este greu să se raporteze la ele, în primul rând din cauza faptului că s-au obișnuit să audă și să folosească un grai căruia i-au acordat, mult timp statut de limbă, ca fiind singura variantă cunoscută și utilizată. Interesant este faptul că graiul nu este singura barieră în asumarea limbii literare, acestui aspect i se adaugă și concurența altor limbi. Astfel, cel mai serios concurrent a fost și rămâne, evident, limba rusă care s-a înrădăcinat atât de mult în conștiința vorbitorilor, încât au ajuns să gândească în rusă și să se exprime în română, fapt care duce la enunțuri absurde, neconforme cu limba română, care însă sunt perfect inteligibile pentru cei care utilizează această limbă pidgin, amestec între română și rusă, la care se adaugă, în funcție de regiune elemente găgăuze, bulgare, tătărăști, ucrainene. Scopul studiului de față este acela de a inventaria principalele fenomene de contaminare lingvistică favorizate de schimbarea codului și de gramaticile concurente care împiedică înțelegerea și punerea în practică a normelor limbii române literare actuale și care fac ca, în multe situații, enunțurile în limba română să fie, de fapt, traduceri (pline de calcuri) din limba rusă. Cercetarea noastră se bazează pe documente administrative emise de diverse instituții din Republica Moldova. Am ales acest tip de comunicare pentru a ne plasa într-un domeniu care presupune, prin natura lui, concizie, precizie și corectitudine în exprimare, dar care, în cazul de față, este inaccesibil celor care nu cunosc limba rusă pentru că, de cele mai multe ori, doar cuvintele sunt românești, logica enunțului nu este conformă cu limba română, cu alte cuvinte, mesajul este scris în română, dar trebuie gândit în rusă pentru a putea fi înțeles. Ilustrăm un singur exemplu pentru a susține cele afirmate până aici: *Direcția de Învățământ, Tineret și Sport solicită eliberarea tinerului specialist, absolvent a anului 2015, specialitatea limba și literatura română, în Liceul teoretic „Ivan Vazov” or. Taraclia – Dimitrieva Margarita, anul nașterii 23.06.1992, domiciliat: or. Taraclia.*

La vejez, las enfermedades y la muerte, reflejadas en los eufemismos y disfemismos fraseológicos

Véselka Nénkova, Universidad de Plovdiv “Paisiy Hilendarski”

El uso de expresiones eufemísticas está vinculado con el tabú y con el lenguaje “políticamente correcto”. El objetivo del presente trabajo consiste en reflexionar sobre las metáforas subyacentes en las unidades fraseológicas eufemísticas y disfemísticas que los hablantes hispanohablantes utilizan a diario tanto en los textos escritos, como en las conversaciones cotidianas para referirse a la vejez, a ciertas enfermedades y a la muerte. A partir de varios ejemplos, extraídos de obras lexicográficas, literarias y

la prensa contemporánea, presentaremos un análisis teórico de los fraseologismos eufemísticos y disfemísticos relacionados con los temas en cuestión.

Convergențe balcano-românice în dialectele românești sud-dunărene din perspectiva geografiei lingvistice

Manuela Nevaci, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române, Universitatea din București

Comunicarea noastră are în vedere evidențierea concordanțelor lingvistice ale dialectelor românești sud-dunărene (aromân, meglenoromân, istroromân) din Albania, Grecia, R. Macedonia, Croația și România din perspectiva elementelor romanice și a celor balcanice. Cercetarea noastră se bazează pe bibliografia de specialitate și pe anchetele de teren desfășurate în țările menționate. Am folosit chestionarul *Noului Atlas Lingvistic Român pe Regiuni*, pentru comparația cu dacoromâna. Avem în vedere aspectele morfologice la nivelul sistemului pronominal (pronomenele personal, pronomenele demonstrativ) din punctul de vedere al contactului lingvistic cu limbile balcanice, precum și al elementelor romanice care definesc aceste dialecte ale limbii române.

Rezultatul cercetării este prezentat din perspectiva geografiei lingvistice prin hărți lingvistice și susținut de cercetări dialectale în perioada iulie-septembrie 2016 având în vedere și următoarele aspecte: **1.** elemente romanice în dialectele românești sud-dunărene **2.** tendințe romanice dezvoltate în context balcanic prin fenomenul de convergență lingvistică.

Interesul cercetării constă în relevarea modului în care elementul romanic, dialectele aromân, meglenoromân și istroromân se conservă în mediu aloglot. Totodată, raportarea la dacoromână conduce la rezultate importante privind romaniatea nord – și sud-dunăreană.

În timp ce studiul genetic (genealogic) urmărește fenomenul de concordanțe *lingvistice*, pornindu-se de la o limbă, la origine, comună, studierea limbilor în perspectivă areală are în vedere fenomenul de *convergență lingvistică*. Concordanța are bază genetică și se stabilește, de obicei, între limbi care au întrerupt contactul lingvistic direct (ex. între dacoromână și dialectele italiene meridionale – e cunoscut studiul lui Iorgu Iordan în acest sens), convergențele apar, dimpotrivă, în urma unei evoluții pe baza vecinătății geografice și a contactului direct între vorbitori.

Expunerea noastră se intemeiază în tematica mai largă a raportului dintre *genalogic* (particularități romanice moștenite de română din latină, vorbind de *concordanțe* la nivelul limbilor romanice) și *areal* (convergențe între dialectele aromân și meglenoromân al limbii române și limbile vorbite în aria balcanică).

La terra e il cielo nelle unità fraseologiche italiane e francesi

Radica Nikodinovska, Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje

Il contributo presenta la ricerca che verte sul confronto delle unità fraseologiche (UF) italiane e macedoni che contengono i lessemi *la terra* e *il cielo*. La ricerca ha il duplice scopo: a) classificare le unità fraseologiche in base alle categorie: *isomorfismo* e *isosemismo* da un lato e *inesistenza di omologia isomorfa* dall'altro lato e b) identificarne i *valori assiologici* (positivi, negativi o indeterminati).

Il corpus italiano è ricavato dal Grande Dizionario dell'Uso di Tullio De Mauro in forma elettronica e dal Dizionario dei modi di dire di Monica Quartu. Il corpus francese è estratto dal Dictionnaire français Larousse.

La delimitazione del termine “unità fraseologica” parte da quattro criteri, necessari per la definizione del concetto stesso:

1. la memorizzazione – secondo questo criterio l’unità fraseologica si distingue dalle combinazioni libere che rappresentano unità sintattiche.
2. la struttura formale – l’unità fraseologica è composta da almeno due parole; con questo criterio vengono escluse tutte le unità formate da una parola composta.

3. la struttura semantica – secondo questo criterio vengono escluse combinazioni di parole nelle quali una delle parole è complementare all'altra parola e le quali non formano un unico significato sintattico.

4. la funzione sintattica – secondo questo criterio vengono escluse le polirematiche che non hanno una funzione sintattica all'interno di una proposizione, cioè che appartengono al campo paremiologico della lingua. (Nikodinovski Z, Tesi di dottorato 1992)

Pretérito Imperfeito e Pretérito Perfeito do Indicativo: contextos de uso problemáticos para estudantes croatas de português

Fátima Oliveira, Universidade do Porto

Fátima Silva, Universidade do Porto

Daliborka Sarić, Universidade de Zagreb

Nina Lanović, Universidade de Zagreb

A distinção entre Pretérito Imperfeito (PI) e Pretérito Perfeito (PPS) em Português Europeu (PE) é tipicamente fonte de dificuldades para estudantes croatas de PLE em contextos em que as duas línguas apresentam diferenças. Embora estudos contrastivos entre o português e o croata (Sarić 2014, 2018) tenham, de modo global, tratado algumas destas questões, não há estudos que se concentrem sobre o processo de aquisição destas estruturas especificamente no contexto de ensino-aprendizagem do PLE. O presente trabalho tem como objetivo averiguar que condições de uso implicam mais desvios relativamente ao uso destes dois tempos por parte de aprendentes de PLE com L1 croata, dos níveis B1 e B2 (QECR 2001), procurando encontrar algumas explicações para a sua ocorrência.

A apresentação subdivide-se em duas partes. Na primeira, explicitamos algumas das características destes tempos verbais na L2, em contraste com as da L1 dos estudantes, tendo em conta que as duas línguas apresentam diferenças relativamente à marcação do tempo e do aspetto (Oliveira 2003, Oliveira 2013, Sarić 2014, 2018, e.o.). Na segunda, apresentamos o estudo empírico realizado.

Este estudo, de natureza quantitativa e qualitativa, apresenta as seguintes etapas: i) recolha de dados; ii) análise dos dados e iii) discussão dos resultados. Os dados são provenientes de produções escritas realizadas em sala de aula e de um conjunto de testes destinados a avaliar o desempenho dos estudantes relativamente aos contextos considerados relevantes. A análise consiste na identificação, descrição e explicação dos desvios registados (cf. Ellis 1994, e.o.). Na discussão, equacionamos de que forma as diferenças entre L1 e L2 potenciam estes desvios, procurando ainda averiguar em que medida as estratégias interlíngüísticas (Selinker 1997) podem contribuir para uma explicação dos resultados obtidos.

Traducción automática para las lenguas románicas de la península ibérica. Comparación de estrategias: transferencia, estadística y neuronal

Antoni Oliver González, Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

En este estudio presentamos una comparación de tres estrategias de traducción automática aplicadas a las lenguas románicas de la península ibérica: castellano, catalán, portugués, gallego y aranés. Hemos restringido el número de lenguas románicas consideradas teniendo en cuenta dos criterios: que gocen del estatus de lengua oficial en alguno de sus territorios y que dispongan de algún sistema de traducción automática que sirva de punto de partida de la comparativa. Han quedado fuera de este estudio el asturiano y el aragonés, porque aunque si bien disponen de sistemas de traducción automática (concretamente Apertium aragonés-español, aragonés-catalán y asturiano-español, todos ellos en ambas direcciones), no cuentan todavía con el estatus de lengua oficial. Estas lenguas, no obstante, cuentan con cierto grado de protección en sus territorios y existe un debate activo sobre la conveniencia de otorgarles el estatus de oficialidad en sus respectivos territorios. Las estrategias de traducción automática evaluadas son: transferencia sintáctica superficial, estadística y neuronal.

El punto de partida de nuestro estudio es el sistema de traducción automática Apertium, que funciona mediante una estrategia de transferencia sintáctica superficial. Este sistema cuenta, entre muchos otros, con los siguientes pares de lenguas en ambas direcciones: español-catalán, español-aranés, español-gallego, español-portugués, catalán-aranés, catalán-portugués y gallego-portugués.

En este estudio también analizaremos los corpus paralelos disponibles de manera libre para poder entrenar sistemas estadísticos y neuronales. Como veremos, no todos estos sistemas disponen de corpus paralelos de tamaño suficiente para poder entrenar este tipo de sistemas. Existen corpus paralelos español-catalán, español-portugués y, de menor tamaño, español-gallego. En cambio es difícil encontrar corpus con el aranés y también entre el catalán y el gallego o entre el catalá y el portugués.

Una vez recopilados los corpus disponibles, se entrenarán sistemas estadísticos utilizando Moses y sistemas neuronales utilizando Marian. Los sistemas Apertium existentes y los nuevos sistemas entrenados se evaluarán utilizando métricas automáticas (BLEU, NIST y WER).

Este artículo ofrece datos empíricos de cómo los sistemas de transferencia sintáctica superficial continúan siendo una buena alternativa para el desarrollo de sistemas de traducción automática para pares de lenguas próximas que no dispongan de suficientes corpus paralelos para entrenar sistemas estadísticos o neuronales. Estos mismos sistemas pueden ser un buen punto de partida para la generación de documentación bilingüe que, una vez posteditada, pueda servir de base para la creación de un corpus paralelo que una vez adquiera el tamaño suficiente, permita el entrenamiento de sistemas estadísticos y neuronales.

Proza confesională a Feliciei Mihali

Ivana Olujić, Universitatea din Zagreb
Manuela Džankić, Zagreb

Felicia Mihali este o scriitoare contemporană de origine română, care a emigrat în Canada, mai exact în partea francofonă a Canadei, în anul 2000. Acolo a tradus ea însăși în franceză romanul său *Tara Brînzei*, scris în anul 1999. Acest roman este punctul central al cercetării noastre. În primul rând vom prezenta în scurt biografia și opera scriitoarei și vom vorbi despre literatura în exil, pentru a putea explora mai bine motivația autoarei pentru exil și autotraducere. În continuare, vom face două analize, cea literară și cea de traducere, cu scopul de a cunoaște mai bine opera din punct de vedere literar și de a vedea – folosind numeroase exemple din roman(e) – în ce măsură *Les pays du fromage* corespunde *Tării Brînzei* și dacă autotraducătorul este la rândul său cel mai bun traducător posibil. Vom aborda subiectul acestui roman ca un discurs confesional, apropiat unui jurnal intim, situat în cadrul satului românesc, dar abordând un subiect universal. În analiza traducerii vom încerca să stabilim dacă autotraducătorul are o relație diferită cu textul decât un alt traducător, ceea ce în practică ar putea fi un avantaj, dar și un dezavantaj în ceea ce privește traducerea respectivă. În final, scopul nostru este să legăm exilul din interiorul romanului de exilul care a motivat această autotraducere.

Perception des voyelles orales du français par les étudiants croatophones en langue et littérature françaises

Lidija Orešković Dvorski, Université de Zagreb
Arnalda Dobrić, Université de Zagreb
Karla Zvonar, Université de Zagreb

La composante phonétique, malgré son importance incontestable, semble marginalisée dans l'enseignement des langues étrangères, notamment aux niveaux supérieurs d'apprentissage. Or, la maîtrise de tous les éléments constituant une bonne prononciation est un processus complexe dont la réussite dépend de nombreux facteurs étroitement liés. L'un de ces facteurs est une perception précise en tant que condition préalable pour une bonne production.

La théorie verbo-tonale, conçue par le professeur Petar Guberina, linguiste et chercheur reconnu, a été fondée sur une conception de la chaîne de communication comme d'un ensemble composé de quatre

éléments interdépendants, à savoir : émission, transmission, perception et (re)production (*Metodologija verbotonalnog sistema*, 1967)

A la lumière de cette enseignement, il apparaît que, de façon générale et notamment chez la majorité des étudiants en langue et littérature françaises, l'activité d'écoute n'est pas suffisamment développée en raison de la prédominance des tâches visuelles tout au long du parcours universitaire, aussi bien en langue maternelle qu'en langue étrangère.

Notre communication a pour but de présenter les résultats d'un test perceptif des voyelles orales du français, mené auprès d'étudiants de divers niveaux d'études de langue et littérature françaises au Département d'Etudes romanes de la Faculté de philosophie et lettres de Zagreb. Ce test montrera quelles voyelles présentent des difficultés au niveau de la discrimination pour les étudiants croatophones et ses résultats obtenus seront mis en relation avec ceux de recherches antérieures, concernant la perception et la production des voyelles françaises chez des locuteurs allophones (Flege 1995 et Desnica Žerjavić 2013), et qui font ressortir quelques causes potentielles : complexité et instabilité du système vocalique français, influence du système vocalique de la langue maternelle, influence de la graphie, environnement consonantique, connaissance du lexique, années d'apprentissage.

Sur le genre et le nombre des noms en français et en croate

Lidija Orešković Dvorski, Université de Zagreb

Sanja Šoštarić, Université de Zagreb

Bien qu'il semble que presque tout soit dit et écrit sur les catégories fondamentales du nom, il s'agit d'un sujet complexe dont de nombreux aspects demeurent problématiques dans la langue maternelle de même que dans une langue étrangère. Le but de cet article est de montrer comment les grammaires du français (Grevisse, Weinrich, Wilmet, Riegel et al) traitent le problème du genre et du nombre du nom. Parmi de nombreuses facettes de ce thème que les grammairiens susmentionnés regroupent sous le chapitre „Le nom“, notre article se focalisera notamment sur les sujets suivants : genre et sexe, singularia et pluralia tantum, noms à double genre, noms distingués par le genre, changement de sens résultant du changement de nombre, féminisation des noms de métiers. En tant qu'enseignantes du français au sein du Département d'Études romanes, nous présenterons certaines difficultés de l'apprentissage du genre / nombre grammatical des noms en français : stratégies d'apprentissage du genre (règles morphologiques, mémorisation), marques du genre / nombre qui n'entraînent pas de modification phonétique, interférences entre le croate et le français.

Dans la deuxième partie de l'article, nous ferons l'analyse des récentes grammaires du croate (Težak et Babić, Barić et al, Silić et Pranjković) afin de montrer comment le thème du genre / nombre du nom y est abordé et de faire une comparaison entre leur(s) approche(s) et celle(s) des grammairiens français. La dernière partie de notre article portera sur les grammaires du français publiées par les grammairiens croates (Adamović, Horetzky, Skok) en se focalisant particulièrement sur le manuel universitaire *Pregled francuske gramatike* (1938-1939) de Petar Skok, fondateur de notre Département.

Lyimbá dă băjás ìn Ungureme

Anna Orsós, Universitatea din Pécs

Eszter Gergye, Universitatea din Pécs

În prezentacicijé ávény dă gînd sză v-árătăny kum kusztă băjási ìn Ungureme, kum sztă lyimbá lor, kícînsj szfătijestyé inká dîntri jéj ánume băjisestyé.

Pântru kă lyimbá dă băjás tot máj pucîny aminy o szfătijestyé, sî máj binyé ár fi, dálă ìn iskulyé ár putye kupiji învăcă băjisestyé.

Kupiji, káré áku umblă-n iskulă máj mulcînsj nisj nu prisepé băjisestyé, lyimbá băjásilor lyimbă sztrajină lyij. Dá dákă ákásză sz-ár fi-nvăcát băjisestyé, s-átunsj ány putye szfăti dăszpri áje, kă nu-sz lokurj, hungryé ár putye szfăti lyimbásztá. Máj pucîny szfătijestyé, sî máj pucîny ász szituáciourilye, hungryé patyé szfătiji lyimbásztá. Dă sjé-j ásztá ásá? Kum sî sjé ány putye fásjé, sză-s kápityé lyimbásztá sî máj

máré preszitzs, kit pärinci sză lyé-nvecé lyimbá dă băjás lu kupiji lor, iskulyilye mágá sză-ny ázsutyé, kit kupiji ìn iskulă sză vădă, kă sî lyimbásztá, ká ákárkáré lyimbă lyé patyé lyigá uná pă aminy. P-áje nyisz, kit sză ávény projekturj ku cărj, hungryé kusztă băjás, káré inká szfatestyé băjisestyé, sî sză sză pată áflá ku kupiji nostri sî sză vădă, kă lyimbá dă băjás ly-ázsută sză sză kunaszka ku unápált. În prezentácié ony szfatiji dă szituácií lyimbi dă băjás, sî dă áje, kum sî hungryé o-nvácă lyimbásztá ìn iskulyé ìn Ungureme.

La linguistique de la parole : de Saussure à Guberina et au-delà

Bogdana Pavelin Lešić, Université de Zagreb

L'objectif de la présente communication consiste à mettre en valeur la théorie linguistique de Petar Guberina (1913-2005) en soulignant que ce dernier est l'un des premiers, sinon le premier linguiste à avoir explicitement positionné toute sa recherche scientifique dans le domaine de la linguistique de la parole. Le titre même de sa thèse de doctorat, *Valeur logique et valeur stylistique des propositions complexes* (1939) ainsi que le titre de son livre *La solidarité des éléments du langage* (1952) témoignent d'une influence évidente de Saussure sur son travail, dans lequel il souligne que dans la langue et le langage tous les éléments sont solidaires, avec pour fondement les valeurs qui découlent des interrelations entre les parties intégrantes de l'ensemble. Le Saussure du *Cours de linguistique générale* (1916) opte pour le développement de la linguistique de la langue tout en annonçant le développement de la linguistique de la parole. Sans être humain il n'y a ni discours ni activité langagière authentiques, c'est pourquoi la parole se trouve au centre de l'étude linguistique guberinienne et le sujet parlant en constitue le fondement. En utilisant le syntagme de *langue parlée*, Guberina insiste sur l'unité de la langue et de la parole au sein du langage et reprend le concept d'*affectivité* établi par Ch. Bally. L'être humain s'exprime et développe sa pensée par le biais du langage et son affectivité dicte le choix des moyens d'expression langagière. L'affectivité est indirectement ou directement associée à la pensée. Il apparaît aujourd'hui que, n'excluant pas la linguistique de la langue, la linguistique de la parole finit par embrasser de nombreux domaines des linguistiques contemporaines. La linguistique de la parole opte pour l'apprentissage et l'étude scientifique de la langue en tant que partie intégrante de l'être humain et de sa Parole. Ce choix permet l'application transdisciplinaire de la théorie linguistique de Guberina à des domaines allant de l'enseignement des langues étrangères jusqu'à la rééducation orthophonique pour les implantés cochléaires et au-delà. Guberina souligne que les linguistes peuvent et doivent aborder tous les problèmes de la complexité de l'expression humaine en reliant l'expression langagière à la pensée, à l'affectivité et aux *valeurs de la langue parlée* (intonation, intensité, débit de la parole, pause, expression faciale, geste et contexte réel). La vision globalisante et dynamique de la langue et de la parole dans la pensée théorique de Petar Guberina constitue un repère scientifique précieux pour aborder la problématique du langage humain et de son expression. La portée de la science contemporaine ouvre de nouvelles perspectives sur l'œuvre de cet auteur, ce qui fait que chaque nouvelle lecture de son œuvre échappe à une interprétation définitive et ouvre de nouvelles possibilités dans les études du langage humain.

La réception de Victorien Sardou (1831 – 1908) en Croatie

Cvijeta Pavlović, Université de Zagreb

Victorien Sardou (1831-1908), auteur dramatique français, tournant des pièces bien faites vers la satire sociale, avait un succès remarquable et une prompte réception dans la littérature et le théâtre croate du XIXème siècle. L'analyse révèle des particularités qui rendaient possible les compatibilités de conditions poétiques et culturelles croates aux tendances de style, opinion, vues et concepts de l'œuvre de Victorien Sardou. Le *machinisme* dramatique, l'intrigue bien faite, les „joujoux“ dramatiques de Sardou et de son „maître“ Eugène Scribe sur la scène croate aident à comprendre et dénommer les tendances réalistes dans la littérature croate de la deuxième moitié du XIXème siècle, appelée “l'époque de Šenoa“.

Sardou est un maître du dialogue, ses répliques s'enchaînent avec esprit, le public l'aiment mais la critique pas: ce vaudevilliste éminent, à qui n'a pas manqué une verve amusante, encore qu'un peu grosse, de caricaturiste, n'a apporté dans la pièce sérieuse que le goût des effets qui forcent l'applaudissement, le génie des trucs et des ficelles. Mais, bien que Sardou s'inspirait pour le succès, sa manière du drame bourgeois était remarquable pour le public français contemporain et, d'une manière différente (mais aussi importante) pour „la renaissance“ de goût du public croate (A. Šenoa) – justement pour son succès. Enfin, le succès a paradoxalement exercé une influence du style et „de l'air“, de l'esprit du temps aussi. Réactualisation de l'œuvre de Sardou (G. Ducrey, W. Zidaric, M. Pouffary et al.) donne une nouvelle force en études de réception, particulièrement sur le sujet d'histoire, société, économie et histoire des lettres. Cette étude du fond économique de la littérature est dédié aux messieurs-dames les professeurs du Département de la langue et de la littérature française qui ont largement contribués aux études de la littérature comparée (pour moi en particulier G. Vidan, I. Šafranek, A. Kovačec, J. Tarle).

Los alcances lexicográficos del hispanismo serbio y el croata

Andelka Pejović, Universidad de Belgrado

El trabajo tiene como objetivo principal presentar los alcances lexicográficos bilingües del hispanismo serbio y el croata. Justificamos el tema, primero, con el hecho de que se trate de una disciplina y una parcela de estudios hispánicos muy importante, y segundo, de que hasta ahora no se haya hecho este tipo de investigación para dichas lenguas. Después de hacer una breve introducción teórica sobre la historia de la lengua española y las literaturas y culturas hispánicas en respectivos países eslavos, se procede a la explicación del corpus y la metodología. El corpus se compone de los diccionarios bilingües (español-serbio/serbio-español, español-croata/croata-español) publicados desde los comienzos de los estudios hispánicos en respectivos países de habla eslava. Dichas obras lexicográficas se han encontrado mediante la búsqueda en las bases de datos relevantes, principalmente en los catálogos de las bibliotecas nacionales, universitarias, etc. Una vez recopilados los datos bibliográficos, se ha procedido a la consulta de los diccionarios encontrados, con el fin de clasificarlos. Finalmente, se comenta y se argumenta el cuadro obtenido y se sacan determinadas conclusiones.

La svolta realistica nella letteratura italiana del ventunesimo secolo

Tatjana Peruško, Università di Zagabria
Andrea Svilarić, Università di Zagabria

Indagando i dibattiti, resoconti e bilanci critici relativi alla narrativa italiana del nuovo millennio apparsi negli ultimi dieci anni, si ha l'impressione di assistere a una vera e propria svolta poetica, consistente in un generale orientamento verso il reale, accompagnato dalla “rinascita del soggetto” e dall'ibridismo genologico. Il raffronto metacritico che proporremo in questo intervento si focalizzerà sulle convergenze tra i modelli narrativi più praticati nel nuovo millennio, gli interventi programmatici dei singoli autori e i resoconti e ragguagli critici in cui questa svolta è stata e continua ad essere articolata.

Analyse morphosémantique et comparaison des adjectifs formés avec *sub-* en français et en croate

Marta Petrak, Université de Zagreb

Cette contribution se propose d'explorer et de comparer les adjectifs dérivés à l'aide du préfixe *sub-* en français et en croate. L'analyse se basera sur les adjectifs relevés dans *frWaC* et *hrWaC*, deux corpus de très grande taille récoltés sur Internet. *Sub-* est un préfixe latin dont l'équivalent français, issu de la formation populaire, est le préfixe *sous-* (cf. Guilbert 1971). Le lexique français a connu une forte latinisation, surtout depuis le 14e siècle (Zwanenburg 1983 : 1). Non seulement le latin a-t-il fourni au

français des bases, mais aussi de nombreux suffixes et préfixes, dont certains sont devenus des „opérateurs dérivationnels autonomes“ (très) productifs (Pešek 2007 : 62 ; cf. Zwanenburg 1983 : 1; Paulikat 2017: 34). Pour sa part, le croate a eu tout au long de son histoire des contacts avec le latin en tant que langue de l'Eglise, d'administration et d'éducation (Samardžija 2002 : 61). C'est à partir du 19e siècle qu'un grand nombre de mots croates appartenant aux domaines scientifique et technique, connus aussi sous le nom d'*internationalismes* (cro. *internacionalizmi*), ont été créés à la base des lexiques latin et grec (Samardžija 2002 : 65). Selon une étude des adjectifs croates dérivés par *sub-* (cf. Petrk 2019), il est probable que de nombreux ont été formés sous l'influence de l'anglais (e.g. ang. *subacromial* ‘sous-acromial’ > cro. *subakromijalan*, ang. *subtotal* ‘sous-total’ > cro. *subtotalan*). La présente contribution proposera, dans un premier temps, une analyse des adjectifs français et, dans un deuxième temps, une comparaison des propriétés morphosémantiques des adjectifs français et croates. L'analyse se basera sur le modèle des champs morphosémantiques (Raffaelli 2013), qui attribue une attention égale aux processus morphologiques (grammaticaux) et sémantiques dans la formation des mots.

Especificidade dos modificadores do núcleo do sintagma nominal em português e em búlgaro

Vesela Petrova Chergova, Universidade Sv. Kliment Ohridski de Sófia

A comunicação aqui proposta pretende apresentar um estudo contrastivo das estruturas morfossintáticas que realizam o modificador (adjunto adnominal) do sintagma nominal em português e em búlgaro. Este tópico insere o trabalho na abordagem contrastiva entre dois tipos linguísticos: o românico e o eslavo. Pretende-se apresentar uma panorâmica da tipologia dos modificadores em ambas as línguas, definir a nomenclatura das estruturas morfossintáticas em questão e logo focalizar a análise nos instrumentos específicos que não têm correspondência formal nas duas línguas. Um dos recursos específicos do português é o uso de infinitivo introduzido por perposição (*um almoço de lamber os dedos*) que em búlgaro aparece introduzido por conjunção *da* mais a forma conjugada (finita) do verbo (*един обяд да си оближеси пръстите*), posto que em diacronia os verbos na nossa língua perderam a forma infinitiva. A estrutura conhecida na linguística búlgara como *da-construção* é igualmente capaz de introduzir orações relativas com o predicado finito em indicativo ou conjuntivo, não possuindo o búlgaro morfemas categoriais de conjuntivo. O estudo, portanto, oferece hipóteses de identificar e esclarecer as capacidades arquimodais e arquitemporais da forma infinitiva, por um lado, e de verificar o impacto dos recursos formais de ambas as línguas na estrutura informativa e nos processos de determinação e discriminação relacionados com o sintagma nominal, por outro. No tema convergem assuntos do desenvolvimento do nível histórico da linguagem, como também da configuração mental dos conceitos categoriais e discursivos a nível universal da linguagem.

Proprietà morfosintattiche delle costruzioni causative in italiano e delle costruzioni corrispondenti in croato

Ivica Peša Matracki, Università di Zagabria

Le costruzioni causative o fattitive sono formate da un verbo reggente (*fare*, *lasciare*) e l'infinito. Il verbo reggente modifica il significato dell'infinito indicando un'azione causata dal soggetto/argomento esterno, ma non compiuta direttamente da esso (*Il governo farà approvare una legge di spesa*; *Lei lo lasciò avvicinarsi*). Apparentemente, i verbi *fare* e *lasciare* reggono una frase infinitiva subordinata di tipo completivo e il suo soggetto, cioè le costruzioni causative rappresentano le subordinate delle frasi complesse di tipo argomentale.

Dal punto di vista sintattico-semantico, i due verbi della costruzione sono integrati e si comportano come un costituente o un'unione predicativa, cioè i verbi modificatori servono a precisare il significato di un altro verbo all'infinito che esprime l'azione verbale principale. Di conseguenza, ci sono le difficoltà di separare, in queste costruzioni, il verbo reggente da quello infinito. La categoria dei verbi reggenti una infinitiva fattitiva si comporta in maniera diversa dalle costruzioni implicite delle frasi complesse argomentali rispetto ad alcune regole importanti della sintassi italiana, ad esempio, la posizione dei

pronomi clitici, del soggetto e della negazione, il ruolo del complemento oggetto in relazione al sì passivo, ecc. A differenza dell’italiano, il croato non possiede gli stessi mezzi morfosintattici per esprimere costruzioni fattitive, poiché l’azione causatrice e il suo effetto non costituiscono lo stesso grado di integrazione sintattico-semantică. Dato che non c’è ancora una descrizione della costruzione causativa che raccolga il consenso generale, l’analisi contrastiva con il croato può essere utile per indicare una soluzione alle difficoltà delle definizioni delle grammatiche italiane. Lo scopo del nostro contributo è: 1. di indagare se il fenomeno della costruzione causativa in italiano sia esplicabile indipendentemente dalle costruzioni implicite delle frasi complesse; 2. di analizzare le relazioni e le regolarità sottostanti con le frasi costruite mediante i verbi modali e i verbi di percezione; 3. di descrivere tali costruzioni nel quadro teorico della linguistica generativa.

Los valores evidenciales del verbo *parecer* y sus equivalencias en esloveno

Barbara Pihler Ciglič, Universidad de Ljubljana

La evidencialidad como referencia lingüística a la fuente de información es un fenómeno que está cobrando vigor en las últimas décadas, sobre todo porque se está empezando a hablar sobre ella como una categoría semántico-funcional. Sin embargo, durante casi toda la segunda mitad del siglo XX se entiende como categoría gramatical restringida a determinadas lenguas polisintéticas, lejanas a las lenguas europeas, con algunas excepciones como el turco y búlgaro (Aikhenvald, 2004; Anderson, 1986). No se puede negar que en todas las lenguas existen medios que pueden señalar de una u otra manera la referencia a la fuente de información. Sin embargo, es verdad que en algunas lenguas esta referencia funciona como categoría gramatical obligatoria, en otras es grammaticalizada pero opcional, mientras que en las demás se expresa con diferentes elementos léxicos, frásticos y/o oracionales. Y justo por ello parece imprescindible partir desde un enfoque interlingüístico y contrastivo ya que “cada lengua decide qué contenidos incorporar, cuáles excluir y qué connotaciones añadir a una categoría evidencial” (González Vázquez, 2006: 195). Desde este punto de vista la evidencialidad se va consolidando como una categoría semántica universal y, sobre todo, como una estrategia pragmática que posibilita al hablante manipular la situación de enunciación y su actitud hacia lo que dice (Briz, 2016).

El propósito fundamental de este trabajo es analizar cuándo y cómo aparece codificado el sentido evidencial en diferentes estructuras del verbo *parecer* y compararlo con los posibles valores evidenciales que ofrece su equivalente esloveno “zdeti se”. Se prestará atención especial a los diferentes tipos de evidencia de cada ejemplo particular y a los distintos estadios de grammaticalización. El análisis parte de un corpus literario seleccionado cuyos resultados se contrastan con ejemplos obtenidos de los corpus de referencia del español (CREA, CORPES XXI) y del esloveno (GIGAFIDA, GOS). Asimismo, se observará el grado de grammaticalización de dichas estructuras en las dos lenguas.

Les outils informatiques – instruments nécessaires dans les disciplines qui visent la formation des futurs traducteurs

Mariana Pitar, Université de l’Ouest de Timișoara

Dans cette communication nous nous proposons de rendre compte des outils informatiques utilisés dans les diverses disciplines reliées à la traduction. La Faculté de Lettre de Timișoara comprend depuis longtemps une section de Langues modernes appliquées suivi d’un master qui complète la formation des futurs traducteurs. Dès le début nous avons utilisé des instruments informatiques dans le cadre de certaines disciplines qui ne puissent s’en dépasser. Au fur et à mesure que l’informatique a offert de nouveaux logiciels et des interfaces toujours plus amiables et faciles à utiliser, notre inventaire s’est élargi, aussi que les disciplines qui en ont bénéficié.

Nous allons passer en revue ces instruments utilisées dans le cadre des disciplines suivantes : Terminologie et terminographie, Traduction assistée par ordinateur et Sous-titrage de film. Nous allons mentionner la manière de travail avec ces instruments pour chaque discipline, leur évolution au long du temps et aussi l’apparition de nouveaux instruments informatiques. Notre travail comprend deux volets

importants. D'une part, les sources nécessaires pour la traduction, offertes par l'Internet. Il s'agit ici premièrement des dictionnaires en lignes, mais aussi les correcteurs d'orthographe, le concordancier, les bases de données en lignes. Nous allons mettre en évidence les transformations subies par ces sources les dernières années, comme par exemple l'apparition des dictionnaires visuels, les bases de données multilingues accompagnées par des animations qui représentent l'organisation conceptuelle du domaine etc. D'autre part, il y a les logiciels pour la plupart gratuits et déchargeables depuis l'Internet. Nous allons analyser les logiciels de création de bases de données (en espèce Accès de l'Office), les mémoires de traduction (WordFast Anywhere- comme représentant gratuit), les logiciels de sous-titrage de film (SubtitleEdit).

Conjonctions de subordination de temps: analyse contrastive français-croate

Maja Pivčević, Université de Zadar
Marija Spajić, Université de Zadar

Cette étude se propose de comparer le fonctionnement et l'utilisation de certaines conjonctions de subordination temporelles en français et en croate (français : *jusqu'à ce que, tant que/aussi longtemps que* ; croate : *dok, sve dok, dokle (god)*).

Tout en étant universelle, la catégorie grammaticale du temps donne lieu à des conceptualisations langagières tout à fait comparables mais différentes.

Notre expérience linguistique du français et du croate (ainsi que d'autres langues comme l'italien, le portugais ou l'anglais) et notamment l'expérience de l'enseignement du français aux croatophones nous ont permis de remarquer que les différences dans leurs conceptualisations respectives suscitent certaines divergences entre les deux systèmes, et sont par conséquent susceptibles d'entraîner des difficultés dans l'apprentissage du français par les croatophones.

Le but de cette étude est de mettre en évidence quelques points communs mais aussi quelques différences dans l'utilisation de ces conjonctions de subordination temporelles françaises et leurs équivalents croates, en tenant compte du sémantisme du verbe ainsi que des rapports de simultanéité et d'antériorité entre les actions de la proposition principale et celle de la subordonnée introduite par la conjonction temporelle.

Nos observations sur la sémantique de la temporalité s'appuieront sur des exemples puisés à des grammaires et à un corpus parallèle (de textes littéraires français et leurs traductions croates et inversement) ainsi que de plusieurs exemples relevant du discours ordinaire. Nous étayerons également notre propos en recourant à des exemples tirés de l'italien et du portugais (italien : *finché* ; portugais: *enquanto, até (que)*).

Svršeni vid u romanskom iz perspektive hrvatskog: dva fragmenta

Jurica Polančec, Sveučilište u Zagrebu

U izlaganju se uspoređuju i kontrastiraju vidski sustavi romanskih jezika (ponajprije talijanskog, francuskog i španjolskog) s hrvatskim. Važno je napomenuti da je kontrastiranje uporaba moguće isključivo u prošlom vremenu jer romanski jezici opreku po glagolskom vidu pokazuju isključivo u prošlome vremenu. U tom smislu u radu se kontrastiraju uporabe glagola u romanskim prošlim vremenima poteklima od latinskog perfekta (npr. franc. *Passé Simple*) i imperfekta (npr. franc. *Imparfait*) s uporabama hrvatskih nesvršenih i svršenih glagola u prošlome vremenu.

Imajući u vidu kompleksnost teme, u izlaganju se pozornost usmjerava na dvije uporabe svršenog vida u romanskim jezicima koje nemaju (posve) odgovarajući ekvivalent u hrvatskom svršenom vidu: inhoativna uporaba svršenih stativnih glagola te uporaba svršenog vida kod ateličnih dinamičkih glagola.

U prvom je slučaju riječ o uporabi svršenog vida koja se može oprimiriti francuskim primjerom *il sut* (u usporedbi s nesvršenim *il savait*). Iz perspektive hrvatskog jezika poseban problem ovakve uporabe

jest činjenica da se *il sut*, iako se može parafrazirati kao 'doći u stanje znanja, saznati', na hrvatski obično prevodi posebnim svršenim glagolom odgovarajuće semantike: 'on je shvatio, saznao, uudio' itd. Drugo, riječ je o uporabi svršenog vida koja se može oprimiriti francuskim primjerom *il travailla* (u usporedbi s nesvršenim *il travaillait*). Hrvatski nikada ne upotrebljava glagole ovog tipa u svršenom vidu te dvama francuskim oblicima u hrvatskom uvijek odgovara isključivo nesvršeni glagol. Ta činjenica otežava kroatofonim govornicima uporabu romanskih svršenih oblika ovog tipa. U radu se problem teorijski promatra iz perspektive tradicionalne romanske aspektologije (Pollak 1988) te iz nešto novije perspektive dvodimenzionalnih pristupa glagolskom vidu (Breu 1994; Sasse 1991, 2002; Bertinetto i Delfitto 2000), koji su dijelom razvijeni upravo na romanskem materijalu (npr. Bertinetto 1986). Gore navedene razlike između romanskih jezika i hrvatskog objašnjavaju se snažnom korelacijom između svršenog vida i teličnosti u slavenskim jezicima (Filip 1999).

Narativi o Novome Svijetu i hrvatski autori španjolskog jezičnog izraza o/u njemu

Mirjana Polić Bobić, Sveučilište u Zagrebu

Od početaka otkrića Novoga Svijeta europskom čovjeku oblikovalo se nekoliko smjerova u kojima su se razvijali narativi o njemu, kako u europskom i američkom dijelu španjolske monarhije tako i u mnogim sredinama u Europi. Iz njih se iščitava mnoštvo i raznolikost percepcija Novoga Svijeta kroz tri stoljeća španjolskog gospodstva u njemu te važne razlike između različitih strana uključenih u taj složeni i dugotrajni proces. U pisanoj baštini o njemu nalazi se i sasvim mali broj tekstova hrvatskih autora koje sam prevela sa španjolskog na hrvatski jezik i objavila u obliku knjiga. U podnesku ću prikazati mjesto i evaluaciju tih tekstova u hispanoamerikanističkim istraživanjima od njihove pojave do danas.

Condiționalul romanic: schiță de evoluție din perspectiva teoriei regramatizării

Cecilia Mihaela Popescu, Universitatea din Craiova

Istoria constituirii condiționalului romanic (siglat: COND) și, mai ales, cea a dezvoltării sale în cadrul sistemelor lingvistice române reprezintă rezultatul unui proces cognitiv abstract de *re-analizare* și *regramatizare* prin care diferite forme de expresie puternic înrădăcinată inițial (în latina târzie) în zona de actualizare a [prospectivului] cu raportare la [trecut] ajung să gramatizeze această trăsătură inherentă originară (în sensul că devin marcatori ai *viitorului în trecut*), pierzând totodată (în grade diferite) posibilitatea de pliere în tranșă temporală amintită anterior și dezvoltând (de asemenea, în grade diferite) aptitudini modale.

Comunicarea noastră își propune să urmărească succint acest proces de (re)configurare sintactico-semantică a formelor de COND din cadrul a patru sisteme române (spaniolă, franceza, italiană și română), proces ulterior etapei de gramaticalizare propriu-zisă începută încă din latină și finalizată în perioada protoromanică. Obiectivul principal este acela de a pune în evidență faptul că paradigmile verbale de COND romanic au suferit diverse schimbări semantico-sintactice din momentul fixării lor în limbă și până în contemporaneitate, antrenând uneori chiar reorganizări de paradigmă sau conducând la crearea unor noi tipuri de opozitii la nivel de sistem.

Într-o primă etapă a demersului nostru, vom sintetiza anumite date diacronice indispensabile pentru a înțelege procesul evolutiv al paradigmelor verbale discutate și care sunt specifice pentru fiecare formă de COND și sistem lingvistic în parte. Vom aduce astfel în discuție diferențele categorizării acordate *formei în -ría* în literatura lingvistică hispanică, vom încerca să justificăm alegerea făcută de italiana sau de română actuală la nivelul formelor de exprimare a COND și vom încheia acest excurs cu prezentarea unui model coerent (din punctul nostru de vedere) de *regramatizare* și *re-analiză*, ilustrat cu exemplul COND din limba franceză.

Vom analiza apoi, pe scurt, comportamentul semantico-funcțional al fiecărei paradigmă române în parte, surprins în fazele actuale ale limbilor române studiate. Scopul acestui din urmă segment al prezentării este acela de a arăta că, la nivel tipologic romanic, un astfel de parcurs evolutiv relevă că,

dinspre spațiul iberoromanic până la arealul dacoromânei, semnificația turnurilor latinești originare care traduc astăzi semantemul [condițional] nu a încetat să se grammaticalizeze gradual dinspre [obiectiv] spre [subiectiv].

Recepția lui Mihai Eminescu în Serbia

Virginia Popović, Universitatea din Novi Sad
Brândușa Juică, Universitatea din Belgrad
Marinel Negru, Universitatea din Belgrad

Interesul pentru traducerea poeziiilor lui Mihai Eminescu în limba sârbă nu a fost foarte mare, mai ales datorită greutății lexicului sau a intraductibilității expresiilor eminesciene în limba sârbă. Totuși, cu toate că limba sârbă aparține altui grup de limbi, cele mai cunoscute poezii ale lui Eminescu au putut să fie traduse foarte bine datorită vorbitorilor bilingvi, care au putut înțelege mesajul eminescian și care au cunoscut foarte bine limba sârbă pentru ca să poată găsi termenul potrivit. Traducătorii poeziei lui Eminescu s-au străduit să păstreze în limba sârbă nealterate forma, cadența și mesajul liric. Pe de altă parte, recepția critică a lui Eminescu în spațiul lingvistic sârbesc nu prea este bogată. În lucrarea de față vom încerca să realizăm o retrospectivă a recepției lui Eminescu în Serbia. Vom pune accentul pe trei aspecte: pe traducerea poeziiilor, pe critica asupra operei lui Eminescu în Serbia și pe prezența lui Eminescu în manualele și lectura școlară din Banatul sârbesc. Scopul acestei cercetări e să descoperim în ce măsură elevii români din Serbia/ cititorii sârbi cunosc opera celui mai mare poet român, Mihai Eminescu.

Structura sintactică a unității accentuale în limba română

Anamaria Preda, Universitatea din Craiova
Ovidiu Drăghici, Universitatea din Craiova

Se poate spune că un enunț este o articulare ierarhică de semne aparținând la cel puțin două niveluri: *morfem* (lexical / grammatical) – *unitate lexicală / parte de vorbire – parte de propoziție* – *sintagmă – propoziție – frază*. Articularea *expresiei sonore* a enunțului nu coincide, însă, (ca niveluri, unități și relații) cu această ierarhie a unităților „biplane”. Doar avansăm aici ipoteza că aceasta este *singura* articulare. Așa-zisa primă articulare (a semnelor) „are loc” în planul conținutului și nu urmează o ordine secvențială, fiind, de fapt, o structurare *în situație* a unei „părți” din acest plan, pentru că *succesivitatea* este un atribut al semnificantului. Gramatica apare, din această perspectivă, ca o semantică *funcțională* sau, ca studiu, o explicitare a constrângerilor unei limbi în actualizarea semnificațiilor (idiomatice, nu universale).

Accentul, în accepția cea mai obișnuită, nu este o „caracteristică” a *cuvântului*, ci ține de repartizarea intensității globale a emisiei vocale pe anumite segmente; este o *funcție* a unui anumit nivel al expresiei și nu a unui nivel de structurare sintactică a semnificației. Ar fi relevantă, de pildă, stabilirea unui raport între *cuvânt* și semnificanții sonori posibili (*consoană – silabă* (omogenă sau cu periferice) – *unitate accentuală – unitate ritmică*), ca și pentru semne aflate la celelalte niveluri ale articulării „biplane”. O privire asupra semnificanților grafici posibili, o comparație între posibilitățile oferite de cele două coduri alternative, urmate de o analiză asupra relativei corespondențe a unităților constitutive și distinctive, ar da seama de raporturile existente între *articularea semnelor*, *articularea semnificantului sonor* și *articularea semnificantului grafic* și, mai ales, de neajunsurile apelului comod la codul grafic în descrierea / normarea unor aspecte ale rostirii. Analiza *structurii sintactice a unității accentuale* se înscrie în acest demers descriptiv asupra rostirii românești actuale.

« Les paysages sonores de Guillaume Apollinaire et Pierre Reverdy »

Ivan Radeljković, Université de Sarajevo

Guillaume Apollinaire disait à propos de ses propres « poèmes-conversation » que « le poète au centre de la vie enregistre en quelque sorte le lyrisme ambiant », tandis que pour Reverdy le poète est un « réceptacle idéal de toutes les manifestations extérieures ». En dehors de l'affinité de ces deux poètes pour la peinture, mais toujours dans la quête du « lyrisme objectif » (imaginé d'abord par Arthur Rimbaud), dans quelques-uns de leurs poèmes sont présents de véritables paysages sonores urbains et/ou nocturnes. Quels sont les enjeux esthétiques et poétiques de ces pratiques ? Cette étude propose d'éclairer cette question en s'appuyant notamment sur la phénoménologie de la perception de Maurice Merleau-Ponty.

Maghiarisme în graiul ardelean al românei băieșilor din Croația

Petar Radosavljević, Universitatea din Zagreb

Kristina Katalinić, Universitatea din Zagreb

Tena Fištrović, Zagreb

Limba maternă a romilor băieși este română sau, mai precis, varietăți ale dacoromânei. Acest grup etnic, pe lângă denumirea de *băieși*, este cunoscut și sub alte denumiri și este prezent în multe zone din Europa de Sud-Est. Potrivit unor estimări relevante, în Croația băieșii reprezintă aproximativ trei sferturi din minoritatea națională romă și vorbesc trei graiuri ale românei băieșilor: ardelean, muntean din Baranja și muntean ludăresc. Aceste varietăți se deosebesc între ele în primul rând pe plan fonologic, dar și pe plan morfologic, putând fi considerate într-o anumită măsură arhaice în comparație cu limba română contemporană.

Scopul lucrării noastre este de a cerceta, pe baza propriului material lingvistic cules pe teren, precum și a publicațiilor accesibile (preponderent traduceri ale unor texte biblice și ale altor texte cu caracter religios), influența limbii maghiare asupra graiului ardelean al românei băieșilor în Croația sau, mai precis, de a identifica maghiarisme care apar în lexic. În această privință este necesar să distingem între cel puțin două categorii principale de maghiarisme - cele care sunt prezente, cu eventualele diferențe, și în limba română din România (mai ales în graiurile înrudită din Transilvania și Banat) și cele care sunt specifice numai pentru graiul ardelean al românei băieșilor care se vorbește în Croația.

Le traduzioni croate del *Principe* di Niccolò Machiavelli: meriti, punti difficili e “invecchiamento” inevitabile

Nino Raspuđić, Università di Zagabria

La prima traduzione croata del *Principe* di Machiavelli è stata pubblicata più di quattrocento anni dopo la stesura dell'originale (Niccolò Machiavelli, *Knez*, prev. Filip M. Dominiković, Naklada Hrvatskog štamparskog zavoda, Zagreb, 1918.).

Seconda e molto più diffusa traduzione del *Principe* (Niccolò Machiavelli, *Vladar*, Zora, Zagreb, 1952.), pubblicata 34 anni dopo la prima, è merito dell'illustre croatista e italiano Ivo Frangeš.

Ripubblicata varie volte, la traduzione è stata corretta e migliorata da Frangeš stesso negli anni ottanta. Le tre traduzioni croate del *Principe* (Dominiković, Frangeš e Frangeš II) verranno analizzate usando gli strumenti traduttologici proposti da Umberto Eco nel libro *Dire quasi la stessa cosa*, Bompiani, Milano, 2003., cercando di chiarire le principali difficoltà nel dire in croato moderno “quasi la stessa cosa” come Machiavelli in fiorentino del Cinquecento. Verrà analizzato inoltre come i nostri traduttori interpretavano alcuni punti difficili, come “negoziavano”, addomesticavano, modernizzavano o arcaicizzavano, che cosa dovevano “sacrificare”, come compensavano le “perdite”, in che misura seguivano le regole: “prima interpretare, poi tradurre” e “non arricchire”.

Partendo dal presupposto che le traduzioni inevitabilmente invecchiano, nella conclusione si darà giudizio sulla leggibilità della traduzione di Frangeš per le nuove generazioni di lettori e sull'eventuale bisogno di una traduzione nuova.

Luciano Bianciardi, intrecci tra scrittura e traduzione

Patrizia Raveggi, Ministro degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale

“Io, toscano, esiliato in questo gelido deserto di Lombardia”

Sono anni, quelli di cui Luciano Bianciardi è puntuale e graffiante testimone, di attentissimo rigore documentario (“la mosca sul muro, che inosservata osserva e registra”), che costituiscono uno snodo imprescindibile della storia del Paese Italia, e la sua voce li illumina. Bianciardi è uno che i suoi lettori li commuove talvolta, li scandalizza e li sconcerta spesso, non li annoia mai.

Spirito luciferino e sconsolato, di marcato vitalismo e disperazione profetica: il caratteraccio toscano di uno che sapeva lavorare col culo di sasso e che non smise mai di rimpiangere quei mesi, seguiti alla Liberazione, straordinari per l’Italia intera e mai più ritornati. Allora, la gente si guardava pulitamente in faccia, e “ciascuno era un uomo e contava per un uomo”. Gaddiano e classicista, scandaloso e antumanista, coerentemente ossimorico:

“Il suo “oltranzismo” stilistico consiste proprio in una vocazione parodica che diventa il principale strumento per dare vita a uno sguardo straniato e deformante della vita, capace di metterne in luce le dissonanze, le deformazioni grottesche e i bagliori tragici”

Nato nel 1922, tra il 1952 e il 1971, anno in cui precocemente cede il passo ad altri (“sopportatemi, duro ancora poco” diceva a chi gli era vicino) pubblica quasi mille articoli per decine di testate diverse (elzevir, rubrica delle lettere, critica televisiva, inchieste- un saggio sui minatori delle Maremme firmato assieme a Carlo Cassola-, odepatica, cronache locali, pezzi sportivi), oltre a romanzi, libri di divulgazione storica (sua grande passione l’epopea risorgimentale)... tutto subordinato alla condanna a vita del lavoro di traduzione “un lavoro micidiale che ti costringe ore e ore attaccato alla macchina da scrivere a cercare parole che poi tu presti ad altri...mio diurno battonaggio, carte su carte di ribaltatura”. Nelle due paginette del racconto “Il traduttore”, raccolto a cura di Luciana Bianciardi in “La solita zuppa e altre storie”, lo scrittore riflette sulla fatica del traduttore “ormai da quindici anni faccio soprattutto questo mestiere...fino a oggi più di cento libri, e non è detto sia finita qui” e su cosa occorra per tradurre bene: “la terza cosa che occorre, per tradurre, è saper tradurre.”

Gundulić traduttore di Rinuccini. Analisi della versione croata del *Lamento di Arianna*

Sanja Roić, Università di Zagabria

Katja Radoš-Perković, Università di Zagabria

La relazione prende in esame la traduzione croata di un libretto d’opera di Ottavio Rinuccini, *l’Arianna*, entrato nella storia della musica grazie all’apporto musicale del primo grande compositore d’opera Claudio Monteverdi che l’ha musicato e messo in scena nel 1608. La traduzione croata viene allestita molto precocemente, già nel 1615, e pubblicata nel 1633. L’autore dell’*Arijadna* è Ivan Gundulić, uno dei maggiori rappresentanti del barocco croato, che nella sua carriera poetica si dedicherà diverse volte a traduzioni e adattamenti di libretti d’opera italiani. Nell’indagine verranno messi a confronto i rispettivi testi italiano e croato del *Lamento di Arianna* (il frammento più conosciuto di questo libretto in quanto il solo di cui si conserva lo spartito musicale monteverdiano) con l’obiettivo di determinare quali sono stati i procedimenti traduttivi che Gundulić aveva impiegato e con quali esiti nel testo croato. Attraverso esempi concreti verranno presentate le scelte stilistiche e lessicali del traduttore e i suoi interventi originali (sottoforma di aggiunte, spiegazioni o altro) che furono possibili perché il libretto, da quello che le ricerche hanno rilevato, veniva rappresentato come dramma recitato e non come dramma per musica (opera lirica).

Comunități lingvistice de băieși în Ungaria Centrală și de Est

Mátyás Rosenberg, Academia Ungară de Științe

Scopul prelegerii mele este de a analiza din punct de vedere lingvistic variațiile de limbă a comunităților de băieși care trăiesc în centrul și estul Ungariei. În primul rând mă ocup de acele probleme de definire lingvistică și socială care însotesc lucrările care se ocupă cu băieși. Demonstrează, cu exemple modul în care comunitățile rromane de dincolo de Dunăre au ajuns în centrul interesului științific, precum și modul în care au rămas în umbră locuitorii de etnie romă de dincolo de Tisa. Examinez acele practici de clasificare cu ajutorul cărora unii cercetători au analizat și clasificat comunitățile băieșilor care trăiesc pe teritoriul Ungariei pe baza unor criterii și strategii lingvistice. A doua parte a prelegerii cuprinde practicile de limbă a comunității dorite de a fi analizată: pe de o parte voi prezenta trăsăturile și diferențele fonetice, morfologice și lexicale față de alte limbi; pe de altă parte voi prezenta situația lingvistică a vorbitorilor acestei limbi. Cercetarea mea are ca scop prezentarea situației de limbă a unor comunități etnice mai puțin cunoscute, bazate pe rezultatele obținute anterior.

Estructura argumental dels verbs psicològics transitius catalans amb subjecte experimentador

Carles Royo i Bieto, Universitat Rovira i Virgili

Els verbs psicològics tipus I de Belletti i Rizzi (1988) són predicats transitius amb un subjecte experimentador, com *enyorar*, *estimar*, *menyspreuar*, *odiar*, *témer*... Diversos autors han defensat que aquests verbs participen en oracions estatives (Grimshaw 1990, Arad 1998, Rothmayr 2009, Marín 2011); d'altres consideren que poden formar tant oracions estatives com no estatives (Baker 1997, Rapp 1997, Hale i Keyser 2002, Gelderen 2014). Partint d'aquest últim supòsit i tenint en compte el marc teòric de Cuervo (2003), proposo una estructura argumental que pugui donar raó del comportament global d'aquests predicats. Des del punt de vista sintàctic, formen oracions amb un subjecte nominatiu i un tema acusatius que no admeten sintagmes nominals escarits postverbals, i en determinats contextos permeten l'ús absolut del verb o que l'oració es pugui passivitzar. Des del punt de vista semàntic, formen oracions estatives amb un subjecte experimentador, però també poden participar en oracions transitives atèliques d'activitat, amb un subjecte agent que presenta característiques diferenciadores d'altres agents habituals en oracions inergatives d'activitat; a més, el tema oracional no és un element necessàriament afectat per la predicació verbal. Tenint en compte els postulats neoconstrucciónistes, els nuclis funcionals introductors dels arguments oracionals i la posició dins l'estructura dels elements lèxics determinen el significat estructural de la construcció. La introducció d'un argument extern a través d'un sintagma *Veu*, que tant pot legitimar un agent com un *holder* (Kratzer 1996), respectivament amb un nucli eventiu *S_{VO}* o un *S_{VB}E* (Harley 1995; Folli i Harley 2005), permet explicar el doble comportament no estatiu o estatiu d'aquests predicats. D'altra banda, la impossibilitat de l'argument tema d'estar representat per un sintagma nominal escarit implica que estigui legitimat en la posició d'especificador del nucli funcional que l'introduceix (Cuervo 2003), fet que obliga a rebutjar les estructures inergatives prototípiques per donar resposta a aquest fet.

Crítica de la traducción al italiano de *La templanza* de María Dueñas

María Sagrario del Río Zamudio, Universidad de Udine

Dentro de la corrección de textos –ámbito sobre el que no existe mucha literatura y sí poca claridad en la utilización de términos como evaluación, crítica y revisión, (o también autorrevisión)– hablaremos sobre la crítica que junto con la evaluación se basa en el producto final ya acabado (texto definitivo), mientras que la revisión y la autorrevisión se ocupan del borrador o trabajo semiacabado (texto provisional).

Para Luis Raúl Fernández Acosta (2017): «la crítica a la traducción [...] debe ser pertinente y objetiva, cualquiera que sea el método que se utilice; debe generar un consenso ético y no un juicio. La obra tiene

que seguir viva a nivel discursivo; debe conservar su historicidad para seguir siendo leída, como dice Henri Meschonnic. El docente-evaluador tiene la función de salvaguardar la calidad de la traducción y ver que se respete la integridad cultural de las dos lenguas».

Por todo ello en nuestro corpus, *La templanza* (2015) de María Dueñas traducida al italiano como *Un sorriso tra due silenzi* (2015), nos serviremos para realizar nuestra crítica de algunos conceptos generales: de la Lingüística Textual como coherencia y cohesión, tema y rema, etc., de la Pragmática como algunos de los aplicados por Salvador Gutiérrez Ordóñez en su *Comentario Pragmático de Textos Literarios*, de las estrategias traductivas de las que se ha servido Elena Rolla (teniendo en cuenta a Jean-Paul Vinay y Jean Darbelnet) y de los elementos microestructurales de tipo coloquial presente en los diálogos de la novela, que analizaremos sucintamente viendo como los ha vertido.

En cuanto a la traslación en sí veremos, asimismo, si ha adoptado la conocida como estrategia extranjerizante de Venuti en vez de la domesticación y, por lo que respecta a la fraseología, comprobaremos si se ha alejado de su cultura o ha procurado encontrar la equivalencia más adecuada.

Sviluppo e acquisizione dell'italiano come LS nelle sue varietà linguistiche

Maria Rugo, Zagabria

Possedere una competenza comunicativa valida significa avere una buona competenza linguistica, affiancata ad una solida competenza sociolinguistica (Sobrero e Miglietta, 2011).

Non è sufficiente, infatti, conoscere lessico e morfologia, è necessario anche maturare una consapevolezza sociolinguistica, per essere in grado di scegliere quale lingua usare, quando, dove e con chi (Coveri, Benucci, Diadòri, 1998), soprattutto nelle varietà diafasica e diastratica.

Dunque, gli studenti dei livelli più avanzati devono essere in grado di gestire la varietà più alta e quella più bassa della lingua standard (Udier e Machata, 2011), ma devono anche conoscere le stratificazioni della lingua (Corbucci, 2007) per poterla utilizzare adeguatamente nei diversi contesti e situazioni.

Nel presente studio si analizza lo sviluppo delle varietà linguistiche di un apprendente croato nel tempo, lungo parte del periodo di studio dell'italiano come lingua straniera, dall'infanzia all'età adulta.

Un *case study*, quindi, nel quale vengono prese in esame le abilità linguistiche e sociolinguistiche dell'apprendente, monitorate incessantemente dal 2011 al 2018, seguendo un approccio diacronico.

La letteratura italiana in volgare nella Polonia del rinascimento – nuovi paradigmi di ricerca?

Piotr Salwa, Accademia Polacca delle Scienze, Roma

Le relazioni culturali italo-polacche rappresentano un campo di ricerche frequentato assiduamente da studiosi polacchi da oltre un secolo. Il motivo di questo interesse – nel passato come nel presente – è una forte incidenza degli influssi provenienti dall'Italia sulla cultura polacca che nel rinascimento comincia a scoprire la propria lingua e vive decenni di particolare fioritura. Ma di che genere di influssi si potrebbe effettivamente parlare? Il molteplicarsi degli studi e le conclusioni che ne derivano suggeriscono che gli schemi tradizionali – la “matura” Italia fa da maestra all’”adolescente” Polonia in veste d’indiscussa autorità – andrebbero rivisitati, almeno per quanto riguarda la letteratura. Sembra infatti che i letterati polacchi, pur rimanendo incondizionati ammiratori della produzione neolatina italiana, rimangano invece più scettici e distanziati nei riguardi della produzione in volgare. Negli anni in cui la lingua polacca comincia appena ad affermarsi come lingua di cultura alta e non gode ancora di uno status pienamente affermato, il modo di percepire il volgare italiano rimane pieno di perplessità. Ciò che i polacchi tentano di trapiantare non sono tanto i modelli “preconfezionati” offerti da autori italiani, quanto piuttosto i suggerimenti su come atteggiarsi nei confronti del proprio volgare, considerando la loro lingua analogamente a come gli italiani considerano la loro.

Literatura y escritura en el aula de ELE: propuesta de un taller de creación literaria

Almudena Santamaría Martín, Universidad de Zagreb

Nuestra comunicación se centra en el planteamiento de propuestas didácticas a partir de la lectura de textos literarios en el contexto del aula de Español como Lengua Extranjera. En base a una selección de cuentos breves y microrrelatos de las obras de las autoras Ana María Matute y Ana María Shua, y del autor Fernando Iwasaki proponemos la elaboración de propuestas didácticas alrededor de la creación literaria.

La alfabetización académica en la enseñanza del discurso académico en ELE: citar vs. plagiar

Gemma Santiago Alonso, Universidad de Ljubljana

La escritura, dentro del contexto universitario, es una actividad que conlleva un proceso de alfabetización específicamente académica. Los estudiantes universitarios han de familiarizarse con formalidades prototípicas que son necesarias adquirir para formar parte de la comunidad científica. Esto tiene como principal consecuencia la necesidad de una enseñanza explícita de las convenciones pertenecientes al ámbito del discurso académico.

En nuestra experiencia, el problema de la adquisición de la atribución de conocimientos de otros es una actividad compleja: los estudiantes han de activar tanto la comprensión precisa del contenido que se ha de referir, como la habilidad para la reelaboración de la cita. En muchas ocasiones, su desconocimiento o falta de destreza en la aplicación de los diferentes recursos lingüísticos así como las normas de citación redundan en plagio.

Por todo lo anteriormente expuesto, el propósito principal de esta investigación es identificar el grado de pericia en el uso de las citas (ya sean directas o integradas) de los estudiantes. Para ello, se utilizará un corpus compuesto de 25 trabajos académicos escritos por estudiantes universitarios del último año de grado de la Universidad de Ljubljana, en el que se analizará cuantitativa y cualitativamente el uso de las citas y referencias para reportar lo dicho por otros autores, utilizando el modelo de Swales (1990), así como otras investigaciones representativas (Beke 2005, 2008, 2008; Hugo Rojas *et al.* 2018). Una vez identificados los principales problemas, se diseñará una propuesta didáctica que implique la enseñanza/aprendizaje explícita de este aspecto.

O entrecruzamento de história e literatura em K., de Bernardo Kucinski

Clara Bomfim dos Santos, UnB – Universidade de Brasília/Academia Nacional de Polícia

Este trabalho apresenta uma análise da aproximação entre narrativa histórica e narrativa literária, a partir do romance *K.*, de Bernardo Kucinski (2012), e do aporte teórico do filósofo Paul Ricoeur (1997, 2007) que versa sobre o assunto. Ao mesclar elementos de ficção, memória e fatos históricos, Kucinski entrega uma obra que nos permite explorar o diálogo e as possibilidades de relação entre o fazer histórico e o fazer literário. A tensão entre testemunho/denúncia e literatura é apresentada pelo próprio autor na advertência ao leitor que inicia a narrativa: “Tudo nesse livro é invenção, mas quase tudo aconteceu”. O tema central do romance é a busca desesperada de um pai pela filha desaparecida nos anos 70, durante a ditadura militar no Brasil. Partindo do modo como essa temática é abordada na obra em questão, pretendo analisar no presente artigo os possíveis diálogos e as intersecções entre narrativa histórica e narrativa literária, me apropriando principalmente da discussão sobre o assunto apresentada por Paul Ricoeur em duas de suas obras: o terceiro volume de *Tempo e narrativa* e *A memória, a história, o esquecimento*.

Au-delà du bilinguisme : le désarroi linguistique ou comment voyager avec un saumon

Dubravka Saulan, Université de Bourgogne

En linguistique traditionnelle, nous avons tendance à distinguer le bilinguisme coordonné du bilinguisme subordonné ; le premier renvoyant à l'acquisition de deux langues dès la naissance, et le second au bilinguisme linguistiquement « tardif ». En d'autres termes, celui-ci repose sur la notion d'apprentissage (conscient) et celui-là de sur la notion d'acquisition (inconscient). Sociolinguistiquement parlant, cette différenciation est largement suffisante pour dénommer les sujets parlants concernés, que ce soit dans un cadre identitaire individuel ou collectif (diglossie). Néanmoins, il suffit de reprendre quelques points de vue de la linguistique énonciative – et cela sans aller au-delà des notions de base (déictiques ou subjectivité, par exemple) – ou encore de questionner les processus cognitifs qui y sont impliqués, pour se rendre compte que la question de bilinguisme n'est surtout pas une question de diachronie. En observant le résultat « final » de cette appropriation double des langues – le locuteur –, l'on comprend vite que sa pensée n'existe qu'en synchronie et qu'il se manifeste « en ligne », pour reprendre les termes de Dan Slobin. Autrement dit, le locuteur en question ne peut être bilingue, mais plutôt doublement monolingue. Cette vision des choses est confirmée en néoténie linguistique – discipline à au moins trois cultures : française, allemande et croate – dans la saisie « locuteur confirmé ». Ce dernier débute dans le préfixe « non » du « locuteur non-confirmé » avant de passer par un nombre non-négligeable des procédés cognitifs et d'accéder à la fin à ce statut prestigieux de « locuteur confirmé ». Que ce passage concerne un locuteur monolingue, un locuteur bilingue (bilinguisme coordonné ou subordonné), il sera abondamment rempli de tout type de désarroi linguistique que nous essayerons de développer dans cette communication. Nous postulerons en conclusion que – inconscient ou conscient –, le processus d'appropriation d'une / de deux langue(s) se fait à la fois grâce à et malgré le locuteur lui-même.

Dificultăți ale fonologiei limbii române pentru nativii de limbă croată

Patricia Serbac, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie din Târgu Mureș

Lucrarea tratează cele mai importante probleme pe care fonologia românească le pune nativilor de limbă croată. Ea se bazează pe cei doi ani de experiență în predarea limbii române pentru studenții de la Secția de Limba Română a Universității din Zagreb. Fonologia românească și cea croată sunt privite din perspectiva ipotezei analizei contrastive. Lucrarea se referă la acele trăsături ale pronunției sunetelor românești care sunt dificile datorită deosebirilor dintre sistemele fonologice ale celor două limbi. Transferul negativ atinge atât elemente segmentale cât și pe cele suprasegmentale. Dintre consoane, lichida laterală /l/ e adesea pronunțată încis. Cele două vocale centrale, /ə/ și /i/, sunt confundate cu alte vocale din spațiul fonetic apropiat sau sunt confundate ele între ele. De multe ori diftongii românești sunt realizati ca două vocale în hiat. Pseudo-i final e adesea realizat ca vocală plină sau nu e pronunțat deloc. Există o tendință de a pune accentul pe prima silabă a cuvintelor, ceea ce dă frazei un alt ritm. Importanța unei pronunții corecte pentru o bună comunicare este ilustrată prin perechi minimale. Toate aceste predicții pentru dificultățile de pronunție sunt prezentate aici în diferite cuvinte puse în contexte din care reiese clar sensul lor. Pentru dificultățile de mai sus sunt arătate și posibile metode de predare, scopul acestui studiu fiind și acela de a înlătura principalele cauze ale „accentului străin”, ducând astfel la o mai bună înțelegere în procesul de comunicare.

Les TIC et le système d'enseignement virtuel pour une meilleure compétence de lecture accompagnée de plaisir

Klementina Shiba, Université de Tirana

La lecture doit être conçue comme un processus dynamique impliquant à la fois le lecteur et le texte de lecture. En théorie, les choses semblent claires et simples, mais en pratique les difficultés et les obstacles

auxquels se heurte ce processus sont assez nombreux. La lecture, une activité langagièrre de la réception concentrée plutôt sur l'information, aide les apprenants à construire son propre sens grâce à une interaction très complexe avec le langage écrit à travers une pratique continue dont l'objectif est de créer des habiletés d'auto-évaluation du niveau de la compréhension, d'identifier et de surmonter les difficultés pendant l'apprentissage d'une langue. Pour l'apprenant d'une langue étrangère, l'acquisition de la compétence de la lecture est un processus qui implique le développement du vocabulaire et la formation des aptitudes permettant le transfert des habitudes du cours de classe vers le monde réel là où la langue est utilisée dans son contexte naturel.

Cet article se propose d'analyser l'impact des TIC à la lecture au-delà des murs de la classe et de démontrer que l'enseignement/apprentissage d'une langue à travers le site Web en ligne accélère et enrichit les compétences en lecture des apprenants qui sont plus productifs lorsqu'ils prennent un travail de lecture en ligne que lorsque la tâche est donnée en classe.

Comme en témoignent des recherches, les raisons qui expliquent ce phénomène sont étroitement liées au fait que pour étudier un texte, le site Web en ligne crée des facilitations extraordinaires aux apprenants. D'une part le caractère pratique de la présence des dictionnaires virtuels explicatifs pour les termes et les mots clés inconnus rencontrés pendant la lecture, d'autre part ils peuvent utiliser des adresses supplémentaires pour obtenir des informations précises, authentiques, approfondies et détaillées évoquant des activités riches et fournir des informations complémentaires afin d'améliorer la compréhension.

Româna băiașă, româna vlahă și roma vlahă în contact: Serbia nord-estică

Biljana Sikimić, Institutul de Studii Balcanice al Academiei Sârbe de Științe și Arte

Aceste trei tipuri diferite de „românitate” și „limbă română” au suscitat interesul lingviștilor și antropologilor în ultimii 20 de ani. Studiul de față analizează „românitatea” din perspectiva băieșilor din Serbia de nord-est, care, pe plan etnic și lingvistic, se delimitizează de romi și de vlahi (toate cele trei etnonime menționate fiind însă intens disputate). Pe lângă analiza teritorială a comunităților de băieși din această regiune (unele așezări sunt amplasate la periferia celor de vlahi, în timp ce altele fac parte din cele sârbești), studiul prezintă situația lor actuală, în urma deplasărilor masive de populație în străinătate (în special în Danemarca, Austria, Germania și Elveția).

Spre deosebire de Banat, termenul *băiaș* este necunoscut în această regiune, „băieșii” însăși autoidentificându-se drept „țigani vlahi/de-ai noștri” („ja sam vlaški Ciganin”, „tâgańi d-ai nostri” sau doar „ai nostri”). Pentru toți romii a căror limbă maternă este roma se folosește termenul-umbrelă „srpski Cigani” (cu toate că în lingvistică diviziunea obișnuită este în „dialecte vlahe”, pe de o parte, care se împart în „vlahe de nord” și „vlahe de sud”, și păstrează un mare număr de împrumuturi din română, și „dialecte balcanice”, pe de alta). Această distincție se aplică și față de „vlahii sârbi” („Srpski Vlasi ja ih zovem, Srbi koji znaju vlaški jezik”), însă la ei se face referire, în română, cu ajutorul termenului *români*, respectiv *sat românesc*. Limba vorbită de vlahi și „băieși” este percepută ca identică (*iasta lume care vorbeșe iar l'imba noastră*), însă în mediul lingvistic sârb nu este utilizată în spațiul public (*ei știe să se ascunge; jednostavno se pitula, nu vrea să vorbească*).

Português no mundo: uma aprendizagem global no contexto da migração

Vanessa Domingues Silva, Universidade Johannes Gutenberg, Mainz

O presente estudo traz a crítica-reflexão sobre a prática do ensino de língua portuguesa como língua pluricêntrica, com base nos estudos pós-coloniais, em particular sobre as questões ligadas à migração, identidade e transculturalidade. Os factores que permitem o sucesso da aprendizagem bilíngue de uma língua pluricêntrica foram analisadas, e apesar de todas as problemáticas observadas, foi possível reconhecer a função primordial dos precursores da Língua Materna (LM) na prática pedagógica consciente. Uma vez que os precursores não ensinam apenas a língua, mas a compreensão transcultural. Uma grande parte desta pesquisa qualitativa se deu por estudos empíricos e entrevistas, tendo em vista

examinar a situação dos projetos bilíngues oferecidos nas três grandes comunidades de imigrantes no mundo: Paraguai, Estados Unidos e Japão. Em comparação com a Europa, as práticas de ensino apresentam uma maior sensibilidade em relação à diversidade cultural, às questões linguísticas e a necessidade de se pensar em um português global. Ao mesmo tempo, em muitas instituições, devido às relações econômicas e comerciais existe uma preferência para a variante brasileira. Portanto, é preciso desenvolver uma nova estratégia, uma concepção para a promoção do ensino de língua portuguesa que conte com as suas diversas variantes linguísticas e que a língua passe a ser vista como recurso e potencial instrumento de comunicação global.

“Um pensamento interior e único” – literatura e história em Machado de Assis

Tiago Marçenes Ferreira da Silva, Instituto Federal de Brasília

Ao se pensar a obra machadiana, desde a primeira fase, nota-se que ela apresenta um modo particular e consistente de percepção e figuração estética da história brasileira, sobretudo dos acontecimentos mais representativos da sociedade nas décadas finais do século XIX. Machado de Assis demonstra, especialmente em seus romances e contos, uma visão crítica sobre a dinâmica social brasileira, suas contradições e, acima de tudo, sobre o movimento da história nacional, que caminhava a passos lentos e problemáticos rumo à modernidade. Diante dessa hipótese, propõe-se discutir como a produção machadiana apresenta uma sistemática análise do modo de ser da sociedade brasileira, em especial da vida urbana no Rio de Janeiro, no período que abrange o 2º Império e o início da República. Tais características são alguns dos elementos que permitem pensar a existência de uma concepção de história na obra de Machado de Assis, a qual não pode ser ignorada e é determinante para o rumo assumido por sua produção madura, a partir da década de 1880 e se mostra determinante na figuração do movimento da história nacional presente nas diversas produções do autor. Como grande prosador e hábil observador da realidade circundante, Machado constrói um modo próprio de representar o país, adentrando o universo das questões mais profundas e contraditórias que faziam do Brasil um país que partilhava do refinamento da cultura europeia ao mesmo tempo em que se alicerçava no trabalho escravo e na exploração humana para dar base à sua economia. Por fim, com o intuito de reforçar essa hipótese de leitura, o estudo se volta ao romance *Esaú e Jacó*, de 1904, como obra exemplar da análise pretendida neste trabalho.

Poesia, história e modernização em *Viva o povo brasileiro*, de João Ubaldo Ribeiro

Tiago Marçenes Ferreira da Silva, Instituto Federal de Brasília

A proposta do trabalho consiste em analisar, do ponto de vista do realismo como figuração artística, o romance *Viva o povo brasileiro* (1984), de João Ubaldo Ribeiro. Para isso, é importante pensar a profunda relação que há entre a literatura e a história, já que o referido romance narra importantes acontecimentos da história do Brasil, desde a colonização à ditadura militar, tendo como um de seus motes principais a questão da escravidão, assumindo um traço comum na produção contemporânea brasileira, que seria o repensar da história nacional fora da visão canônica da historiografia oficial. Nessa perspectiva, cumpre, ainda, abordar a obra como um romance histórico brasileiro, considerando-se sua organização estética e sua posição no sistema literário do país. Apesar de se tratar de um romance histórico, a obra de João Ubaldo não pretende buscar a história nacional a partir de dados extraliterários, baseando-se apenas em personagens ou fatos significativos para a história dita oficial; procura, sim, reconhecer como a literatura reflete a história e se renova nela, por ela e com ela. Assim, é de fundamental importância ressaltar que essa relação entre literatura e história não é mecânica e só pode se tornar evidente por meio da análise das contradições que formam o Brasil desde a sua fundação. Desse modo, analisar a narrativa de João Ubaldo Ribeiro implica reconhecer que essa história, que só pode ser captada por meio da investigação de como o romance trata de tais contradições, não é um fenômeno que reside apenas no passado: reverbera no presente e anuncia um devenir que pode possibilitar transformação

e mudança. *Viva o povo brasileiro* permite, então, uma reinterpretação de contraditório processo histórico brasileiro e das fraturas que a colonização, a exploração e a escravidão deixaram.

Contacto e interferencias lingüísticas: análisis de interferencias morfológicas en los hablantes bilingües de croata y español

Anita Skelin Horvat, Universidad de Zagreb

Maša Musulin, Universidad de Zagreb

Ana Gabrijela Blažević, Universidad de Zagreb

Por diversas situaciones, principalmente económicas y políticas, que generaron la migración, hoy en día en Argentina viven entre 250 y 500 mil descendientes croatas (Antić 2002, Sinovčić 1991). Como consecuencia del contacto entre el croata y el español, el idioma de los descendientes manifiesta, en distintos niveles lingüísticos, algunos fenómenos característicos del contacto entre lenguas, como por ejemplo los préstamos de elementos gramaticales y léxicos, el cambio de código, la sustitución de una lengua por otra, la desaparición de una de las lenguas, la creación de nuevos idiomas de contacto, etc. (Winford, 2003).

El contacto entre el croata y el español se manifiesta, en primer lugar, en la sustitución del croata por el español, seguido por los cambios de código entre ambas lenguas y por diversas interferencias lingüísticas a causa de la superposición de los sistemas de ambas lenguas.

En este trabajo analizaremos algunas características específicas de las interferencias morfológicas que surgen en los cambios de código. Al igual que en otros casos de contacto (Matras, 2009), aquí también los sustantivos se han mostrado como la categoría léxica más afectada por los préstamos. A veces se trata de sustantivos que representan exotismos a los que se les agregan sufijos flexivos croatas o sufijos derivativos del español, lo que resulta en creaciones híbridas. Un ejemplo es la palabra “*kolito*” (pequeño *kolo*), formada por la unión de la palabra croata *kolo* (baile de ronda) y del sufijo diminutivo español –*ito*.

El corpus de análisis consiste de las transcripciones de entrevistas sociolingüísticas y de las encuestas realizadas en Argentina en septiembre de 2016 dentro de un proyecto de investigación del idioma croata y de la identidad de la comunidad de emigrantes croatas en Argentina.

Études françaises à l’Université de Varsovie (1919-2019). Du contexte local aux défis universels

Maciej Smuk, Université de Varsovie

En 2019, l’Institut d’Études romanes de l’Université de Varsovie fête son centième anniversaire. Il fait partie de la Faculté de Langues Modernes où sont formés des spécialistes, soit de futurs philologues, en huit langues. L’Institut d’Études romanes embauche 45 enseignants et enseignants-chercheurs, il accueille plus de 350 étudiants et il est ainsi le plus grand établissement universitaire polonais qui forme de futurs philologues français.

Mise à part la brève présentation de l’Institut (ses activités, ses domaines de recherche et ses défis actuels), nous désirerons soumettre à une réflexion les résultats de deux recherches effectuées auprès de ses étudiants. Notre objectif principal était de dresser le portrait d’un étudiant en philologie française le jour du centième anniversaire de l’Institut. La première a été réalisée auprès des étudiants de la première année, la seconde – auprès des étudiants de la dernière année (licence et master). Dans les deux, nous avons recouru aux questionnaires, contenant essentiellement les questions ouvertes et semi-ouvertes. Le premier questionnaire porte sur la conscience du choix, y compris les raisons qui poussent à entreprendre les études en philologie française et les intérêts pour divers sujets inscrits dans la formation en philologie, les attentes envers ces études (domaines, compétences, thèmes) ainsi que les projets professionnels préliminaires et leur lien avec le profil de la filière. Le second questionnaire se focalise sur l’analyse dit post factum : les représentations sociales de ces études qu’ont les étudiants de la dernière année, leur niveau de satisfaction par rapport à leurs attentes ainsi que leurs projets professionnels.

Durant l'analyse des résultats, nous dégagerons les points permettant de formuler des conclusions plus universelles quant aux enjeux de la philologie française de nos jours.
Nous espérons que la communication ira harmonieusement de pair avec le contexte de la rencontre organisée à l'Université de Zagreb. Nous comptons sur une complémentarité d'échanges et de réflexions.

Daj Nostri în era digitală. Practici plurilingve și folosirea românei pe rețelele de socializare ale băieșilor

Annemarie Sorescu-Marinković, Institutul de Studii Balcanice al Academiei Sârbe de Științe și Arte

Băieșii reprezintă un grup etnic răspândit în Balcani, în comunități de diverse mărimi. Principalul numitor comun al acestor comunități, uneori foarte îndepărtate unele de altele, este limba maternă română, pe lângă originea nord-dunăreană, memoria prelucrării lemnului și faptul că populațiile în mijlocul căror trăiesc îi consideră romi. De la primele relatari mai detaliate despre băieși, în secolul al XIX-lea, și până la începutul noului mileniu, aceștia au reprezentat o enigmă și un paradox pentru cercetători: considerați țigani, nu cunosc limba romă; respiniți de români, își leagă istoria comunității de începuturile romanismului; unul și același grup etnic, sunt cunoscuți sub numeroase denumiri (*băieși, rudari, karavlahi, coritari, lingurari, fusari, daj nostri* etc.); robi în Țara Românească și Moldova până la jumătatea secolului al XIX-lea, păstrează obiceiuri și ritualuri românești de mult uitate în România. Studiul de față se concentrează pe un grup de băieși relativ recent format, *Daj Nostri* („d-ai noștri”), compus în mare parte din imigranți din Serbia stabiliți în Austria, Germania și Elveția, care au început nu demult să dea o formă scrisă românei vorbite ca limbă maternă și să o folosească pentru comunicarea online. Membrii acestui grup sunt în general trilingvi, vorbind română, limba țării din care au plecat (sârbă) și limba țării adoptive (germană). Studiul prezintă grupul de Facebook *Daj Nostri* (<https://www.facebook.com/groups/101707331836/>), care la momentul de față are mai mult de 8.000 de membri activi, analizând utilizarea diferitelor idiomuri ale limbii române vorbite de aceștia (situării, frecvență, caracteristici dialectale, sisteme ortografice etc.). De asemenea, sunt evidențiate practicile plurilingve la care se recurge foarte frecvent și ideologia lingvistică, aşa cum reiese aceasta din frecvențele dezbaterei de pe grup despre limbă și originea etnică.

Istorie și literatură. Refugiații politici greci din România și promovarea valorilor culturale românești în Grecia

Tsiprian Loukretsious Soutsiou, Universitatea Macedoniei

După anul 1945, în contextul schimbărilor sociale și politice din întreaga Europă și în paralel cu campania de implementare a comunismului de tip stalinist în România, în Grecia războiul continua sub forma unei confruntări fratricide, ce avea să dureze până în anul 1949. Sfârșitul Războiului Civil avea să-i găsească pe luptătorii rezistenței comuniste învinși și epuizați, mulți dintre aceștia fiind nevoiți să-și părăsească țara și să peregrineze sau chiar să se stabilească definitiv în țări cu orânduire socialistă, precum România. Unul dintre mijloacele inedite de rezistență a acestora la impunerea forțată a unor idei și de suportare a suferințelor provocate de acestea l-a constituit și promovarea valorilor socio-culturale ale noilor societăți în care au fost chemați să se integreze. În comunicarea de față ne propunem aşadar să observăm modul în care disputa ideologică din Grecia a contribuit la promovarea literaturii române în această țară, în special prin intermediul traducerilor grecești a unor autori români, în ce măsură evenimentele istorice au constituit un punct de plecare în apariția unor traduceri literare și care a fost efectul acestora în coagularea unei direcții culturale, respectiv a promovării culturii române în Grecia. Încercăm, totodată, să definim locul pe care cultura română îl ocupă astăzi în spațiul elen și modul în care traducătorii acesteia se definesc în noua lor calitate, aceea de membri ai marii familii sud-est europene și mondiale.

El proceso de traducción de los fraseologismos y sus funciones dentro de un texto literario

Edina Spahić, Universidad de Sarajevo

Con este trabajo se pretenden destacar las funciones de los fraseológinismos dentro de un texto literario y los problemas de su traducción tanto de la lengua origen a la lengua meta, como de la cultura origen a la cultura meta. Se van a analizar las diferentes técnicas de traducción y de equivalencia traductológica sobre un corpus definido. Dado que los fraseologismos menudo nacen dentro de una determinada cultura, su reconocimiento y su correcta interpretación han sido el motivo principal de esta investigación. Queremos destacar las diferencias, pero también ciertas semejanzas entre los sistemas fraseológicos del español y del bosnio/croata/serbio, dos lenguas que provienen de dos grupos diferentes, con dos culturas diferentes y geográficamente alejadas pero que tienen el Mediterráneo como un vínculo de suma importancia. En el proceso de traducción destacan las competencias traductológicas y, en particular, la biculturalidad del traductor.

El corpus para este análisis ha sido extraído de la novela de M. Vargas *La tía Julia y el escribidor* en la que el espacio geográfico desempeña un papel muy importante puesto que el autor destaca la importancia del habla de su pueblo.

No pretendemos dar una visión crítica de la traducción elegida sino ofrecer, siempre y cuando sea posible, otra solución, que en nuestra opinión podría alcanzar mayor nivel de equivalencia comunicativa entre el TO y el TM.

Convergences et divergences interlinguales dans la réalisation des fonctions interlocutives injonctives (domaine français↔roumain). L'exemple du conseil

Carmen-Ştefania Stoean, Académie d'Études Économiques de Bucarest

Le conseil est la fonction interlocutive injonctive par laquelle un locuteur cherche à influencer son interlocuteur à adopter, dans une situation donnée, une conduite considérée lui être favorable, tout en le laissant libre d'en décider. *Le conseil* constitue, avec la requête, le noyau dont dérivent toutes les autres fonctions interlocutives injonctives.

Notre travail propose une analyse contrastive des moyens de réalisation de cette fonction injonctive, caractéristiques des deux langues considérées, le français et le roumain. La démarche suivie a consisté à identifier d'abord, pour chaque langue, les marqueurs linguistiques (lexicaux, morphologiques, syntaxiques) utilisés pour l'expression du conseil et à établir les structures injonctives issues de leur combinaison ; puis, à mettre en équivalence les structures injonctives de chaque langue par des transcodages directs et indirects. Les premiers nous ont permis de dresser l'inventaire des structures injonctives identiques, c'est-à-dire présentant dans les deux langues la même combinaison de marqueurs et obtenir ainsi les points de convergence, alors que les seconds, réalisés dans chaque langue par une combinaison différente des marqueurs linguistiques, nous ont conduite à l'identification des points de divergence entre les deux langues.

Notre travail aura des résultats importants dans la pratique de la traduction et dans l'enseignement du FLE. La mise en équivalence des marqueurs linguistiques des deux langues fournit les bases d'une bigrammaire qui aide le traducteur à construire et à interpréter les interactions verbales. L'inventaire des divergences permet l'élaboration d'un programme d'enseignement consacré à la correction des erreurs. Situé au niveau discursif, de l'interaction verbale, notre analyse s'appuie tant sur les données linguistiques que sur celles contextuelles. Le corpus est extrait de pièces de théâtre françaises et roumaines.

Diferenças entre o português e o galego na derivação

Ildikó Szijj, Universidade Eötvös Loránd de Budapeste

O português e o galego são duas línguas muito próximas, porque só no século XIV é que começaram a divergir. Por isso, no seu léxico e na sua gramática são muito semelhantes. No entanto, na derivação podem apresentar, em princípio, diferenças. Uma parte dos derivados vem diretamente do latim vulgar ou formou-se na fase medieval, o que faz com que esses elementos sejam parecidos nas duas línguas. Mas os derivados nascidos posteriormente à divergência das duas variedades linguísticas podem discrepar, porque a produtividade de certos fenómenos derivacionais pode ser diferente nas duas línguas. O meu objetivo é comparar os derivados (ou certo tipo de derivados) portugueses e galegos, determinar aproximadamente a proporção dos elementos que coincidem e que divergem, e definir as eventuais tendências singulares das duas línguas. As diferenças podem aparecer na função dos afixos, p. ex. gal. *tristeiro*, em que o sufixo *-eiro* fica acrescentado a um adjetivo (a partir da palavra portuguesa *triste* não se pode formar um derivado adjetival); na forma dos derivados, p. ex. gal. *coñecemento* (port. *conhecimento*), em que o índice temático é diferente nas duas línguas ou em palavras concretas, p. ex. gal. *bairrada* (a palavra portuguesa *bairro* não pode receber o sufixo *-ada*). Para fazer a comparação utilizarei dicionários. Pretendo usar um dicionário bilingue espanhol-português e outro espanhol-galego. Este método, além de parecer conveniente para fazer a comparação entre o português e o galego, ajudar-me-á a observar a relação entre as palavras portuguesas e galegas, por um lado, e as espanholas, por outro, o que poderá ser-me útil, no futuro, para continuar a comparação entre as línguas ibero-românicas no âmbito da derivação.

Los retos de la labor misionera: la vida del jesuita esloveno Marko Anton Kappus en Nueva España

Maja Šabec, Universidad de Ljubljana

En el presente trabajo nos proponemos acercar a los treinta años de vida misionera de Marco Antonio Kappus (1657-1717), el único jesuita esloveno que participó en el proyecto de evangelización de la Compañía de Jesús en México (adonde llegó diez años después del croata Ivan Ratkay y 43 años antes de Ferdinand Konščak), valiéndonos de su legado epistolar que consta de unos 40 documentos.

Los investigadores que en los últimos decenios se han ocupado de su vida y correspondencia han examinado sobre todo el material que se encuentra en los archivos europeos (con la excepción de dos cartas en español). Recientemente hemos adquirido una treintena de cartas todavía sin examinar, guardadas en los archivos mejicanos, que aportan valiosos elementos adicionales tanto sobre de la organización de la red de misiones ignacianas como sobre los más diversos desafíos con los que tenían que enfrentarse a diario los misioneros en el noroeste mejicano. En este aspecto destacan sobre todo las cartas de los últimos diez años de vida del misionero esloveno en las que se observan grandes problemas económicos, debidos, por un lado a la cada vez más escasa e irregular financiación de las misiones por parte de la corona española, y, por el otro, a las adversidades naturales (sequías y cosechas malogradas). A la lucha del misionero por resistir a la penuria viene a sumarse el agotamiento físico provocado por la enfermedad.

Enseñar lenguas en la sociedad digital: Actitudes de los profesores de lenguas extranjeras hacia el uso de las TIC

Marjana Šifrar Kalan, Universidad de Ljubljana

Los grandes avances científicos y tecnológicos y la creciente disponibilidad de una amplia variedad de herramientas multimedia han influenciado los procesos educativos de forma significativa. Por un lado la integración de las TIC en el ámbito educativo ha apoyado mucho el desarrollo de las competencias necesarias para el siglo XXI, por otro lado las tecnologías se han importado sin un claro sustento

pedagógico (Unesco, 2014) y han cambiado el papel de los materiales, los contenidos y, sobre todo, el papel del docente y el aprendiente, entre otros aspectos. En este sentido, Chiappe (2016) argumenta que la integración educativa de las TIC involucra la sincronización de numerosos procesos complejos, razón por la cual la mera introducción de las nuevas tecnologías no asegura un aprendizaje de calidad. Arseven (2019) argumenta que una integración educativa beneficiosa de las TIC depende de las actitudes de los docentes hacia las TIC y el conocimiento de ellas.

Este trabajo tiene por objetivo explorar las actitudes que los docentes y los futuros docentes (los estudiantes de másteres de enseñanza de lenguas extranjeras de Universidad de Ljubljana) tienen en cuanto al uso de las TIC en la enseñanza y aprendizaje de lenguas extranjeras, hasta qué punto se sienten motivados y preparados para usarlo en el aula. Teniendo en cuenta que los futuros docentes pertenecen a la generación Z (Bratina, 2017), mientras que los docentes mayores pertenecen a otras generaciones, se recurrió a indagar la diferencia en las actitudes entre estos dos grupos a través de la técnica de cuestionarios. Se espera que los resultados obtenidos ofrezcan aportes significativos para la formación de los futuros docentes de lenguas extranjeras como así también herramientas válidas para introducir mejoras en el programa de formación docente.

Processi di metaforizzazione nella fraseologia istriota e istroveneta

Sandra Tamari, Università Juraj Dobrila di Pola

Lo scopo di questo lavoro è analizzare e comparare la fraseologia di due idiomi romanzi dell'Istria croata ed evidenziarne le differenze e le similitudini nel processo di lessicalizzazione e di metaforizzazione dello stesso concetto.

Il corpus è stato raccolto attraverso le interviste guidate con i parlanti nativi istrioti e istroveneti e il lavoro sul campo in tre località istriote (Sissano, Gallesano e Valle) e in diversi punti istroveneti (Pola, Buie, Grisignana). Le parlate istriote sono le parlate romanze autoctone ed arcaiche dell'Istria, sviluppatesi tanti secoli fa dal latino volgare, e contano oggi poche centinaia di parlanti. Sono state recentemente classificate dall'*Atlas of the World's Languages in Danger* dell'UNESCO (2010) a serio rischio d'estinzione (ISO 639-3: ist). Il dialetto istroveneto è il dialetto romanzo (italiano) più diffuso e più parlato in Istria, ritenuto lingua madre dalla maggioranza degli appartenenti alla Comunità Nazionale Italiana, e conta circa più di 12000 parlanti.

Applicando un approccio cognitivo, contrastivo e semantico, confronteremo quante equivalenze, interreferenze oppure differenze lessicali e semantiche sono state riscontrate negli esempi della fraseologia popolare istriana. Evidenzieremo le metafore concettuali e le metonimie nascoste nella creazione della fraseologia, come anche l'etimologia popolare offerta dai parlanti nel trovare la motivazione e la spiegazione di alcuni modi di dire opachi.

Dinamiche di (ri)costruzione identitaria dei rimpatriati croati tra Italia e Croazia

Karmen Tolić, Università di Zara

Ivana Škevin Rajko, Università di Zara

Negli ultimi decenni i movimenti migratori hanno creato terreno fertile per la realizzazione di molte ricerche interdisciplinari, tra le quali spiccano quelle culturali, sociali e linguistiche. Essendo un punto di partenza per la costruzione di nuove identità, considerate dinamiche, "oscillanti" (De Fina 2007) o ibride (Bhabha 1990a, 1990b), le migrazioni in realtà permettono che l'identità (individuale o/e collettiva) diventi "un'attività processuale di identificazione che non trova soluzioni definitive, ma temporanee localizzazioni" (cfr. Melucci 1982, Bhabha 1990b, Petrosino 2004). Alla luce di quanto sopra esposto, l'obiettivo della presente ricerca è quello di indagare le dinamiche di (ri)costruzione identitaria dei croati emigrati in Italia e tornati nel loro paese d'origine dopo qualche decennio, ipotizzando che la loro (ri)costruzione identitaria sia un processo dinamico, sottoposto a transiti temporanei tra (almeno) due culture, lingue e società. A tale proposito analizzeremo le trascrizioni di

una serie di interviste semistrutturate che si svolgeranno tra le ricercatrici e (circa) 20 informanti. Gli informanti appartengono a diversi gruppi generazionali, dai 14 ai 60

Modalități de contextualizare în comunicarea mediată de calculator

Alexandra-Monica Toma, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Particularitățile cyberspațiului și restricțiile temporale și spațiale pe care le presupune au dus la dezvoltarea unor modalități de contextualizare a comunicării care sunt specifice lumii virtuale. Caracterul lacunar al comunicării mediate de calculator este completat de convenții menite să redea contextul sociologic, psihologic și lingvistic, compensând astfel lipsa limbajului nonverbal și paraverbal și ambiguitatea situațiilor de comunicare. Aceste convenții combină mijloace de expresivitate lingvistică și imagistică și provoacă internauții să-și manifeste creativitatea, pentru a-și clarifica intențiile conversaționale.

Această lucrare prezintă o perspectivă pragmatică și se concentrează pe elementele care compun contextul comunicării mediate de calculator (așa cum se manifestă aceasta în mesageria instantanee și pe rețelele de socializare), referindu-se la influența mediului de comunicare folosit, a gradului de anonimitate, cât și la rolul ideogramelor, gif-urilor și memelor în acest sens. Analiza abordează metodele de marcarea a afectivității și mărcile pragmaticice specifice comunicării mediate de calculator. În aceea ce privește ideogramele, gif-urile și memele, lucrarea evidențiază forța lor ilocuționară, calitatea de acte de vorbire, rolul acestora în exprimarea politeții, cât și modul cum interpretarea imaginii poate duce la renegocierea sensurilor.

Los mecanismos lingüísticos de intertextualidad en el discurso oral en español desde el enfoque pragmático cognitivo

Andreja Trenc, Universidad de Ljubljana

La presente investigación propone una sistematización de los mecanismos lingüísticos de traslación del discurso indirecto al discurso directo en el discurso oral en español con el objetivo de presentar un modelo desde el enfoque del análisis del discurso (Ducrot, 1980/1985; Reyes, 1984, 1990) y de la semántica pragmática cognitiva (Escandell Vidal y Leonetti, 2005). La propuesta de clasificación parte del marco teórico propuesto por Escandell Vidal y Leonetti (2005), basado en la teoría de la relevancia acuñada por Sperber y Willson (1995), que consiste en la interpretación del discurso polifónico como procesamiento de compensación cognitiva de las incompatibilidades o contradicciones semánticas entre los constituyentes formales y el contexto comunicativo en el que se insertan para conseguir mayor relevancia informativa de enunciación, esto es, el significado inferido que obtienen cuando indican un punto de vista o fuente discursiva ajena a la que se refiere discursivamente el locutor.

En este sentido, dicha sistematización responde a las tres preguntas de investigación de las que parte la presente investigación: ¿los mecanismos lingüísticos intertextuales están relacionados exclusivamente con las operaciones formales (como es, la traslación del discurso directo al indirecto, la *consecutio temporum*, etc.) o son consecuencia del proceso semántico-pragmático de inferencia?; ¿se puede inscribir el significado polifónico en los universales del sistema semántico codificado en valores básicos de los constituyentes gramaticales o está relacionado, en cambio, con los usos estilísticos propios del discurso escrito literario, de acuerdo con la teoría bajtiniana de la polifonía textual?; ¿cómo influye el factor cognitivo del (des)conocimiento de la fuente informativa del discurso en un análisis sistemático las relaciones entre diferentes mecanismos intertextuales?

Para poder responder a las preguntas de investigación, se han analizado desde el enfoque semántico-pragmático las incompatibilidades del significado utilizando un corpus compuesto de 3499 muestras del discurso oral CORPES XXI (RAE, 2016) para poder sistematizarlos en una clasificación de once clases de mecanismos intertextuales propios de la lengua oral.

Resistência à modernidade – acerca de uma reformulação possível do pensamento sebástico

Bálint Urbán, Universidade Eötvös Loránd de Budapeste

Visto da perspetiva do projeto emancipatório da modernidade o sebastianismo, e em linhas gerais todo o universo discursivo do pensamento sebástico, na maioria das vezes é considerado um obstáculo, ou seja, uma sobra pré-moderna da cultura que trava o avanço e impede a realização do complexo projeto económico social. Como o desenvolvimento do projeto económico e político-social da modernidade em Portugal, sendo este um país semiperiférico no sistema económico mundial, enfrentou certas dificuldades desde o início, o sebastianismo passou a ser interpretado como um entrave cultural que tem que ser superado para a consumação da modernidade. A palestra, partindo da relação entre sebastianismo e modernidade, procura definir os contornos de um novo sebastianismo afirmativo que se articula como uma força positiva e criativa contra as tendências perversas e opressoras da modernidade. Com a ajuda das ideias de Jacques Derrida sobre a questão da democracia por vir, desenvolvidas no seu livro seminal *Spectres de Marx*, propõe-se uma releitura do sebastianismo enquanto forma de resistência à modernidade.

El uso de textos periodísticos para el aprendizaje de la lengua: cómo definimos la inmigración

José Ignacio Urquijo Sánchez, Universidad Complutense de Madrid

El uso de los medios de comunicación en la enseñanza de idiomas es un recurso asentado en los métodos de aprendizaje actuales, incluso cuando se tratan temas tan sensibles como la inmigración. Sin embargo, la relación que mantienen los periodistas, los inmigrantes y los receptores de las noticias puede no estar equilibrada puesto que, en la mayoría de las ocasiones, son los periodistas los que marcan cómo se define al inmigrante. Esto provoca que la imagen final que llega hasta los lectores y los aprendientes de la lengua sobre el inmigrante esté marcada por el encuadre que el periodista haya seleccionado. El objetivo de esta presentación es la de descubrir las connotaciones que el término “inmigrante” ostenta en la prensa española, teniendo en cuenta que estas connotaciones son las que pasarán de forma ulterior al aula de aprendizaje.

Para ello, tomaré como principal línea teórica el trabajo de Bleich et al. (2015), que considera que la fuente principal de información sobre grupos de inmigrantes son los periodistas, puesto que construyen una representación particular de estas minorías, incluyendo representaciones negativas (Bleich et al., 2015: 859). Además, este autor afirma que la visión presentada por los medios de comunicación puede influir en las tendencias políticas de los individuos que reciben esta información.

Siguiendo el trabajo de Shumow, en esta presentación se demostrará que resulta esencial conocer más pormenorizadamente los procesos por los que los medios de comunicación construyen una identidad colectiva (Shumow, 2012: 816). En el caso de España, tal y como reconoce Muñiz (2006), todavía hay un número limitado de estudios que hayan tratado este tema, por lo que este estudio pretende contribuir a subsanar este déficit.

L'interface sémantique - syntaxe dans l'étude de la synonymie en roumain et en français

Camelia Uşurelu, Université de Bucarest

Le point de départ de cette étude est la définition de la synonymie, une relation sémantique qui se manifeste entre deux unités appartenant à la même catégorie grammaticale. Le premier pas dans l'analyse de la synonymie est l'analyse sémique, qui nous permet d'identifier des séries synonymiques. Les contextes de récurrence doivent être identiques sous l'aspect du sens, donc l'analyse contextuelle va valider l'analyse sémique. Dans cette étape, on établit la synonymie à l'aide de la substitution: on remplace une unité lexicale par une autre et le sens global de la construction ne doit pas se modifier. Cette simple substitution est valable pour la classe du nom. Pour l'adjectif et pour le verbe, on doit tenir compte des autres aspects aussi. En ce qui concerne l'adjectif, on doit premièrement prendre en

considération la position. En roumain et en français, l'adjectif postposé dans un syntagme nominale met en évidence son premier sens, pendant que l'adjectif antéposé déclenche soit un changement ou un affaiblissement du sens, soit un processus de métaphorisation du sens (Cf. roum. *o femeie sărmană* - *o sărmană femeie* / fr. *une femme pauvre – une pauvre femme*).

D'autre part, on doit préciser que les adjectifs ressemblent bien aux verbes: ils sont des prédictats logiques intransitifs (roum. *un băiat inteligent* / fr. *un garçon intelligent*) ou transitifs (en ce cas, l'adjectif a des compléments auxquels il impose des restrictions syntaxiques (le cas, la préposition, la conjonction) et sémantiques (le rôle thématique): Cf. roum. *un bărbat devotat soției sale* – *un bărbat fidel soției sale* / fr. *un homme dévoué à sa femme – un homme fidèle à sa femme* (les adjectifs *devotat* et *dévoué* et leurs synonymes se combinent avec un Nominatif Experimentateur et avec un Datif restrictif). Lorsqu'on compare deux verbes, les contextes doivent être des phrases. Les verbes synonymes doivent avoir le même nombre des arguments, qui occupent la même position syntaxique et qui ont le même rôle thématique. Si on ne tenait pas compte de ces conditions, on considérait que les verbes *a ieși* / *sortir* et *a părăsi* / *quitter* sont des synonymes dans les phrases: roum. *Ion ieșe din sală.* / fr. *Jean sort de la salle.* et roum. *Ion părăsește sala.* / fr. *Jean quitte la salle.*

En conséquence, notre analyse met en évidence l'importance d'un critère syntaxique et sémantique pour l'analyse de la synonymie. La synonymie est, en réalité, une relation d'équivalence définie à l'intersection de tous les niveaux de la langue: le lexique, la sémantique, la syntaxe et la stylistique.

Subordonateurs simples VS subordonateurs complexes romans

Dražen Varga, Université de Zagreb

La création de la conjonction universelle romane *que* (*che*, *cha*, *tgi*, *chi/ki*, *că*) est, à notre avis, l'innovation la plus importante en syntaxe romane. La plupart des subordonneurs romains contemporains la comportent. Ces subordonneurs composés, complexes, sous la forme de locutions conjonctives, reflètent l'essence du processus de subordination. Or, tout processus de subordination, au niveau de la formation de phrase complexe, a un caractère graduel : l'entité phrasique virtuelle est d'abord « préparée » pour l'intégration par la complémentation (le complémentateur étant justement la conjonction universelle romane) et ensuite intégrée dans la structure fonctionnelle d'une autre phrase. L'existence des subordonneurs simples, tels que les conjonctions quand et comme impose l'introduction de la notion d'élément de subordonneur inexprimé (correspondant à la translation sans marquant de Tesnière). Pourtant, une étude comparée de longue haleine des équivalents fonctionnels de ces subordonneurs dans les idiomes romans (chargée, il faut l'admettre, de certains problèmes d'ordre méthodologique, voire épistémologique : polyvalence des conjonction en question, hétérogénéité de leurs étymologies dans le cadre de la Romania, nature nécessairement simplificatrice d'une telle recherche) basée sur le corpus choisi (traductions des Évangiles) nous a montré que les subordonneurs des idiomes rhéto-romans ont un caractère systématiquement complexe (*cur cha*, *sco cha* en vallader, par exemple) et il est question de savoir si ce phénomène, une fois les idiomes romans du nord de l'Italie inclus dans la recherche, peut représenter une contribution syntaxique à la solution de la *questione ladina*.

Desafios para o ensino da língua portuguesa em Cabo Verde

Lucía López Vásquez, American University in Bulgaria

O português é a única língua oficial em Cabo Verde e a única língua de instrução no sistema educativo. Contudo, a competência de muitos dos falantes nessa língua não reflete a competência ideal de um falante nativo ou de um falante L2. A maioria dos cabo-verdianos têm o kriol (ou língua cabo-verdiana) como língua materna e têm o primeiro contacto com a língua portuguesa na escola. Além disso, há uma notável relutância em usar o português em situações fora da esfera acadêmica. Neste estudo procuramos estabelecer as causas dessa situação por meio da sua relação com o ensino da

língua portuguesa no ensino básico e secundário, bem como as percepções dos usuários em relação aos materiais didáticos.

Para este fim, analisamos os manuais de língua portuguesa utilizados nos diferentes cursos do ensino público para observar a sua adequação ao contexto cabo-verdiano e, a seguir, passamos questionários a jovens adultos para determinar o grau de satisfação dos alunos com a educação recebida e observar tendências relacionadas a crenças sobre a sua proficiência na língua portuguesa.

Direcții actuale în cercetarea limbii române. Noi instrumente de lucru

Andra Vasilescu, Universitatea din București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române

Comunicarea va prezenta câteva instrumente de lucru recent elaborate în România, la care vorbitoarea a fost coautoare: *Gramatica limbii române* (Editura Academiei 2005/2008), *Studii de istorie a limbii române* (Editura Academiei 2012/2015), *Grammar of Romanian* (Oxford University Press 2013), *The Syntax of Old Romanian* (Oxford University Press 2016), *Discursul parlamentar românesc* (Editura Universității 2018), *Istoria lingvistică românești* (Academia română 2019). Vor fi evidențiate tendințele actuale de cercetare în România, aspecte ale internaționalizării discursului științific românesc și ale orientării spre domenii de interes pentru descrierea și explicarea structurii și funcționării limbilor în perspectivă comparată.

Efectele stilistice ale sinonimiei în vocabularul limbii române

Elena-Lelia Vătafu, Universitatea din Craiova

În comunicarea noastră ne propunem să arătăm cât de nuanțate sunt posibilitățile creării unor efecte stilistice ale sinonimiei în stilul administrativ, beletristic, științific sau în publicistică și evoluția sinonimiei în diferite contexte.

În prima parte vom avea în vedere relația stil – expresivitate, abordând în detaliu conceptul de „expresivitate”, pornind de la o idee preluată de Ion Coteanu de la J. Zima. La această teorie vom adăuga și direcția spre care Charles Bally a dus cercetările, dezvoltate în lingvistica românească de Iorgu Iordan, și vom urmări conceptul de expresivitate din două perspective: centrat pe subiectul vorbitor și manifestat în creația artistică fără a urmări o delimitare a acestora, ci, mai degrabă, dorim a susține interdependența lor.

În a doua parte ne vom opri asupra faptului că între stilistica lingvistică și cea literară nu este o graniță foarte bine determinată pentru că rădăcinile limbii literare se află în limbajul uzual având un factor comun, afectivitatea personală a vorbitorului și putem trage concluzia că aceste două aspecte ale vorbirii sunt unificate tocmai prin afectivitatea pe care o conțin termenii.

În continuare ne propunem să observăm faptul că în limbajul artistic, sinonimia are un alt comportament, bucurându-se de o libertate destul de generoasă în folosirea termenilor și cu cât sinonimia este largită cu mai multă îndrăzneală, cu atât mai mult, semnificațiile comunicării sporesc, generând o mai consistentă profunzime a mesajului.

Spre finalul comunicării, ne îndreptăm atenția spre limbajul popular, care reprezintă un stadiu expresiv de o intensitate deosebită și continuăm să susținem valențele expresive ale sinonimiei cu sinonimia paremiologică și cu sinonimia argotică.

În concluzie, observăm că, la orice nivel lingvistic, sinonimia este o sursă de intensificare a expresivității orale sau scrise, iar enunțul contribuie la îmbogățirea și diversificarea limbii, amplificând procesul de sincronizare la cultura universală, principiu promovat de Eugen Lovinescu.

« De l'étymologie à la cognition du verbe ‘être’ »

Jorge Juan Vega y Vega, Université de Las Palmas de Gran Canaria

Quand on approche l'histoire linguistique du verbe *être* en général les hésitations, lacunes et questionnements ne tardent pas à apparaître. Il ne semble pas y avoir de consensus quant à savoir si la valeur existentielle attribuée au verbe a précédé l'usage copulatif ou vice-versa. Il n'y a pas non plus d'accord sur le fait de pouvoir lui attribuer un (ou plusieurs) sens, ou même si ce verbe en possède tout simplement. Il semble également paradoxal que le verbe le plus fonctionnel de la langue ait pu être considéré comme un « simple lien » copulatif « vide de sens ». Et assez déconcertant semble aussi le fait que ce verbe ne fonctionne pas toujours de façon uniforme au sein de son propre paradigme, pourquoi ? Est-ce la faute de ses plusieurs bases lexicales, des cas de supplétisme historique, de certaines incompatibilités syntagmatiques avérées, ou d'une évolution plurielle de ses formes, ses fonctions et ses valeurs ?

Partant d'une approche sémantico-cognitive du verbe, dans notre étude nous proposons de passer en revue toutes ces questions pour essayer d'y trouver des éléments de réponse qui permettent, en fin de compte, de dresser un tableau cohérent et exhaustif du verbe. Notre perspective sera diachronique et contrastive, et tâchera d'expliquer comment, malgré une apparente invisibilité, les bases étymologiques du verbe ont marqué son évolution et continuent de jouer un rôle essentiel (et révélateur) dans son fonctionnement linguistique actuel.

Ordre des mots et type de relative en français médiéval : le cas du tour « CIL + [SV] + relative »

Malinka Velinova, Université de Sofia « Saint Clément d’Ohrid »

Nous nous proposons, dans le cadre de cette communication, d'analyser le tour « CIL + [SV] + relative », qui présente, en ancien français, plusieurs configurations en fonction de la position du verbe dans la principale ainsi que de celle du pronom démonstratif, qui a, dans la plupart des cas, la fonction de sujet :

- (1) *Cil l'at traït ki vos en roevet feindre.* (*Roland*, v. 1792)
- (2) *Bataille veit cil ki entr'els volt estre.* (*Roland*, v. 3404)
- (3) *Cil ki la sunt n'en deivent avoir blasme.* (*Roland*, v. 1718)

L'hypothèse que nous essaierons de démontrer est qu'un rôle non négligeable pour l'existence des différentes configurations ainsi que pour la fixation par la suite de l'ordre des constituants dans le tour en question pourrait être attribué au type sémantique de la relative. Ce rôle sera examiné du point de vue de la Perspective fonctionnelle de la phrase, ou de l'organisation de l'information de l'énoncé.

Des observations menées dans le cadre d'une étude antérieure ont montré que dans les cas de disjonction de la relative de CIL, par exemple, prend place la relative ‘continuative’, ou ‘narrative’, ou encore ‘de postériorité’, comme en (4) :

- (4) *Ja ne l'en covenist pener, / Que cil le tint qui nel laissa / Tant que prison li fiancha* (*Le Bel Inconnu*, v. 1168-1170)

Dans la présente étude, nous mettrons en relation ces occurrences avec celles contenant des relatives restrictives et des relatives appositives, ce qui nous conduira également à l'analyse détaillée de l'appariement référentiel de CIL.

Le corpus, extrait de la Base de français médiéval (BFM 2019), sera constitué de textes en ancien français (XIe-XIIIe s.) et en moyen français (XIVe-XVe s.) de forme (vers/prose) et de genre différents.

Priče Eugènea Ionescoa na lutkarskoj sceni

Maja Verdonik, Sveučilište u Rijeci

Gradsko kazalište lutaka Rijeka izvelo je tijekom svojeg djelovanja od 1960. godine do danas više lutkarskih predstava uprizorenih prema djelima iz opusa francuske književnosti i umjetnosti. Izvedene su dramatizacije romana Alexandra Dumasa Oca *Tri mušketira* (1978), priče Antoine de Saint-Exupéryja *Mali princ* (1985, 2019) te bajke Charlesa Perraulta *Mačak u čizmama* (1991, 2018). Ujedno u prvim godinama djelovanja Kazalište je izvelo nekoliko predstava uz glazbu Claudea Debussyja (1966). Uz prikaz ovih predstava, posebna pozornost u radu bit će posvećena predstavi *Sve o Jacquelineama, hommage à Eugène Ionesco* (2004) izvedenoj prema *Pričama za djecu od 33 mjeseca – Contes No 1 et 2* koje je Eugène Ionesco napisao za svoju tridesetromjesečnu kćer Marie-France. Za scenografiju predstave korišteni su motivi belgijskog nadrealističkog slikara Renéa Magrittea, a scenska glazba skladana je prema motivima glazbe Erica Satiea. Cilj rada je književno-teatrološkom analizom pokazati intertekstualne i intermedijalne poveznice ove lutkarske predstave i Ionescovog dramskog opusa na planu književnog teksta te na planu kazališnih, posebno lutkarskih scenskih znakova korištenih u izvedbi. Rezultati analize trebali bi, pored ostalog, pokazati i izlazi li i na koji način predstava *Sve o Jacquelineama, hommage à Eugène Ionesco* iz okvira uvriježenog doživljavanja lutkarskog kazališta kao umjetničke forme namijenjene prvenstveno dječjoj publici.

Contributo allo studio dell'influsso italoromanzo sul dialetto stokavo di Dubrovnik/Ragusa

István Vig, Università Eötvös Loránd, Budapest

L'intervento studia l'influsso italoromanzo nel testo "Život od blažene Rosane", una traduzione dall'italiano, risalente al sec. XVII. L'influsso italoromanzo si manifesta in due modi: a livello di prestiti ed a livello di calchi su modelli italoromanzi. Questi ultimi vengono raggruppati sulla base della tipologia dello slavista tedesco Kurt Schuman (cfr. l'adattamento di Ž. Muljačić al croato) in 7 gruppi, fra cui un tipo risulta del tutto nuovo, in quanto non menzionato nella tipologia di Schuman. Anche i prestiti italoromanzi vengono presentati in gruppi semasiologici. I tipi di calchi del testo studiato, nonché numerose espressioni calcate coincidono sia con quelli nella lingua del teatro del Rinascimento croato sia con quelli nella lingua delle commedie di Molière adattate nella Dubrovnik del Settecento. Lo stesso vale anche per molti prestiti di origine italoromanza.

La pensée négritudienne dans l'oeuvre littéraire de Léon Gontran Damas

Frano Vrančić, Université de Zadar

Cette communication se donne pour tâche d'analyser le pensée nègre dans l'oeuvre littéraire de l'un des pères fondateurs des lettres afro-antillaises Léon Gontran Damas, dont les ouvrages sont toujours nettement moins bien connus que ceux du poète-président Senghor ou bien du poète-député foyalais Aimé Césaire. En partant du premier cri de révolte nègre en poésie contre la présence française dans l'outre mer (*Pigments*, 1937), nous allons tenter d'expliquer l'originalité de cet écrivain pluriforme dont les prises de positions contre les politiques assimilationnistes de la IIIe République et les conséquences néfastes de l'entreprise coloniale sont plus virulentes que celles que l'on peut lire dans la poésie césairo-senghorienne.

Petar Skok – prethodnik suvremene glotodidaktike

Yvonne Vrhovac, Sveučilište u Zagrebu

Analizom Skokova djela „Metodologija francuskoga jezika“ (Zagreb 1939) iznijeli bismo neke osnovne Skokove ideje koje se odnose na nastavu živih jezika, npr. živi se jezik obučava s praktičnim ciljem kako bi se naučilo govoriti. Cilj je nastave da se nakon 8 godina školovanja učenik zna gramatički korektno izraziti na pismenoj i usmenoj razini. Osim toga, cilj je nastave da se pomoći jeziku obrazuje učenikov intelekt i volja. Stoga nastavnik francuskoga jezika ne smije razmišljati samo o praktičnim ciljevima nastave već mora kod učenika razviti smisao za opažanje i zaključivanje. Ove Skokove misli usporedili bismo s principima suvremene metodike nastave stranih jezika. Nakon ovih osnovnih misli Skok određuje materiju (kako on to naziva) koju valja metodički obraditi, a to su izgovor, riječi, oblici i sintaksa. Svakom ovom području Skok posvećuje iscrpan opis služeći se često kontrastivnim pristupom uspoređujući ove sadržaje s istim sadržajima u materinskom jeziku naglašavajući sličnosti i razlike. Na kraju svakog ovog odjeljka nalazi se iscrpan popis relevantnih bibliografskih jedinica. Zadnji odlomak u knjizi bavi se pitanjima učenja francuske književnosti i upoznavanja francuske kulture općenito što bi se na neki način moglo usporediti s razvijanjem međukulturne kompetencije u suvremenoj nastavi jezika.

Arhivi sjećanja u romanu Dora Bruder

Višnja Vukašinović, Sveučilište u Zagrebu

U romanu *Dora Bruder* Patrick Modiano tragajući za slikom života nestalih pisaca i jedne mrtve anonimne djevojke podiže spomenik svemu što je vrijeme progutalo – uspomenama, intimnostima, sitnim trenucima bez važnosti, svemu onome što nije dio povijesti, već čini njenu sjenu, onu stranu prošlosti koja nikad nije dobila riječ i sliku. Kako bi je ovjerio Modiano donosi pregršt dokumenta službene povijesti koji mu služe da istovremeno ovjeri povijest koju stvara svojom prozom, i raskrinka onu postojeću. Nudeći popise, izvatke iz arhiva i zapisnike razotkriva se šutljivost tih dokumenta koji ne govore ništa o čovjek mjesto toga opisujući ga kao stavku u mašineriji za koju, razvidno je, pojedinac ne postoji. Ali Modiano ima svoja sredstva i svoju logiku koja je suprotna onoj povjesničara. On ne istražuje da bi došao do takozvane istine, on fantazira da bi stvorio istinu onih kojima je on bila uskraćena. Njegov je posao iskupljenje nijemih, nepravedno zavijenih šutnjom. Ono što ga uzbudjuje jest katalogizirati ono najsuptilnije u prošlom, stoga polazi od detalja koje koristi kao okidače za svoje fantazije o životu izgubljene djevojke, govori nam o njenom crvenom kaputu, i o kaputima drugih djevojaka koje su umrle u istom logoru i s njom putovali istim kamionom do sabirnog centra. Sve one postale su tišina. *Dora Bruder* je fantazija o izgubljenim mogućnostima i prešućenim životima. Za Modianoa ključan postupak njihova uskrsnuća u jeziku njegove proze jest zrcaljenje njegova života u pričama koje suptilnim majstorstvom fikcionalnog priopovjedanja spašava od zaborava.

Les violences du modèle : Édouard Louis

Maja Vukušić Zorica, Université de Zagreb

La problématisation de la violence, de l'injure, et de la honte, omniprésente dans les romans d'Édouard Louis (*En finir avec Eddy Bellegueule*, *Histoire de la violence* et *Qui a tué mon père*), va devenir ici la plateforme pour la remise en question de la thèse sous-entendue : la vie n'est pas une biographie (Quignard) et l'hybridisation du genre qui joint la fictionnalisation de la biographie et la socioanalyse n'y peut rien, à l'encontre des modèles identifiés : le *Retour à Reims* de Didier Eribon et les *Méditations pascaliennes* de Bourdieu. Il y a une violence que Louis dénonce, celle de la société (la « fatalité géographique ») envers les « marginaux », les démunis, et les « anormaux » foucaldiens, dont les homosexuels, et il y a une violence qu'il perpétue – la violence de toute biographie, la violence de la

parole et la violence identitaire. Surgit la question des limites entre l'engagement, l'activisme, le témoignage, l'actuel indéniable et la littérature. La fuite décidément n'est pas le seul projet de Louis.

Os atos de fala em português e em polaco

Justyna Wiśniewska, Universidade Marie Curie Skłodowska

Partimos do princípio de que o ato de fala é uma unidade mínima e básica da comunicação linguística (Searle, 1969). O objetivo da presente comunicação consiste em comparar os aspectos pragmáticos do funcionamento da língua portuguesa e da língua polaca, tendo como exemplo os atos de fala. O estudo que pretendemos desenvolver é aplicado ao ensino de Português Língua Estrangeira pelos alunos polacos.

As nossas considerações baseiam-se nos seguintes pressupostos teóricos: no conceito da pragmática linguística, reconhecendo-a como uma ciência que examina o uso concreto da linguagem pelos falantes da língua para atingirem os efeitos pretendidos; na teoria do ato de fala de J.L. Austin; na teoria das implicaturas conversacionais para a qual as máximas conversacionais de H. P. Grice se tornaram uma base; no conceito do jogo de linguagem que foi apresentado nos trabalhos de L. Wittgenstein, H. P. Grice, E. Goffman.

Memorialistica unui profesor romanist – Alexandru Niculescu

Elena-Camelia Zăbavă, Universitatea din Craiova, ILR, Universitatea „Sfintii Chiril și Metodiu” din Veliko Tărnovo

Alexandru Niculescu a fost profesor la Facultatea de Litere din București, profesor invitat la Viena (1963-1965), la Padova (1965-1971), la Sorbona (1980-1993) și la Udine (1986-2000).

Din anul 1983 trăiește în exil, fiind refugiat politic în Franța.

De asemenea, Al. Niculescu a fost vicepreședinte al Societății Române de Lingvistică Romanică.

În afara studiilor științifice (*Originile limbilor neolatine*, 1977; *Individualitatea limbii române între limbile românice*, vol I, 1965, vol. II, 1978), lingvistul a scris și memorialistică.

Ne ocupăm în lucrarea de față de volumul *Peregrinări universitare europene - și nu numai*, apărut la editura bucureșteană Logos, în 2010.

Alexandru Niculescu consemnează aici itinerariul formării sale ca personalitate științifică, începând cu universitatea din București, continuând cu cea din Berlin, Viena, Padova, Paris și încheind cu Udine. Cartea este structurată în capituloare care au ca titlu numele unor orașe universitare și reînvie figuri emblematici ale lingvisticii românești: Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Boris Cazacu, alături de personalități cunoscute la marile universități europene: C. Th. Gossen (Viena), Gianfranco Folena (Padova), Maurice Molho (Paris).

În acest volum, Al. Niculescu stă de vorbă cu sine însuși, luând ca martor cititorul. Astfel sunt punctate momentele hotărâtoare din cariera sa universitară bucureșteană: mutarea în 1957 la Catedra de lingvistică romanică de sub conducerea lui Iorgu Iordan, participarea la cursurile de vară de la Sinaia, organizate de Universitatea din București, unde îi cunoaște pe profesorii europeni Rosa del Conte, Carl Theodor Gossen, Carlo Tagliavini, André Martinet (p. 20).

Încă din primele pagini, lingvistul ne vorbește despre preocuparea sa de a scoate în evidență caracteristicile structurii gramaticale românești în cadrul romanității: „Încercam deci a studia româna în acest ansamblu comparativ al limbilor românice – sau, cum scriam într-un capitol, studiam *romanitatea românească* (conceptul îmi aparține)”. (p. 24)

Al. Niculescu creionează portretele unor cunoscuți romaniști de origine română cum ar fi: Gheorghe Caragăță, Eugen Lozovan, Alexandrina Mititelu și alții.

„Volumul are valențe literare și prin formula narrativă, rezultatul „peregrinărilor universitare” echivalând cu desăvârșirea profesională/ formarea unui Romanist, ca într-un *Bildungsroman*” – aprecia Iulia Mărgărit în recenzie făcută cărții și publicată în „Dacoromania”. (2010, nr.2. 195)

El intimismo y las referencias cultas en la obra de Elena Soriano

Maja Zovko, Universidad de Zagreb

El objetivo de la presente comunicación consiste en estudiar la trilogía *Hombre y mujer*, de Elena Soriano, prohibida en los años cincuenta del siglo pasado por la dictadura franquista y publicada, treinta años después, para rescatar la labor literaria de esta autora, truncada y silenciada durante décadas. Se prestará especial atención a los temas intimistas abordados en las novelas *La playa de los locos*, *Espejismo* y *Medea*; la interacción entre el paisaje y el personaje y, finalmente, el uso de las referencias cultas –haciendo hincapié en las provenientes de la mitología greco-latina– y su función en los textos sorianos. Asimismo, se pondrá en relación la obra de Elena Soriano con la del resto de las novelistas de la posguerra y los motivos predominantes en ellas.

« On lui a rivé son clou ! » : La langue, comme « machine molle »

Francis Yaiche, Université Paris V René Descartes

On le sait, demander à un Suisse, à un Canadien, à un Français, et – a fortiori – à un Brésilien, ou à un Croate de donner une définition d'un mot courant comme « adulte » permet d'illustrer la notion de connotation et surtout l'importance du contexte dans la construction de la signification, tant les familles définitionnelles seront nombreuses. Et si l'on fait le même test avec le mot « un lâche », les écarts définitionnels seront encore plus grands. C'est que « le mot n'est pas la chose comme la carte n'est pas le territoire » et que le contexte et la définition de la relation interviennent dans la construction du sens. Ainsi, « Autant en emporte le vent » va être défini par les Français de cinq à six façons différentes, alors que, lorsqu'ils auront à utiliser l'expression, ils l'emploieront de façon « juste » sur le plan de la communication. Serait-ce à dire qu'on « assigne » aux mots des définitions et des valeurs personnelles mais qu'au moment de l'échange on leur redonne un sens partagé ?

Par quelle imprégnation situationnelle, observation déductivo-mimétique, mais aussi prise de risque de la part du locuteur, cela est-il rendu possible ?

Il peut être intéressant de faire fonctionner cette mécanique hypothético-déductive avec des apprenants en leur proposant un quizz créatif pour déceler le sens d'expressions difficiles à définir sans l'exercice de cette fonction enquêtatrice. « Il l'a envoyé sur les roses », « je lui ai rivé son clou », « elle a mis son vison au clou »..., autant d'expressions figées dont le sens échappe souvent à un étranger – mais aussi, parfois aux jeunes Français.

On proposera des expressions figées françaises et on s'amusera à en déterminer le « vrai » sens puis à dégager quelques principes de fonctionnement.